

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Personneels- reglement

Versie 1.7 | 1 januari 2024

Inhoudsopgave

pagina

Hoofdstuk 1.	Algemeen	3
Hoofdstuk 2.	Begin en einde dienstverband	5
Hoofdstuk 3.	Arbeidsduur en werktijden	5
Hoofdstuk 4.	Vakantie en buitengewoon verlof	5
Hoofdstuk 5.	Aanvullingen verlobbepalingen Wet arbeid en zorg	5
Hoofdstuk 6.	Vaste beloning	5
Hoofdstuk 7.	Variabele beloning	6
Hoofdstuk 8.	Ziekte en arbeidsongeschiktheid	12
Hoofdstuk 9.	Individuele keuzes in het arbeidsvoorwaardenpakket	13
Hoofdstuk 10.	Reizen en vergoedingen	13
Hoofdstuk 11.	Tegemoetkomingen en vergoedingen	13
Hoofdstuk 12.	Functioneren en ontwikkelen	15
Hoofdstuk 13.	Regels en voorzieningen bij melden vermoeden misstand	17
Hoofdstuk 14.	Organisatieverandering en VWNW-beleid	17
Hoofdstuk 15.	Bereikbaar- en beschikbaarheidsdiensten tijdens Kabinetsformatie en crisisorganisatie	19
Hoofdstuk 16.	Opleidingsreglement medewerker Verslag & Redactie	23
Hoofdstuk 17.	Kledingvoorschriften geüniformeerde diensten	29
Bijlage 1.	Lijst met omgezette regelingen	32
Bijlage 2.	Beoordelingsvoorschrift Tweede Kamer (GO)	32
Bijlage 3.	Gedragscode Integriteit Tweede Kamer (OR)	
Bijlage 4.	Gedragsregeling voor de digitale werkomgeving (OR)	68
Bijlage 5.	Beleid ongewenste omgangsvormen (OR)	72
Bijlage 6.	Klachtenregeling omgangsvormen (OR)	77
	Inwerkingtreding en overgangsrecht wijzigingen Personeelsreglement	90

- E. Zeer goed:** de medewerker komt in opvallende mate en op (vrijwel) alle onderdelen boven de eisen uit. De functie wordt in zijn geheel uitstekend vervuld en de medewerker kan duidelijk ook zwaardere taken aan. Voor zover er ontwikkelingen zijn, liggen die alleen nog in de sfeer van loopbaanontwikkeling (doorgroei naar een volgend functieniveau of andersoortige functie). De kwaliteiten van de medewerker komen waarschijnlijk beter tot zijn recht in een hoger gekwalificeerde functie.

De schriftelijke motivering en de score zullen met elkaar in overeenstemming moeten zijn. Als u het niet eens bent met de vastgestelde beoordeling over uw functioneren, kunt u dit voorleggen aan de geschillencommissie.

Hoofdstuk 13. Regels en voorzieningen bij melden vermoeden misstand

13.1 Regels en voorzieningen bij ongewenste omgangsvormen (OR)

Op grond van hoofdstuk 13 van de CAO heeft iedere organisatie minimaal één vertrouwenspersoon integriteit.

Binnen de Tweede Kamer is een 'Beleid ongewenste omgangsvormen' en 'Klachtenregeling ongewenste omgangsvormen' vastgesteld waarin de rol en positie van de vertrouwenspersoon en de klachtencommissie is geregeld.

De wijze waarop u een melding voor ongewenste omgangsvormen kunt doen, kunt u in dit beleid en de klachtenregeling terugvinden en is als bijlage 5 bij dit personeelsreglement gevoegd en maakt hiervan deel uit.

Hoofdstuk 14. Organisatieverandering en VWNW-beleid

14.1. Plaatsingsadviescommissie Tweede Kamer^{iv} (GO en OR)

Bij organisatieveranderingen in een verplichte fase van het VWNW-beleid --als bedoeld in § 14.1 van de CAO Rijk-- kent de Tweede Kamer een Plaatsingsadviescommissie (verder: commissie).

- De commissie bestaat uit: een vast lid namens de werkgever en een vast lid namens de Ondernemingsraad. Na instemming van de vaste leden wordt per reorganisatie een externe secretaris --tevens lid-- aan de commissie toegevoegd. De vaste leden van de commissie wijzen een plaatsvervanger aan. De secretaris heeft een arbeidsjuridische achtergrond. De leden wijzen uit hun midden en per reorganisatie een voorzitter aan.
- De commissie toetst of een plaatsingsproces zorgvuldig en conform het organisatie- en formatierapport verloopt en brengt hierover een advies uit aan de werkgever.
- Voorafgaand aan het advies als bedoeld in het tweede lid organiseert de werkgever een informatiebijeenkomst voor de leden van de commissie. Tijdens de bijeenkomst wordt het organisatie- en formatierapport en het conceptplaatsingsplan toegelicht. De commissie adviseert binnen twee weken nadat de bijeenkomst heeft plaatsgevonden.
- Na advisering door de commissie stelt de werkgever het plaatsingsplan vast.

Bijlage 5. Beleid ongewenste omgangsvormen (OR)

1 Inleiding

Het Beleid ongewenste omgangsvormen Tweede Kamer is onderdeel van het overkoepelende Arbobeleid van de Tweede Kamer dat gebaseerd is op drie verschillende aspecten: veiligheid, gezondheid en welzijn. Het vindt zijn grondslag in de per 1 januari 2007 in de Arbeidsomstandighedenwet opgenomen bepaling dat van de werkgever wordt verwacht dat deze binnen het algemene arbeidsomstandighedenbeleid beleid voert om psychosociale arbeidsbelasting (PSA) tegen te gaan. Onder PSA wordt verstaan: de factoren direct of indirect onderscheid met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk, in de arbeidssituatie die stress teweeg brengen. Stress is een toestand die als negatief ervaren lichamelijke, psychische of sociale gevolgen heeft. Volgens art. 3.2 van de Arbeidsomstandighedenwet moet de werkgever beleid voeren dat erop is gericht PSA te voorkomen of in ieder geval te beperken. Daarnaast heeft de ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer de Gedragscode Integriteit vastgesteld. Het onderwerp ongewenste omgangsvormen maakt daar ook onderdeel van uit. De Gedragscode Integriteit is anders dan het Beleid ongewenste omgangsvormen echter alleen van toepassing op de ambtelijke organisatie.

Terugblik

Sinds 1993 bestaat bij de Tweede Kamer beleid ter bestrijding en voorkoming van seksuele intimidatie. In het kader van dit beleid zijn vertrouwenspersonen benoemd uit de verschillende geledingen, is een klachtenregeling opgesteld en een klachtencommissie geïnstalleerd. Bij de evaluatie van het beleid in 1997 is een aantal aanbevelingen gedaan voor de verdere ontwikkeling van het beleid. In 2003 is het beleid verbreed tot bestrijden en voorkomen van allerlei vormen van ongewenst gedrag, zoals seksuele intimidatie, discriminatie, agressie en geweld, pesten en treiteren. De verbreding heeft gevolgen gehad voor de inhoud van het beleid, maar ook voor de klachtencommissie en de vertrouwenspersonen, die immers een veel groter scala aan deskundigheden moeten hebben.

Bronvermelding

- Regeling opvang en klachtenprocedure ongewenste omgangsvormen voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Staatscourant 1 april 2009.
- Klachtenregeling ongewenste omgangsvormen EZ (ministerie van Economische Zaken), Staatscourant 18 februari 2005.

Leeswijzer

Dit document begint met de beschrijving van het wettelijk kader (hoofdstuk 2). Daarna volgt een (gedrags)code om een werkomgeving te bereiken dat functioneert op basis van gelijkwaardigheid (hoofdstuk 3). Daarna is er aandacht voor de training van vertrouwenspersonen en klachtencommissie (hoofdstuk 4) en besluit het document met de middelen waarmee het beleid intern onder de aandacht blijft (hoofdstuk 5).

2 Wettelijk kader

- Bij art. 1 van de Grondwet is het in Nederland verboden onderscheid te maken tussen mensen wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras en geslacht op welke grond dan ook. Verder is er het Internationaal Verdrag ter uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie, artt. 137c e.v. en 429 quater van het Wetboek van Strafrecht.
- Er is wetgeving die tot doel heeft ongelijke behandeling in specifieke sectoren van het maatschappelijk leven te bestrijden, zoals de Wet gelijke behandeling, de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid.
- In de Arbeidsomstandighedenwet is opgenomen dat van de werkgever wordt verwacht dat de werkgever binnen het algemene arbeidsomstandighedenbeleid, beleid voert om PSA tegen te gaan.
- De Ambtenarenwet 2017 verplicht de werkgever integriteitsbeleid te voeren. Het onderwerp ongewenste omgangsvormen maakt bij de Tweede Kamer ook onderdeel uit van het integriteitsbeleid van de Tweede Kamer. Dit beleid heeft alleen betrekking op de ambtelijke organisatie.
- Hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht (Klachtbehandeling) is van toepassing en bevat een regeling van een aantal minimumvereisten waaraan de interne behandeling van klachten door bestuursorganen moet voldoen.

3 Code ter voorkoming en bestrijding ongewenste omgangsvormen

3.1 Inleiding

De code is een nuttig en zinvol instrument voor het Beleid ongewenste omgangsvormen. Een centraal vastgestelde code biedt de klachtencommissie een normerend kader om grensoverschrijdend gedrag als zodanig te kunnen beoordelen.

3.2 Doel en reikwijdte

Het doel van de code is de bevordering van een alerte en effectieve naleving van het verbod op discriminatie en daarmee het scheppen van een werkomgeving waarin gelijkwaardigheid en non-discriminatie vanzelfsprekend zijn. Hieronder wordt ook het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en treiteren begrepen.

De code is van toepassing op alle geledingen van de Tweede Kamer en richt zich tot een ieder die werkzaam is bij de ambtelijke organisatie en de verschillende fracties. Het is wettelijk bepaald dat iemand niet ongelijk behandeld mag worden vanwege zijn godsdienst, levensovertuiging, politieke overtuiging, ras, geslacht, nationaliteit, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, handicap of chronische ziekte, leeftijd, arbeidsduur (voltijd- of deeltijdwerk) of soort contract (vast of tijdelijk).

Omgangsvormen en functioneren werknemers

1. Van een ieder die werkzaam is bij de Tweede Kamer wordt verwacht dat men de verantwoordelijkheid op zich neemt om door houding, intentie en gedrag ertoe bij te dragen dat de organisatie, cultuur en werkomgeving gelijkwaardigheid en non-discriminatie in zich herbergen. Meer specifiek wordt verwacht dat:
 - men elkaar collegiaal bejegt en met respect behandelt; dat betekent in dit verband zonder in negatieve en kwetsende zin onderscheid te maken naar aspecten als godsdienst, levensovertuiging, politieke overtuiging, ras, geslacht, nationaliteit, seksuele geaardheid,

- burgerlijke staat, handicap of chronische ziekte, leeftijd, arbeidsduur (voltijd- of deeltijdwerk) of soort contract (vast of tijdelijk) of op welke grond dan ook;
- men zich noch over anderen, noch tegen anderen met betrekking tot voornoemde aspecten in woord of gedrag beledigend uitlaat, dan wel gedrag vertoont dat discriminerend kan worden geacht of als pestgedrag kan worden aangemerkt;
 - wanneer men in de werkomgeving discriminatie en pestgedrag of situaties die ongelijke behandeling in de hand werken, signaleert, men dit op adequate wijze binnen de afdeling, eventueel in overleg met de leidinggevende, aan de orde probeert te stellen;
 - men bij het verrichten van zijn/haar werkzaamheden alert is op het zich voordoen van kwetsend en discriminerend gedrag of van mogelijk discriminerende, achterstellende effecten van het interne personeelsbeleid;
 - men volledige medewerking verleent bij de uitvoering van beleidsinitiatieven van de organisatie, die tot doel hebben non-discriminatie en gelijke behandeling te bevorderen.
2. Van de werkgever wordt verwacht dat het een collegiale, gelijkwaardige omgang binnen de directies, diensten, afdelingen en fracties stimuleert.
 3. Van een ieder die werkzaam is bij de Tweede Kamer wordt verwacht dat hij/zij het bovenstaande in acht neemt, niet alleen in relatie tot personen die daar werkzaam zijn, maar ook tegenover degenen die diensten verlenen aan de Tweede Kamer en tegenover derden in het algemeen, de burger.

3.3 Personeelsbeleid en reorganisaties

1. Indien sprake is van een achterstandspositie van doelgroepen, zullen er extra maatregelen genomen worden om deze op te heffen of te verminderen.
2. Bij de ontwikkeling van het personeelsbeleid en de uitvoering van reorganisaties zal erop worden toegezien dat hierin geen discriminerende gevolgen besloten liggen.
3. De leidinggevenden van de diverse geledingen dragen de verantwoordelijkheid om aan het personeelsbeleid zodanig uitvoering te geven, dat er geen sprake is van (seksuele) intimidatie, agressie en geweld, discriminatie, extremisme, stalken, pesten of treiteren.

3.4 Externe contacten

Indien sprake is van onheuse bejegening van medewerkers van de Tweede Kamer door medewerkers van een externe organisatie die diensten verleent, zal erop worden toegezien dat de externe organisatie maatregelen neemt om herhaling te voorkomen.

4 Training vertrouwenspersonen en klachtencommissie

Zowel de vertrouwenspersonen ongewenste omgangsvormen als de leden van de Klachtencommissie zullen regelmatig getraind worden t.b.v. de ontwikkeling van hun deskundigheid. Hieronder staat aangegeven welke trainingen dit zijn:

Vertrouwenspersonen

- i. Basistraining nieuwe vertrouwenspersonen
- ii. Vervoltraining zittende vertrouwenspersonen naar behoefte

- iii. Intervisiebijeenkomsten, minimaal 2x per jaar
- iv. Relevante seminars naar behoefte

Klachtencommissie

- v. Basistraining nieuwe leden/plv. leden klachtencommissie
- vi. Praktijktraining naar behoefte

5 Interne communicatie

Het is van belang dat Kamerambtenaren en fractiemedewerkers voldoende geïnformeerd zijn over het beleid en de klachtenregeling. Hiervoor worden de volgende communicatiemiddelen ingezet:

Communicatiemiddel	Via	Bereik
Folder	Introductiepakket	Nieuwe ambtenaren en fractiemedewerkers
Introductiebijeenkomst	Introductieprogramma	Nieuwe ambtenaren en fractiemedewerkers
Kamerbode en Plein2	Presentatie nieuwe vertrouwenspersonen en/of leden klachtencommissie	Gehele organisatie

Bijlage 6. Klachtenregeling omgangsvormen (OR)^{xii}

Versiebeheer			
Versie	Datum	Wijzigingen	Auteur
1.0	01-05-2021	Definitieve versie	Stafdienst HR

Klachtenregeling ongewenste omgangsvormen Tweede Kamer

Overwegende dat het wenselijk is een regeling te treffen inzake het voorkomen en bestrijden van ongewenste omgangsvormen op het werk (voor de definities zie artikel 2);

Besluit de Staat der Nederlanden, namens deze de Voorzitter, gehoord het bevoegd gezag van de Tweede Kamer (met inbegrip van de fracties):

Algemene bepalingen

Artikel 1 Werkingsgebied

De klachtenregeling is van toepassing op alle medewerkers van de ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer, en de medewerkers van de verschillende fracties. De klachtenregeling dient daartoe door de respectievelijke politieke groeperingen van toepassing te worden verklaard op de arbeidsverhoudingen tussen die groeperingen en de fractiemedewerkers, werkzaam in de Tweede Kamer.

Artikel 2 Begripsbepalingen

- a) Melder(s):** de medewerker(s), of de politieke leden van fracties, die zich in verband met ongewenste omgangsvormen tot de vertrouwenspersoon heeft/hebben gewend;
- b) Klacht:** schriftelijke klacht over ongewenste omgangsvormen.
- c) Klager(s):** de medewerker die een klacht over ongewenste omgangsvormen indient bij de klachtencommissie.
- d) Medewerker:** degene die op basis van een arbeidsovereenkomst, overeenkomst van opdracht, detachering, of op basis van een uitzendovereenkomst werkzaamheden verricht of heeft verricht bij en in opdracht van de Tweede Kamer, dan wel bij en in opdracht van de aldaar werkzame politieke fracties.
- e) Lid politieke fractie:** een gekozen lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal of een medewerker daarvan.
- f) Melder;** de medewerker die zich in verband met ongewenste omgangsvormen tot de vertrouwenspersoon heeft gewend.
- g) Melding:** het zich wenden tot de vertrouwenspersoon in verband met ongewenste omgangsvormen.
- h) Ongewenste omgangsvormen:** elke vorm van, intimidatie, seksuele intimidatie, agressie, geweld en pesten, direct of indirect, die stress in de arbeidssituatie teweeg brengt.
- i) Vertrouwenspersonen:** de als zodanig door de werkgever aangewezen personen.
- j) aangeklaagde(n):** de medewerker(s) tegen wie de klacht is gericht;
- k) klaagschrift:** een door klager ondertekend en gedagtekend geschrift waarin een omschrijving van de klacht is opgenomen en dat dient als uitgangspunt voor de klachtenprocedure;
- l) bemiddelaar:** in- of externe deskundige; deze streeft naar een informele oplossing in overleg met alle bij de kwestie betrokken personen;

- m) klachtencommissie:** de in artikel 6 bedoelde Klachtencommissie ongewenste omgangsvormen Tweede Kamer, die de ingediende schriftelijke klachten onderzoekt en daarover aan het bevoegd gezag rapporteert en adviseert;
- n) werkgever:** het met feitelijk werkgeversgezag belaste orgaan, de formele werkgever van de fractiemedewerkers, dan wel het bestuur van de politieke verenigingen waartoe de Kamerleden behoren;
- o) (seksuele) intimidatie:** enige vorm van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele gevoelswaarde dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd;
- p) agressie en geweld:** voorvallen waarbij een werknemer psychisch of fysiek wordt lastig gevallen, bedreigd of aangevallen onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van arbeid;
- q) discriminatie:** het onderscheid tussen mensen wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook als bedoeld in artikel 1 van de Grondwet;
- r) extremisme:** het op een gewelddadige manier achtervolgen van personen en/of groeperingen vanwege hun geloof of afkomst welke als bedreiging voor de eigen cultuur, waarden en normen worden gezien;
- s) stalken:** het bij voortdurend bespieden, besluipen, achtervolgen of, al dan niet telefonisch, lastigvallen van een andere medewerker;
- t) pesten of treiteren:** alle vormen van intimiderend gedrag met een structureel karakter, van een of meerdere medewerkers (collega's, leidinggevend) gericht tegen een medewerker of een groep medewerkers die zich niet of minder goed kan of kunnen verdedigen tegen dit gedrag.

Artikel 3 Indienen melding of klacht

Een ieder die met ongewenste omgangsvormen zoals hierboven opgesomd, wordt geconfronteerd, kan zich wenden tot de vertrouwenspersoon met een melding of kan een klacht indienen bij de klachtencommissie.

Vertrouwenspersonen

Artikel 4 Benoeming

1. De Voorzitter is, gehoord het besluit van het Presidium, bevoegd tot het benoemen en tot beëindigen van de benoeming van de vertrouwenspersonen.
2. Benoeming geschiedt voor de periode van vier jaar, waarna herbenoeming voor eenzelfde termijn eenmalig mogelijk is.
3. De benoeming/aanwijzing van een vertrouwenspersoon wordt beëindigd in het geval aannemelijk is dat de vertrouwenspersoon direct of indirect betrokken is of is geweest bij ongewenste omgangsvormen als bedoeld in deze regeling.
4. De vertrouwenspersonen leggen over de verrichte werkzaamheden verantwoording af. Deze verantwoording vindt plaats aan het Presidium en de Griffier, door middel van een jaarverslag van de vertrouwenspersonen.
5. Bij de benoeming van een vertrouwenspersoon wordt gewaakt voor belangenverstrengeling of - tegenstelling. Een vertrouwenspersoon kan niet tevens worden aangewezen als lid van de klachtencommissie. Medewerkers van de Stafdienst HR van de ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer zijn uitgesloten van benoeming als vertrouwenspersoon.

Artikel 5 Taakomschrijving

1. De vertrouwenspersoon heeft de volgende taken en bevoegdheden:
 - a. Het fungeren als aanspreekpunt voor de medewerker die op of in verband met het werk met ongewenste omgangsvormen is geconfronteerd;
 - b. Het opvangen, begeleiden en van advies dienen van de melder, alsmede het zo nodig doorverwijzen naar een professionele hulpverlenende instantie, hulpverlener of de klachtencommissie;
 - c. Het inwinnen van inlichtingen die noodzakelijk zijn om tot een goed inzicht te komen omtrent de melding en de mogelijkheden om te komen tot een oplossing;
 - d. Het met voorafgaande instemming van de melder, door middel van het inschakelen van een deskundige, bemiddelaar, of mediator trachten tot een oplossing te komen;
 - e. Het adviseren van de melder bij eventueel te nemen stappen;
 - f. het gevraagd en ongevraagd signaleren van knelpunten in de uitvoering van het beleid, het verstrekken van inlichtingen over de mogelijkheden tot voorkoming en bestrijding van ongewenste omgangsvormen in de organisatie en het geven van gevraagd of ongevraagd advies op dit gebied aan de werkgever;
 - g. het geven van voorlichting op het gebied van ongewenste omgangsvormen;
 - h. het binnen redelijke grenzen en met professionele distantie verlenen van nazorg aan de melder. Het verzorgen van een administratie van de verrichtte werkzaamheden;
 - i. Het zorgen voor een schriftelijke bevestiging aan de melder dat de melding is afgehandeld en het dossier door de vertrouwenspersoon wordt gesloten;
 - j. Het leveren van een bijdrage aan het jaarverslag.
2. De vertrouwenspersoon waarborgt te allen tijde de vertrouwelijkheid.
3. De vertrouwenspersoon handelt uitsluitend naar aanleiding van een rechtstreeks verzoek en met voorafgaande instemming van de melder.¹.
5. De vertrouwenspersoon kan zich desgewenst tegenover een melder beroepen op verschoningsrecht.
6. Dossiers over behandelde zaken worden door de vertrouwenspersoon vernietigd twee jaar nadat de termijn voor het instellen van rechtsmiddelen tegen beslissingen met betrekking tot de klacht is verlopen, dan wel twee jaar na de schriftelijke bevestiging aan de melder dat de melding is afgehandeld en het dossier wordt gesloten.
7. De vertrouwenspersoon zorgt voor een goede overdracht van zaken en dossiers aan haar/zijn opvolger uiterlijk binnen één maand nadat de benoeming / aanwijzing als vertrouwenspersoon is beëindigd.
8. De Voorzitter kan zorg dragen voor instructies over de taken of werkwijze van een vertrouwenspersoon.

Klachtencommissie

Artikel 6 Algemeen

1. De Klachtencommissie ongewenste omgangsvormen is ingesteld ten behoeve van medewerkers van de ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer, alsmede voor medewerkers van de fracties.
2. Benoeming van leden en plaatsvervangende leden geschiedt voor de periode van vier jaar, waarna herbenoeming mogelijk is.
3. De klachtencommissie is belast met het onderzoek van een bij haar ingediende klacht en het daarover uitbrengen van advies aan de werkgever. Als de commissie van mening is dat nader onderzoek noodzakelijk is door een externe partij, kan de commissie daartoe adviseren.
4. De klachtencommissie kan ook in algemene zin advies uitbrengen met betrekking tot bestrijding en preventie van ongewenst gedrag.

Artikel 7 Samenstelling

1. De klachtencommissie bestaat uit een externe voorzitter, een plaatsvervangend externe voorzitter, twee leden en twee plaatsvervangende leden.
2. De externe voorzitter, plaatsvervangend voorzitter, leden en plaatsvervangende leden worden benoemd en ontslagen door het Presidium, namens deze op basis van volmacht de Voorzitter.
3. De samenstelling van de klachtencommissie biedt een goede afspiegeling van de organisatieonderdelen, politiek en ambtelijk, van de Tweede Kamer;
4. De klachtencommissie bestaat, naast de externe voorzitter, uit een lid namens het ambtelijk deel van de organisatie en een lid namens het politieke deel; voor wat betreft de plaatsvervangende leden is de verhouding dezelfde.
5. Ten minste een lid is vrouw.
6. De samenstelling van de klachtencommissie is zodanig dat voldoende kennis beschikbaar is op psychosociaal en juridisch gebied.
7. De leden kunnen desgewenst afspraken maken over de specifieke aandachtsgebieden.
8. Een lid van de klachtencommissie wordt vervangen, indien aannemelijk is geworden dat deze direct of indirect betrokken is geweest bij ongewenste omgangsvormen.

Artikel 8 Benoeming secretaris

Het Presidium, namens deze op basis van volmacht de Voorzitter, voegt aan de klachtencommissie een secretaris toe.

Artikel 9 Het indienen van een klacht

1. Een klacht wordt schriftelijk door klager, ingediend bij de klachtencommissie en bevat op straffe van niet-ontvankelijkverklaring:
 - a. de aanduiding van de categorie van ongewenste omgangsvormen met een omschrijving van de gedraging of gedragingen waarmee de klager is geconfronteerd en waar en wanneer deze zich hebben afgespeeld, en indien van toepassing de vermelding van getuigen;
 - b. de naam, het adres en de functie van de klager;
 - c. de naam van aangeklaagde of de namen van aangeklaagden;
 - d. de beschrijving van de door klager ondernomen stappen;
 - e. het klaagschrift wordt door klager ondertekend en gedagtekend.
2. De schriftelijke stukken die betrekking hebben op de ondernomen stappen worden aan de klachtencommissie overgelegd.
3. De klachtencommissie kan desgewenst nog een nadere termijn van twee weken stellen voor het indienen van ontbrekende stukken en/of een nadere aanvulling van de gronden van de klacht en de motivering daarvan.
4. Het klaagschrift wordt ingediend bij de secretaris van de klachtencommissie. De secretaris van de klachtencommissie bevestigt schriftelijk de ontvangst van het klaagschrift.
5. De klachtencommissie neemt geen klacht in behandeling indien blijkt dat:
 - a. de klacht niet-ontvankelijk is;
 - b. dezelfde klacht tegen dezelfde aangeklaagde eerder is ingediend en door de klachtencommissie is beoordeeld;
 - c. de klager eerder of tegelijkertijd een juridische procedure is gestart als bedoeld in hoofdstuk 13 (procedure melden vermoeden misstand) en hoofdstuk 16 (Rijksloket advies en bemiddeling arbeidszaken) Cao Rijk;
 - d. op aangeven van klager een procedure is of wordt gestart die aan het oordeel van een rechterlijke instantie is onderworpen;
 - e. een opsporingsonderzoek, al dan niet op bevel van de officier van justitie, of een vervolging gaande is over feiten die in verband staan met de omschreven gedragingen;

- f. het belang van de klager dan wel het gewicht van de gedraging kennelijk onvoldoende is;
- g. de klacht anoniem is.

Artikel 10 Vaststellen (niet) ontvankelijkheid klacht

1. De klachtencommissie beslist binnen twee weken nadat een klacht compleet is ingediend of deze door de klachtencommissie in behandeling wordt genomen, of de klacht ontvankelijk is.. De klachtencommissie bekijkt samen met de klager of bemiddeling een oplossing kan zijn.
2. Een klacht is ontvankelijk wanneer wordt voldaan aan de in artikel 9, eerste lid, genoemde formele vereisten voor het indienen van de klacht, indien het ongewenst gedrag binnen de periode van een jaar voorafgaand aan de indiening van de klacht heeft plaatsgevonden en als artikel 9, vijfde lid, niet van toepassing is.
3. Indien de klacht ontvankelijk wordt geacht en in behandeling wordt genomen, zendt de klachtencommissie een afschrift van de klacht en de daarbij behorende schriftelijke stukken aan de aangeklaagde.
4. Indien de klachtencommissie de klacht niet-ontvankelijk acht, dan adviseert zij de werkgever dienovereenkomstig. Het bevoegd gezag beslist over de niet-ontvankelijkheid en stelt klager daarvan schriftelijk en met redenen omkleed in kennis.

Artikel 11 Horen klager en aangeklaagde

1. Indien de klacht, al dan niet na bemiddeling, in behandeling wordt genomen, wordt een hoorzitting gepland waarvoor klager en aangeklaagde worden uitgenodigd. De commissie kan besluiten dat klager en de aangeklaagde buiten elkaars aanwezigheid worden gehoord.
2. Van de hoorzitting wordt een verslag gemaakt.
3. Klager en aangeklaagde kunnen zich tijdens het horen door een raadsman of -vrouw laten bijstaan.
4. Bij de uitnodiging aan klager, aangeklaagde en eventuele ander genodigden wordt mededeling gedaan wie de voorzitter en de leden zijn van de klachtencommissie, welke andere personen zijn uitgenodigd en binnen welke termijn nadere stukken ingediend kunnen worden.
5. De klachtencommissie beslist of klager en aangeklaagde in elkaars bijzijn worden gehoord.
6. Aan de klachtencommissie wordt op haar verzoek alle informatie ter beschikking gesteld die van belang kan zijn voor het onderzoek, dit is ter beoordeling van de klachtencommissie.
7. De klachtencommissie stelt indien noodzakelijk een onderzoek ter plaatse in. Dit onderzoek kan worden opgedragen aan de voorzitter of aan een ander lid van de klachtencommissie. Van het onderzoek wordt een verslag van bevindingen gemaakt.
8. De klachtencommissie kan gebruik maken van in- en externe deskundigheid.
9. De zittingen en documenten van de klachtencommissie zijn niet openbaar.

Artikel 12 Advies van de klachtencommissie

1. Klager en beklagde ontvangen de verslagen van de hoorzitting(en) en een feitenoverzicht van de commissie. Partijen worden in de gelegenheid gesteld om te reageren op het feitenoverzicht. Dit betekent aanvullingen c.q. correcties die feitelijk zijn. De commissie zal na deze mogelijkheid tot correctie en aanvulling op het feitenrelaas haar advies opstellen en dit toezenden aan de werkgever.

2. De klachtencommissie brengt binnen acht weken nadat de klacht ontvankelijk is bevonden schriftelijk advies uit aan de werkgever.
3. Indien het advies niet binnen deze termijn kan worden uitgebracht, stelt de klachtencommissie klager en aangeklaagde daarvan in kennis en vermeldt daarbij een redelijke termijn waarbinnen het advies zal worden uitgebracht.
4. Zowel bij aanvang van de procedure als gedurende de looptijd van het onderzoek kan het bevoegd gezag op verzoek en na overleg met de klachtencommissie tijdelijke voorzieningen treffen, indien dit voor het welzijn van de klager noodzakelijk is, dan wel als er sprake is van een voor één of meer direct betrokkenen onhoudbare situatie.
5. Het advies van de klachtencommissie kan zowel van preventieve als van corrigerende aard zijn, dan wel een combinatie van beide. Ook kunnen maatregelen geadviseerd worden om alsnog tot een oplossing te komen waarin beide partijen zich kunnen vinden. Bij het advies wordt, indien van toepassing, de schriftelijke zienswijze van klager en aangeklaagde gevoegd. Het verslag van het horen maakt deel uit van het advies, tenzij de klachtencommissie gewichtige redenen heeft om hiervan af te zien. In dat geval worden deze redenen in het advies vermeld. Het advies wordt ondertekend door de voorzitter en de secretaris.
6. Een afschrift van het advies wordt gezonden aan de klager, de aangeklaagde
7. De beslissing over het uit te brengen advies wordt zo mogelijk unaniem genomen. Bij het staken der stemmen ten aanzien van het advies, geeft de stem van de voorzitter de doorslag. Indien er sprake is van een meerderheids- en minderheidsstandpunt worden beide standpunten met de daaraan ten grondslag liggende overwegingen in het advies vermeld.

Artikel 13 Beslissing van het bevoegd gezag

1. Binnen vier weken na ontvangst van het advies van de klachtencommissie neemt de werkgever.
2. Klager en aangeklaagde worden door het bevoegd gezag binnen vier weken na ontvangst van het advies van de klachtencommissie in kennis gesteld van de beslissing die op het advies van de klachtencommissie is genomen. De klachtencommissie wordt daarover geïnformeerd.
3. De termijn, genoemd in het eerste lid, kan voor ten hoogste vier weken worden verdaagd. Van de verdaging wordt schriftelijk met reden omkleed mededeling gedaan aan de klager en aan de aangeklaagde.

Artikel 14 Rapportage behandelde klachten

De klachtencommissie brengt jaarlijks aan het bevoegd gezag een vertrouwelijk en geanonimiseerd rapport uit over het aantal ontvangen klachten, de aard van de klachten en de gegeven adviezen. De ondernemingsraad krijgt het rapport geanonimiseerd ter informatie toegestuurd.

Artikel 15 Bevestiging en ondertekening

Deze regeling treedt in werking op 1 mei 2021 en vervangt deels de regeling 'Beleid ongewenste omgangsvormen' van april 2016.

De regeling kan worden aangehaald als de Klachtenregeling ongewenste omgangsvormen Tweede Kamer.

Bijlage 1: Termijnen klachtenregeling

Binnen 1 jaar klacht indienen	De klacht dient uiterlijk een jaar na de confrontatie met ongewenste omgangsvormen schriftelijk te zijn ingediend bij de klachtencommissie (art.3).
Na indienen klacht 2 weken voor ontbrekende stukken	De klachtencommissie kan desgewenst nog een nadere termijn van twee weken stellen voor het indienen van ontbrekende stukken (art. 9 lid 3)
Na indienen ontbrekende stukken 2 weken om beslissing te nemen over ontvankelijkheid	De klachtencommissie beslist binnen twee weken nadat een klacht compleet is ingediend of de klacht ontvankelijk is en doet daarvan mededeling aan klager (art. 10 lid 2).
Binnen 8 weken na beslissing ontvankelijkheid advies aan bevoegd gezag	De klachtencommissie brengt binnen acht weken na ontvangst van de klacht advies uit aan het bevoegd gezag (art. 13 lid 2).
Bevoegd gezag neemt binnen 4 weken beslissing op advies	Binnen vier weken na ontvangst van het advies van de klachtencommissie neemt het bevoegd gezag een beslissing op het advies (art. 14 lid 1).
Mogelijkheid beslissing te verdagen met 4 weken	De termijn van de beslissing van het bevoegd gezag kan voor ten hoogste vier weken worden verdaagd (art. 14 lid 4).

TOELICHTING

Algemeen

Artikel 3, tweede lid, van de Arbeidsomstandighedenwet stelt expliciet dat de werkgever een beleid moet voeren gericht op voorkoming en indien dat niet mogelijk is beperking van psychosociale arbeidsbelasting. Met psychosociale arbeidsbelasting wordt bedoeld: de factoren direct of indirect onderscheid met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk, in de arbeidssituatie die stress teweeg brengen. Afgezien van werkdruk gaat het in deze bepaling om ongewenste omgangsvormen.

De klachtenregeling ongewenste omgangsvormen Tweede Kamer maakt deel uit van een beleid dat is ontwikkeld om alle vormen van ongewenste omgangsvormen op het werk te voorkomen en te bestrijden. Dat beleid bestaat uit de volgende aspecten: voorlichting en scholing op het terrein van ongewenst gedrag op het werk voor medewerkers en leidinggevenden, een gedragscode inzake ongewenste omgangsvormen, de vertrouwenspersonen en een klachtenregeling en klachtencommissie.

De klachtenregeling geeft informatie over wat onder ongewenste omgangsvormen op het werk wordt verstaan.

Verder bevat de regeling de klachtenprocedure die een medewerker bij het indienen van een klacht dient te volgen.

Het beleid is erop gericht dat uitingen van ongenoegen over een gedraging van een medewerker ten opzichte van een ander op een behoorlijke wijze worden behandeld. De klachtenprocedure is ontworpen om de medewerkers een mogelijkheid te bieden om dit informeel of formeel kenbaar te maken, zonder daarin het management van de organisatie te betrekken. Hoewel het natuurlijk binnen de organisatie de aangewezen weg is om zich tot de werkgever te wenden, kan de hiërarchie voor een aantal soorten klachten een (gevoelsmatig) te hoge drempel opwerpen. Dit speelt des te meer als het juist om gedragingen zou gaan die door een leidinggevende worden veroorzaakt of in de hand worden gewerkt. Daarbij moet – ook ten opzichte van degenen tegen wie de klacht zich richt – de nodige zorgvuldigheid in acht worden genomen.

Tenslotte bevat de regeling een beschrijving van de taken van de vertrouwenspersonen en de klachtencommissie, alsmede een beschrijving van de wijze waarop deze worden benoemd.

Wettelijke grondslag

Op grond van artikel 1 van de Grondwet is het in Nederland verboden onderscheid te maken tussen mensen wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras en geslacht op welke grond dan ook. Verder is er het Internationaal Verdrag ter uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie, artikel 137c e.v. en 429 quater van het Wetboek van Strafrecht.

Er is verder nadere wetgeving die tot doel heeft ongelijke behandeling in specifieke sectoren van het maatschappelijk leven te bestrijden, zoals de Wet gelijke behandeling, de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid. Op grond van de Arbeidsomstandighedenwet moeten werkgevers beleid opstellen dat erop is gericht binnen de organisatie PSA tegen te gaan.

De Ambtenarenwet 2017 verplicht de overheidswerkgever als bedoeld in artikel 2 van die wet, integriteitsbeleid te voeren, alsmede om een regeling in het leven te roepen gericht op het omgaan met klachten en meldingen met betrekking tot misstanden. Het

onderwerp ongewenste omgangsvormen maakt onderdeel uit van het integriteitsbeleid van de Tweede Kamer.

Hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht (Klachtbehandeling) is per 1 juli 1999 in werking getreden. Dit hoofdstuk bevat een regeling van een aantal minimumvereisten waaraan de interne behandeling van klachten door bestuursorganen moet voldoen. Deze regeling wordt, ook indien die niet rechtstreeks van toepassing is, gezien als richtlijn voor het behandelen van klachten ter zake van ongewenste omgangsvormen.

Artikelsgewijs

Artikel 1 en 2

Artikel 1 van de regeling beschrijft het werkingsgebied van de regeling. De regeling is bedoeld voor alle medewerkers van de Tweede Kamer, degenen die op andere titel werkzaam zijn bij en voor de Tweede Kamer en de medewerkers van de politieke fracties van de Tweede Kamer.

In artikel 2 zijn de begripsomschrijvingen opgenomen. Bij de omschrijving van ongewenste omgangsvormen is als uitgangspunt de begripsomschrijving van psychosociale arbeidsbelasting in artikel 1 van de Arbeidsomstandighedenwet genomen, met uitzondering van het daarin genoemde element werkdruk, dat niet valt te kwalificeren als ongewenste omgangsvorm. Het gaat om de factoren van direct of indirect onderscheid in de arbeidssituatie die stress teweeg brengen, met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten.

Onder stress wordt in dit verband verstaan: een toestand die als negatief ervaren lichamelijke, psychische of sociale gevolgen heeft.

Met de omschrijving 'direct of indirect onderscheid' is aangesloten bij verschillende gelijke behandelingswetten, waarin onder direct respectievelijk indirect onderscheid wordt verstaan dat iemand op een andere wijze wordt behandeld dan een ander in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid, burgerlijke staat, leeftijd, handicap of chronische ziekte, respectievelijk dat een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelwijze personen van een bepaalde godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, burgerlijke staat, leeftijd dan wel een hetero- of homoseksuele gerichtheid of met een handicap of chronische ziekte bijzonder treft. De term discriminatie wordt in dit kader niet gebruikt.

Bij seksuele intimidatie wordt bedoeld op enige vorm van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd.

Bij agressie en geweld gaat het om voorvallen waarbij een werknemer verbaal, psychisch of fysiek wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen onder omstandigheden die rechtstreeks verband houden met het verrichten van arbeid.

Pesten betreft alle vormen van intimiderend gedrag met een structureel karakter van een of meer medewerkers gericht tegen een medewerker of een groep van medewerkers die zich niet kan of kunnen verdedigen tegen dit gedrag, zoals treiteren, roddelen, stalking en geruchtenverspreiding op het werk.

Deze regeling biedt een ieder die werkzaam is of is geweest bij de Tweede Kamer en die met ongewenste omgangsvormen te maken krijgt of heeft gehad de mogelijkheid zich te wenden tot vertrouwenspersonen of een klachtencommissie. De reikwijdte van de regeling omvat derhalve niet alleen medewerkers met een arbeidsovereenkomst, maar ook degenen die niet in dienstverband werkzaamheden verrichten bij of voor de Tweede Kamer

Artikel 3

In artikel 3 is vastgelegd dat de medewerker die met ongewenste omgangsvormen wordt geconfronteerd zich kan wenden tot een vertrouwenspersoon of een klacht indienen bij de klachtencommissie. De keus is derhalve aan de medewerker zelf, hij is niet verplicht een vertrouwenspersoon te raadplegen.

Een medewerker die wordt geconfronteerd met ongewenste omgangsvormen en deze niet kan stoppen of laten stoppen, bijvoorbeeld door middel van het inschakelen van het management, kan zich wenden tot een vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen. In dit stadium is er nog geen sprake van een klacht en dus ook niet van een klager of beklagde. Dit informele traject richt zich er in eerste instantie op om te bezien of er een oplossing tussen partijen mogelijk is. Omdat het in deze fase er niet

zozeer om gaat om hetgeen gebeurd is (feiten) te onderzoeken en daarover een uitspraak te doen (de schuldvraag speelt geen rol), maar veeleer om te kijken of en in hoeverre en onder welke voorwaarden klager en beklagde weer met elkaar kunnen werken, is het voor hen, maar ook voor de organisatie in zijn algemeenheid, waaronder ook de collega's, van groot belang tot een vergelijk te komen en van daaruit voort te bouwen op een betere manier van omgaan met elkaar op het werk. Desnoods met deskundige ondersteuning of begeleiding. De fase van een klacht bij de commissie dient als een ultimatum remedium gezien te worden. Het is de laatste mogelijkheid om het gedrag van de ander aan de kaak te stellen en te doen stoppen. Op basis van de klacht wordt dan onderzoek gedaan naar hetgeen wel of niet heeft plaatsgevonden.

Artikelen 4 en 5

In deze artikelen zijn de benoeming en de taken en bevoegdheden van de vertrouwenspersonen ongewenste omgangsvormen geregeld. Een vertrouwenspersoon is een als zodanig aangewezen persoon, die als eerste aanspreekpunt fungeert voor medewerkers die geconfronteerd zijn met ongewenste omgangsvormen, hen begeleidt en adviseert.

Artikel 6

Een (formele) klacht wordt ingediend bij de klachtencommissie. De commissie is in omvang beperkt tot drie personen. Deze beperking is met name ingegeven door de wens om de commissie snel bijeen te kunnen laten komen als een klacht moet worden behandeld.

Artikelen 7 tot en met 9

In deze artikelen zijn de taken, werkwijze en bevoegdheden van de commissie omschreven. De artikelen bevatten ook bevoegdheden van de commissie Het gaat om bevoegdheden die noodzakelijk zijn om tot een juiste oordeelsvorming te kunnen komen: het vragen van inlichtingen aan daarvoor in aanmerking komende derden, overlegging vorderen van ter zake dienende bescheiden en het instellen van een onderzoek op de werkplek, bijvoorbeeld in het geval de commissie zich door het verhandelde tijdens de hoorzitting niet voldoende geïnformeerd acht. De commissie kan zich voorts door deskundigen van advies en bijstand laten dienen.

Inwerkingtreding en overgangsrecht wijzigingen Personeelsreglement

- ⁱ § 6.2 is per 8 februari 2022 aangevuld met: “Met betrekking tot de berekening van de vergoeding als bedoeld in paragraaf 7.10 van de CAO Rijk, geldt voor medewerkers die recht hebben op een Kamerschaal de functionele schaal als grondslag. De overwerkvergoeding is derhalve van toepassing op medewerkers in salarisschaal 10 met een Kamerschaal” (tweede alinea). Het GO heeft op 7 februari 2022 met de aanpassing ingestemd. De afspraak werkt terug tot 1 januari 2020.
- ⁱⁱ § 7.1 is aangepast (toevoeging laatste zin). De aanpassing treedt per 1 augustus 2021 in werking en heeft terugwerkende kracht tot 1 januari 2020. Op 9 juli 2021 heeft het GO ingestemd met de voorgestelde een wijziging van paragraaf 7.1 en paragraaf 15.5 van het personeelsreglement. Met deze aanpassing is een omissie hersteld betreffende de aanspraak op een toeslag voor bereikbaar- en beschikbaarheid bij bv. crisesdiensten voor medewerkers die tevens een toeslag ontvangen op grond van de Inconveniëntentregeling.
- ⁱⁱⁱ § 7.1 en §7.2 zijn aangepast aan de salarisverhoging die – met terugwerkende kracht - vanaf 1 juli 2020 gaat gelden. Het betreft de vaste en variabele beloning voor Inconveniënten. De grondslag is de CAO Rijk (1 juli 2020 tot en met 31 december 2020).
- ^{iv} § 14.1 geldt per 1 september 2020. Tot januari 2021 worden de huidige rollen binnen de Plaatsingsadviescommissie gerespecteerd; feitelijke houdt dit in dat het commissie lid namens de organisatie tot die tijd voorzitter van de commissie is. Instemming OR op 20 juli 2020. Instemming werknemersdelegatie op 30 juli 2020.
- ^v § 15.3 treedt per 1 mei 2021. Instemming OR 13 april 2021.
- ^{vi} § 15.3: aan de lijst met functies is de functie van CIO toegevoegd.
- ^{vii} § 15.5 is aangepast. De aanpassing treedt per 1 augustus 2021 in werking en heeft terugwerkende kracht tot 1 januari 2020. Op 9 juli 2021 heeft het GO ingestemd met de voorgestelde een wijziging van paragraaf 7.1 en paragraaf 15.5 van het personeelsreglement. Met deze aanpassing is een omissie hersteld betreffende de aanspraak op een toeslag voor bereikbaar- en beschikbaarheid bij bv. crisesdiensten voor medewerkers die tevens een toeslag ontvangen op grond van de Inconveniëntentregeling. Zie ook aanpassing § 7.1.
- ^{viii} H. 16 is aangepast en treedt per 1 januari 2021 in werking. Instemming OR op 6 november 2020.
- ^{ix} § 17.3, artikel 10 (bordje aanduiding dienst) is aangepast en treedt per 1 september 2020 in werking. Instemming OR op 28 mei 2020.
- ^x Bijlage 1 (omgezette regelingen): aan het tweede gedachtestreepje is toegevoegd: “en inzake de Plaatsingsadviescommissie”. Dit geldt per 1 september 2020. Instemming OR d.d. 20 juli 2020 (zie eindnoot i).
- ^{xi} De Gedragscode integriteit treedt per 1 mei 2021 in werking en is door het Presidium vastgesteld op 27 januari 2021. De OR heeft op 13 april 2021 ingestemd.
- ^{xii} Beleidsongewenste omgangsvormen is gesplitst in beleid + klachtenregeling. De klachtenregeling is door het Presidium vastgesteld op 27 januari 2021 en de OR heeft op 13 april 2021 ingestemd. Ingangsdatum: 1 mei 2021.

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 7 september 2022 15:53
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: discussienota
Bijlagen: discussienota.docx

Ha collega's,

Hierbij de eerste versie van de discussienota. Het is echt een eerste versie waarop nu weer veel tijdsdruk staat, maar waar we even zorgvuldig naar moeten kijken. Schiet dus maar gerust en pas aan wat beter kan.

Over de inhoud: het leek me goed om vooral op hoofdlijnen een en ander weer te geven om vooral een goede discussie op de materie te hebben en niet over de uitwerking. Vandaar dat ik enkele oplossingsrichting voorstel, maar niet uitwerk. Dat komt echt pas later.

Groetjes, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 8 september 2022 12:50
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: discussienota
Bijlagen: discussienota_opm^{5.1.2e}.docx

Zie inmiddels ook mijn opmerkingen in de bijlage!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e (Bureau Wetgeving)
070-318^{5.1.2e}

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: donderdag 8 september 2022 11:29
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: discussienota

Bij deze retour met mijn opmerkingen! 😊
Ik geef het stokje bij deze door aan 5.1.2e .

Groetjes!

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: woensdag 7 september 2022 15:53
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: discussienota

Ha collega's,

Hierbij de eerste versie van de discussienota. Het is echt een eerste versie waarop nu weer veel tijdsdruk staat, maar waar we even zorgvuldig naar moeten kijken. Schiet dus maar gerust en pas aan wat beter kan.

Over de inhoud: het leek me goed om vooral op hoofdlijnen een en ander weer te geven om vooral een goede discussie op de materie te hebben en niet over de uitwerking. Vandaar dat ik enkele oplossingsrichting voorstel, maar niet uitwerk. Dat komt echt pas later.

Groetjes, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 12 september 2022 11:34
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: discussienota
Bijlagen: discussienota versie 12 september.docx

Heel erg bedankt beiden. Ik heb de opmerkingen verwerkt- kunnen jullie nog een keertje meekijken? Alle wijzigingen heb ik gedaan met wijzigingen bijhouden.

Groetjes,

5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: donderdag 8 september 2022 12:50
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: discussienota

Zie inmiddels ook mijn opmerkingen in de bijlage!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e (Bureau Wetgeving)
 070-315.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: donderdag 8 september 2022 11:29
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: discussienota

Bij deze retour met mijn opmerkingen! 😊
 Ik geef het stokje bij deze door aan 5.1.2e .

Groetjes!

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: woensdag 7 september 2022 15:53
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: discussienota

Ha collega's,

Hierbij de eerste versie van de discussienota. Het is echt een eerste versie waarop nu weer veel tijdsdruk staat, maar waar we even zorgvuldig naar moeten kijken. Schiet dus maar gerust en pas aan wat beter kan.

Over de inhoud: het leek me goed om vooral op hoofdlijnen een en ander weer te geven om vooral een goede discussie op de materie te hebben en niet over de uitwerking. Vandaar dat ik enkele oplossingsrichting voorstel, maar niet uitwerk. Dat komt echt pas later.

Groetjes, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 13 september 2022 14:14
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: discussienota

Bedankt, geen aanvullende opmerkingen meer!

Met vriendelijke groet,

5.1.2e (Bureau Wetgeving)
070-3185.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 12 september 2022 11:34
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: discussienota

Heel erg bedankt beiden. Ik heb de opmerkingen verwerkt- kunnen jullie nog een keertje meekijken? Alle wijzigingen heb ik gedaan met wijzigingen bijhouden.

Groetjes,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 29 september 2022 15:50
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: stukje klager

Ha 5.1.2e in zwart nog wat opmerkingen van mij.

Groet

5.1.2e

Prima tekst! Een toevoeging mijnerzijds (geel gearceerd):

5.2.1

[Redacted text block]

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Griffie Plenair - Bureau Wetgeving
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-318 5.1.2e | M +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e <5.1.2e@tweedekamer.nl>

Verzonden: donderdag 29 september 2022 15:35

Aan: 5.1.2e <5.1.2e@tweedekamer.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@tweedekamer.nl>

Onderwerp: FW: stukje klager

Ha 5.1.2e,

Kun je even meelesen met onderstaande tekst.
Bijvoorbaat dank!

5.1.2e

Stukje over klager:

5.2.1

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Stafbureau Voorzitter en Presidium
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 5 oktober 2022 12:32
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: brief COI meelesen
Bijlagen: concept - Brief aan COI.docx; 4.1b COI.2022.0139-0140-141 Begeleidende brief aan het Presidium 28 september 2022.pdf

Hi 5.1.2e,

Zou je mee willen lezen op een concept brief aan het College?
Het gaat om een brief over de informatiepositie van de klager en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden.
Ik heb de begeleidende brief van het College ook bijgevoegd.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Stafbureau Voorzitter en Presidium
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

Aan het Presidium van de Tweede Kamer der
Staten-Generaal

College van onderzoek integriteit
Tweede Kamer

5.1.2i [redacted]@tweedekamer.nl
070 – 318 5.1.2e

Postbus 556
2501 CN Den Haag

Datum: 28 september 2022
Ons kenmerk: COI.2022.139, 140, 141

Onderwerp

Rapportage over klacht over niet registreren nevenfunctie en eventuele neveninkomsten bij
Amsterdam Media Group bv door Kamerleden Baudet, Van Meijeren en Jansen

Geacht Presidium,

Bijgaand doe ik u toekomen de rapportage van het College die is opgemaakt naar aanleiding van een klacht over de Kamerleden de heer Baudet, de heer Van Meijeren en de heer Jansen. De klacht betreft het niet laten registreren in het nevenactiviteitenregister van de Tweede Kamer van een nevenfunctie die zij bekleden en de eventuele neveninkomsten uit deze functie.

Het College heeft de klacht gegrond verklaard ten aanzien van de nevenfunctie en heeft geen oordeel over de gegrondheid van de klacht over de eventuele neveninkomsten, omdat het de onderliggende feiten niet heeft kunnen vaststellen. Het College heeft reden gezien aan te bevelen om aan de Kamerleden, naast een aanwijzing tot registratie, tevens als sanctie een berisping op te leggen. Daarnaast beveelt het College aan de heer Baudet ook een schorsing van zeven aaneengesloten kalenderdagen op te leggen. Korthedshalve verwijs ik voor de beoordeling en conclusie naar de rapportage.

De rapportage wordt gelijktijdig naar de Kamerleden Baudet, Van Meijeren en Jansen gestuurd. In de begeleidende brief worden zij gewezen op hun recht van beroep ingevolge het eerste lid van artikel 10 van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Voorts deelt het College mee dat in de rapportage geen vertrouwelijke informatie is opgenomen en dat ingevolge het tweede lid van artikel 9 van de Regeling de inhoud van de rapportage – geanonimiseerd - openbaar kan worden.

College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

5.1.2i

[redacted] De personalia en
adresgegevens kunnen worden opgevraagd bij het secretariaat van het College.

Het College is wederom bereid om het standpunt nader aan u toe te lichten.

Namens het College,
Hoogachtend,

mr. S.J.E. Horstink-von Meyenfeldt
Voorzitter College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 6 oktober 2022 16:31
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: discussienota ongewenste omgangsvormen
Bijlagen: discussienota versie 23 september.docx

Hai ^{5.1.2e} en 5.1.2e,

De ambtelijke bespreekversie voor de discussienota voor het presidium is gereed! Geef vooral verbeteringen en opmerkingen!!

Hieraan moeten nog worden toegevoegd een bijlage met een vergelijking met Duitsland, het VK en het Europees parlement- willen jullie deze ook nog zien als deze klaar is?

Ik kijk uit naar jullie reactie.

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Griffie Plenair - Bureau Wetgeving

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

M 06-5.1.2e | E ^{5.1.2e}@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 17 november 2022 11:02
Aan: Voorzitter Tweede Kamer
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Discussienota en bijlage
Bijlagen: Bijlage rechtsvergelijking versie 16 november.docx; discussienota versie 16 nov.docx

Geachte Voorzitter, beste Vera,

Bij deze de gevraagde discussienota over ongewenste omgangsvormen ten behoeve van het overleg volgende week donderdag van 1615 tot 1645. Hieraan is toegevoegd de bijlage inzake een internationale rechtsvergelijking zoals afgesproken.

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Griffie Plenair - Bureau Wetgeving

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

M 06-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

BIJLAGE

Rechtsvergelijkend overzicht toezicht- en handhavingsmechanismen

Hieronder is een rechtsvergelijkend overzicht opgenomen van toezicht- en handhavingsmechanismen van de Bondsdag, het House of Commons en het Europees Parlement. Er wordt volledigheidshalve op gewezen dat de rechtspositie van leden en de positie van de Kamer niet zomaar vergeleken kan worden. Veel van de mogelijkheden die in het buitenland mogelijk zijn, zijn in Nederland niet mogelijk zonder aanpassing van de (Grond)wet.

- **Duitsland (Bondsdag)**

Tot 2021 maakten de gedragsregels van de Bondsdag deel uit van het Reglement van Orde van de Bondsdag. In 2021 heeft echter een uitgebreide hervorming plaatsgevonden en zijn de gedragsregels opgenomen in een speciale wet over de rechten en plichten van parlementsleden, het *Abgeordnetengesetz*. Deze gedragsregels zien onder andere op openbaarmakingsverplichtingen inzake nevenactiviteiten en belangen. Er zijn geen regels bekend uit deze wet of het Reglement van Orde met betrekking tot het gedrag van leden.

Duitsland beschikt over een toezichts- en sanctiemechanisme. Wanneer de Voorzitter constateert dat er een kleine overtreding heeft plaatsgevonden, kan deze het betrokken lid een reprimande geven. Bij grotere overtredingen wordt het Presidium betrokken. Het Presidium kan een openbare verklaring over de overtreding afgeven. Daarna kan het Presidium, nadat het betrokken lid wederom is gehoord, een boete opleggen met een maximum van de helft van de jaarlijkse ledentoeslag.¹ De Voorzitter en het Presidium hebben de onderzoekstaak ten aanzien van het toezicht belegd bij twee ambtelijke functionarissen binnen de afdeling die gaat over de schadeloosstelling van de leden.

Daarnaast is het mogelijk om de immuniteit van een lid op te heffen waardoor hij strafrechtelijk vervolgd kan worden. De Bondsdag besluit daarover op voorstel van de zogenaamde Eerste commissie, de commissie voor Verkiezingen, Immuniteiten en Reglement van Orde. Op de website van de Bondsdag worden deze besluiten van de Bondsdag gepubliceerd. Dit is de afgelopen jaren enkele malen voorgekomen.

Het Abgeordnetengesetz geeft voorts aan dat na elke zitting de Voorzitter van de Bondsdag een verslag uitbrengt over de toepassing van die wet. Over de zitting van 24 oktober 2017 tot 26 oktober 2021 zijn de volgende statistieken beschikbaar:²

	Aantal
<u>Gestarte onderzoeken</u>	<u>386</u>
<i>Afgesloten met berisping</i>	296
<i>Waarvan in het openbaar</i>	8
<i>Afgesloten zonder uitspraak</i>	51
<i>Afgesloten door openbare verklaring Presidium</i>	5
<i>Waarvan met boete</i>	1
<i>Nog niet afgesloten tijdens zitting</i>	34

¹ artikel 44a en 51 Abgeordnetengesetz

² Unterrichtung durch die Präsidentin des Deutschen Bundestages, 23 september 2022, <https://dserver.bundestag.de/btd/20/035/2003500.pdf>

Verenigd Koninkrijk (House of Commons)

Het House of Commons van het VK heeft al sinds 1695 resoluties aangaande het gedrag van leden. Echter sinds 1996 heeft het House of Commons daadwerkelijk een zogenaamde Code of Conduct.³ Deze gedragscode wordt ondersteund door een gedetailleerde Guide to the rules. Hierin staat gedetailleerd beschreven wat wel en niet gemeld moet worden en welke gedragingen niet zijn toegestaan.⁴ Onderdeel van deze regels is dat de leden een ieder met respect moeten behandelen. Hieronder valt thans niet het gedrag op *social media*. In november 2021 is overigens wel op grond van een aanbeveling van de Parliamentary Commissioner for standards (zie hieronder) door de commissie van het House of Commons die gaat over de Gedragscode, de Committee on Standards and Privileges, voorgesteld voor het gedrag op social media een regel op te nemen in de Code of Conduct. Dit voorstel is inmiddels echter ingetrokken vanwege grote kritiek vanuit de regering en de politieke partijen. Hun voornaamste argument tegen het voorstel was dat de vrijheid van meningsuiting er mogelijk door zou worden aangetast.

Voor het handhaven van gedragsregels kent het VK feitelijk twee systemen. Ten eerste genieten leden van het parlement, behoudens het parliamentary privilege⁵, geen strafrechtelijke immuniteit en bestaat er bovendien voorkeur voor een strafrechtelijke procedure boven interne disciplinerende. Indien de strafrechtelijke weg is ingeslagen, wordt geen interne disciplinerende meer toegepast. Ten tweede kent het VK een systeem van twee onafhankelijke *Parliamentary Commissioners for Standards* – één voor elk House van het parlement.⁶ De onderzoeksbevoegdheid tot het doen van onderzoek naar een mogelijke schending van de Code of Conduct en de bijbehorende Guide door een lid van het betrokken House, is belegd bij deze Parliamentary Commissioner. De Commissioner is een onafhankelijke functionaris, die alleen onderzoek doet en geen sancties kan opleggen. De Commissioner wordt voor een termijn van vijf jaren bij resolutie aangewezen door het House of Commons. De Commissioner doet onderzoek naar het gedrag van leden, uit eigener beweging of naar aanleiding van klachten. De Commissioner onderzoekt daarbij aan de hand van onder andere getuigenverklaringen en ander bewijs of er sprake is van een schending. Bij sommige kleine schendingen wordt de zaak direct door de Commissioner zelf afgedaan, bijvoorbeeld als blijkt dat het betrokken lid onvoldoende op de hoogte was van de regels, de vergissing heeft rechtgezet en excuses heeft gemaakt. In andere gevallen wordt het onderzoek, inclusief de conclusie dat er een schending heeft plaatsgevonden, doorgeleid naar de Committee on Standards and Privileges. Deze commissie bekijkt het onderzoeksrapport en trekt haar conclusies in een eigen rapport. Beide rapporten worden op hetzelfde moment openbaar gemaakt. In het rapport van de commissie kan dan ook zijn opgenomen welke sancties dienen te worden opgelegd. Het House of Commons besluit over het opleggen van de sancties, die kunnen bestaan uit: (a) een (officiële) reprimande (waaronder tevens kan vallen het verplicht tijdens de plenaire vergadering excuses maken), (b) schorsing van het lid zonder behoud van schadeloosstelling of het permanent ontnemen van het

³ In deze Code of Conduct wordt verwezen naar de zogenaamde Nolan- principes, daterend uit 1996, maar er wordt ook nog steeds verwezen naar de resolutie uit 1695.

⁴ Voor deze notitie wordt over de Code of Conduct en de Guide to the rules alleen deze basale informatie gegeven. De focus ligt op de punten die voor Nederland openstaan.

⁵ Het parliamentary privilege houdt de garantie in dat voor leden de vrijheid van meningsuiting geldt en dat beide Houses zelf hun interne zaken regelen. De immuniteit strekt zo ver dat zij ook beschermen tegen claims van smaad en laster. Het beschermt niet tegen strafrechtelijke vervolging wegens integriteitsschendingen.

⁶ In deze notitie wordt verder alleen de Commissioner van het House of Commons beschreven.

lidmaatschap van het House⁷. Tevens kan teveel betaald geld worden teruggevorderd. Voor het opleggen van sancties⁸ dient er instemming bij het House of Commons te zijn. Over het algemeen worden de disciplinaire sancties tegen een lid opgelegd door aanneming van een resolutie door het House of Commons.

Over de onderzoeken van de Commissioner wordt voorts opgemerkt dat de bevindingen altijd openbaar worden, ook als het slechts een kleine schending betreft die door de Commissioner is afgedaan.⁹ Alle documentatie hierover, inclusief bewijsvoering, is te vinden op de website van het Britse parlement.

In het nieuwste jaarverslag zijn de cijfers van de afgelopen jaren opgenomen:¹⁰

	2021-2022	2020-2021	2019-2020
Aantal klachten	1434	1780	2726
<i>Waarvan</i>	116	0	1700
<i>gecoördineerde acties</i>			
Aantal gestarte onderzoeken	32	26	27
<i>Waarvan uit eigener beweging</i>	13	11	13
Aantal afgeronde onderzoeken	41	32	24
<i>Waarvan</i>	10	1	3
- <i>geen schending</i>			
- <i>overtreding</i>	23	25	14
<i>gecorrigeerd door lid</i>			
- <i>doorgezet naar Standards committee</i>	8	6	7
Soort overtreding			
<i>Belangenverstrengeling</i>	2	0	11
<i>Betaalde lobby</i>	1	3	0
<i>Aannemen geld voor invloed</i>	0	0	0
<i>Registratie verplichting niet nagekomen</i>	31	15	0
<i>Lekken vertrouwelijke informatie</i>	0	1	0

⁷ Het ontnemen van een zetel kan enkel door dit voor te leggen aan de kiezer door het organiseren van een zogenaamde "by election": een tussentijdse verkiezing waarbij de zetel van het betrokken lid open staat. Het is aldus aan de kiezer om dit parlementslid wel of niet meer te kiezen voor de rest van de zitting.

⁸ De mogelijkheid om leden weg te sturen is sinds 1922 slechts drie keer gebruikt.

⁹ <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/complaints-and-investigations/allegations-the-commissioner-has-rectified/>

¹⁰ <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/>

*Misbruik middelen
parlement¹¹*

*Schending waardigheid
parlement*

9	10	8
8	0	2

- **Europese Unie (Europees Parlement)**

Het Europees Parlement (EP) beschikt over een gedragscode met bijbehorende uitvoeringsvoorschriften. Onder de gedragscode vallen niet alleen regels omtrent het aannemen en melden van giften of het melden van belangen, maar ook regels over de omgang met oud-leden en over lobbyactiviteiten. Ook is bijvoorbeeld het op uitnodiging van een derde aanwezig zijn bij een door die derde georganiseerd evenement gereguleerd. Ten slotte zijn ook regels met betrekking tot ongewenst gedrag opgenomen.

Het EP beschikt ook over een systeem van toezicht en handhaving. De Voorzitter van het EP is belast met het toezicht op de naleving van de gedragscode, en kan het Raadgevend Comité voor het gedrag van leden verzoeken om vermeende schendingen te onderzoeken. Indien het comité een overtreding constateert, wordt dit gemeld aan de Voorzitter met eventueel een advies over de op te leggen sanctie. De Voorzitter besluit uiteindelijk over het opleggen van de sanctie.

De sanctiemogelijkheden zijn neergelegd in artikel 176, leden 4 tot en met 6, van het [Reglement van het EP](#) en bestaan uit:

- (a) een berisping;
- (b) het verlies van het recht op de verblijfsvergoeding voor een duur van twee tot dertig dagen;
- (c) onverminderd de uitoefening van het stemrecht ter plenaire vergadering, en in dit geval onder voorbehoud van strikte naleving van de gedragsregels, tijdelijke uitsluiting van deelname aan alle of een deel van de werkzaamheden van het Parlement gedurende een periode van twee tot dertig vergaderdagen van het Parlement of een van zijn organen, commissies of delegaties;
- (d) een voor maximaal een jaar geldend verbod voor het lid om het Parlement te vertegenwoordigen in een interparlementaire delegatie, een interparlementaire conferentie of een interparlementair forum;
- (e) in geval van een schending van de vertrouwelijkheid, een voor maximaal een jaar geldende beperking van het recht van toegang tot vertrouwelijke of gerubriceerde informatie.

Er kunnen meerdere sancties tegelijkertijd worden opgelegd voor eenzelfde schending van de gedragsregels.

De onder b) tot en met e), bedoelde maatregelen kunnen bovendien worden verdubbeld bij herhaling van de overtreding of wanneer het lid weigert te voldoen aan de overeenkomstig artikel 175, lid 3, van het Reglement genomen maatregel om een lid het woord te ontnemen en voor de duur van de vergadering hem de toegang tot de vergaderzaal te ontzeggen. Daarbij geeft het Reglement van het EP de Voorzitter de mogelijkheid om de rechtstreekse uitzending van de vergadering te onderbreken in het geval een lid de orde verstoort, ongepast gedrag vertoont dan wel beledigend taalgebruik bezigt. De Voorzitter heeft ook de mogelijkheid om dat deel van het audiovisuele verslag van de vergadering te laten verwijderen waar een lid dit heeft gedaan.

¹¹ In het Britse parlement is het gebruik van bijvoorbeeld het briefpapier van het Huis verboden aan strikte regels.

Voorts kan de Voorzitter de Conferentie van voorzitters¹² voorstellen het lid te schorsen of uit het door hem beklede ambt of een of meer door hem beklede ambten te ontheffen overeenkomstig de in artikel 21 van het Reglement neergelegde procedure.⁶⁵ Een sanctie wordt door de Voorzitter gepubliceerd op de website van het EP, waar de melding van de opgelegde sanctie minstens een jaar zichtbaar blijft. Dit volgt uit de regel van artikel 166 van het Reglement.

Uit het jaaroverzichten van het Raadgevend Comité blijkt dat in de afgelopen drie jaren telkens slechts twee gevallen per jaar zijn voorgelegd aan het Raadgevend Comité.¹³ Alle zes deze zaken hadden te maken met het niet nakomen van registratieverplichtingen.

¹² De Conferentie van voorzitters bestaat uit de fractievoorzitters van het EP en is qua taken in enige mate vergelijkbaar met het Presidium. De Conferentie heeft onder andere tot taak om leden in commissies te benoemen en de

¹³ https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Annual_Report_2021_NL.pdf

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Notitie Discussienota ongewenste omgangsvormen

datum 23 september 2022

1 Inleiding

Deze notitie is tot stand gekomen op verzoek van de Voorzitter en is bedoeld als discussienota om te bezien of binnen de Kamer voor alle Kamerbewoners voldoende beleid aanwezig is om grensoverschrijdend gedrag en andere ongewenste omgangsvormen te voorkomen en klachten hierover te behandelen. Het verzoek is gedaan naar aanleiding van het maatschappelijke debat over de ongewenste omgangsvormen bij het tv-programma The Voice.

Allereerst worden de kaders geschetst van het bestaande beleid voor Kamerbewoners. Daarna zal aandacht worden besteed aan wat eventueel mist en tot slot worden enkele handvatten geboden om eventuele lacunes in te vullen.

2 Bestaand beleid

Op grond van de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet) dient een werkgever beleid te voeren om psychosociale arbeidsbelasting zoveel mogelijk te voorkomen dan wel te beperken. Onder de psychosociale arbeidsbelasting wordt onder andere begrepen stress die ontstaat uit een hoge werkdruk en ongewenste omgangsvormen. Dit betekent dat de werkgevers die aanwezig zijn in de Kamer, dat wil zeggen de fracties, de groepen, de mediabedrijven die gelden als werkgever voor journalisten en de ambtelijke organisatie, een beleid moeten voeren op het voorkomen dan wel beperken van ongewenste omgangsvormen. Er wordt daarom vanuit gegaan dat alle werkgevers over dit beleid beschikken.

Kamerleden

Kamerleden nemen een bijzondere plaats in ons staatsbestel in. Zij zijn op basis van de Grondwet juridisch gezien geen werknemer van bijvoorbeeld een politieke partij of van een fractie. Dit brengt met zich mee dat voor Kamerleden geen arbobeleid wordt vastgesteld. De Kamer heeft wel, voortvloeiend uit de Grondwet en andere wettelijke regelingen, een gedragscode opgesteld en een toezichts- en handhavingsregeling.

Fracties en groepen

Voor fracties en groepen geldt dat recent door het Presidium een voorstel is ingediend bij de Kamer om hun bestaande beleid ten aanzien van de psychosociale arbeidsbelasting ook openbaar te maken. Door het beleid hieromtrent bekend te maken, wordt voor alle Kamerbewoners waarschijnlijk duidelijk waar zij eventuele klachten over fractiemedewerkers kunnen indienen en hoe met deze klachten wordt omgegaan. Ook kunnen fractiemedewerkers terecht bij de

vertrouwenspersonen van de Tweede Kamer en de klachtencommissie ongewenste omgangsvormen.

Ambtelijke organisatie

Voor ambtenaren geldt dat een beleid is vastgesteld. Onder dit beleid valt ook de mogelijkheid om met vertrouwenspersonen te spreken en de klachtencommissie in te schakelen. Recent is dit beleid vernieuwd en opnieuw onder de aandacht gebracht van de ambtelijke organisatie.

Journalisten

De Tweede Kamer heeft ongeveer 280 journalisten geaccrediteerd. Dat wil zeggen dat deze 280 personen een eigen kamerpas hebben en hun werk geheel of gedeeltelijk in het gebouw van de Kamer uitvoeren. Het overgrote deel van de journalisten is in dienst van een mediaorganisatie dan wel op opdrachtbasis werkzaam voor een mediaorganisatie. Dit is een gevolg van bewuste keuzes bij het accreditatiebeleid. Aan journalisten wordt voor de accreditatie een opdrachtbrief gevraagd, waarmee de Kamer zich ervan verzekert dat ten aanzien van de journalist arbobeleid wordt gevoerd en dat hij direct dan wel indirect werkzaam is onder journalistieke gedragscodes. Op grond van de wet wordt aangenomen dat de organisaties waar de journalisten werkzaam voor zijn beschikken over deugdelijk beleid om psychosociale arbeidsbelasting te voorkomen dan wel te beperken. Het is echter onbekend hoe dit beleid in elkaar zit.

3 Mogelijke lacunes

In de vorige paragraaf is beschreven welk beleid geldt voor de verschillende groepen Kamerbewoners. Er zijn echter lacunes te identificeren naar aanleiding van dit bestaande beleid.

Lacunes

In het geval van Kamerleden bestaat onduidelijkheid over de reikwijdte van de Gedragscode en de mogelijkheid om bij onder andere grensoverschrijdend gedrag een klacht in te kunnen dienen en bij wie een eventuele klacht ingediend zou kunnen worden. Zo blijkt niet duidelijk of het College van onderzoek integriteit een klacht over ongewenste omgangsvormen in behandeling zou kunnen nemen. De huidige gedragscode verwijst immers veelal naar harde toetsbare normen in de vorm van registratieverplichtingen voor bijvoorbeeld giften en geschenken. De gedragscode strekt zich echter ook uit over gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden. Het is onduidelijk of dit betekent dat ook grensoverschrijdend gedrag hieronder valt, voor zover dit geen strafbare feiten betreft.¹ Hierdoor bestaat de reële mogelijkheid dat grensoverschrijdend gedrag door een Kamerlid zonder gevolgen blijft voor dat Kamerlid en de betreffende Kamerbewoner onbeschermd blijft. Dit is een mogelijke lacune in het beleid omtrent ongewenste omgangsvormen.

Voor alle groepen werknemers (fractiemedewerkers, Kamerambtenaren en journalisten) bestaat – als uitgangspunt- beleid en bestaan klachtregelingen. Echter is dit beleid veelal (nog) niet

¹ Indien een gedraging (mogelijk) een strafbaar feit betreft, kan aangifte worden gedaan van de betreffende gedraging en dient het openbaar ministerie het feit te onderzoeken.

openbaar en derhalve niet raadpleegbaar voor personen werkzaam hier in de Kamer. Hierdoor is onduidelijk waar een Kamerbewoner terecht kan met zijn klacht. Voor een werknemer is dus momenteel onduidelijk waar deze een klacht kan indienen en hoe met deze klacht wordt omgegaan. Er lijkt hiermee sprake te zijn van een lacune ten aanzien van de bescherming van Kamerbewoners door het ontbreken van een integrale benadering.

4 Mogelijke oplossingsrichtingen

Er bestaan aldus lacunes in het huidige beleid omtrent ongewenste omgangsvormen. Het is echter niet eenvoudig om deze snel op te lossen. Om de bescherming voor alle Kamerbewoners te verhogen kunnen echter wel de volgende oplossingen worden overwogen.

Ten aanzien van Kamerleden dient allereerst te worden overwogen dat Kamerleden door de grondwettelijke status van hun ambt een zekere onafhankelijkheid hebben, hetgeen het niet mogelijk maakt dat de Kamer dan wel de Voorzitter/Presidium een werkgeversrol ten aanzien van Kamerleden inneemt noch dat Kamerleden als werkgever kunnen worden gezien. Dit betekent aldus de verplichting voor het voeren van arbeidsomstandighedenbeleid niet aan Kamerleden kan worden opgelegd. Kamerleden zijn echter wel gewoon aansprakelijk voor hun gedrag.²

In verband met de eed en andere wetgeving die specifiek geldt voor Kamerleden is de Gedragscode tot stand gekomen die in vijf regels deze integriteitsregels samenvat en daarbij een reikwijdte aanduidt. Het merendeel van deze integriteitsregels ziet op harde eisen die vanuit het Reglement van Orde gelden als waarborg voor onder andere het onafhankelijk uitoefenen van het ambt, zoals het opgeven van nevenfuncties en giften. De reikwijdte van de Gedragscode geeft verder aan dat ook gedragingen die de waardigheid van de Kamer ernstig aantasten onder de Gedragscode vallen. Welke gedragingen dit dan zijn, is niet geheel duidelijk. Het college van onderzoek integriteit acht zich in ieder geval niet bevoegd bij dit soort kwesties.

Om dit op te lossen en tegelijkertijd tegemoet te komen aan de lacune die bestaat bij ongewenste omgangsvormen, kan overwogen worden de Gedragscode te verduidelijken. Deze verduidelijking zou in ieder geval een aanvulling van de daadwerkelijke gedragsregels kunnen bevatten. Hierin kan duidelijk worden gemaakt dat ongewenste omgangsvormen onderdeel zijn van het integriteitsbeleid voor Kamerleden.

Beslispunt:

- 1. Wenst het Presidium de huidige Gedragscode uit te breiden met ongewenste omgangsvormen?**

Indien het toevoegen van ongewenste omgangsvormen aan de Gedragscode wenselijk wordt geacht, verdient het aanbeveling om ook hiervoor toezicht te organiseren. Het toezicht op de huidige Gedragscode wordt thans uitgevoerd door het College van onderzoek integriteit, dat voor

² Artikel 71 Gw: De leden van de Staten-Generaal, de ministers, de staatssecretarissen en andere personen die deelnemen aan de beraadslaging, kunnen niet in rechte worden vervolgd of aangesproken voor hetgeen zij in de vergaderingen van de Staten-Generaal of van commissies daaruit hebben gezegd of aan deze schriftelijk hebben overgelegd.

de Kamer mogelijke integriteitsschendingen onderzoekt na klachten en de Kamer adviseert over mogelijke handhaving. Dit college is *feitelijk* gericht op de registers en dient vooral na te gaan of een Kamerlid voldoet aan zijn registratieverplichtingen. De leden van het college zijn dan ook met deze taak hiervoor geworven. Gegeven het doel, de werkzaamheden en de samenstelling van dit college, ligt het niet voor de hand om een nieuwe taak ook onder te brengen bij dit college. Er zou derhalve kunnen worden gedacht aan een nieuwe toezichthouder die zich dan bezighoudt met de toevoeging aan de Gedragscode.

Voorgesteld wordt om tussen deze nieuwe toezichthouder en de bestaande toezichthouder (het College) een duidelijk onderscheid te maken. Er wordt aanbevolen om hierbij een duidelijk scheiding te maken tussen het college als meldpunt voor overtredingen aangaande registratieverplichtingen en de nieuwe toezichthouder als plek waar klachten over ongewenste omgangsvormen worden ingediend en behandeld. Het weergeven van het bestaande college als een meldpunt is feitelijk een bestendinging van de huidige situatie- een klager heeft immers geen persoonlijk belang bij het doen van een klacht en gezien de aard van de klacht ligt het ook niet in de rede dat de positie van de klager meer invulling zou moeten hebben dan een melder. De nieuwe toezichthouder kan dan vervolgens worden ingericht zoals gewenst wordt geacht, met inachtneming van de positie van het Kamerlid en de positie van de klager. Dit betekent ook dat van de bevoegdheden, procedures en waarborgen van de huidige toezichtregeling nadrukkelijk moet worden overwogen of deze passend zijn voor dit soort klachten.

Het is wenselijk, mede vanuit het oogpunt van een integrale benadering, dat de mogelijkheid om te klagen over ongewenste omgangsvormen wordt beperkt naar personen die (regelmatig) werkzaamheden verrichten in de Kamer.³ Dit is tevens meer passend bij de geconstateerde lacune inzake de sociale veiligheid *in* de Kamer. Hiermee worden Kamerbewoners beschermd alsmede anderen die regelmatig werk verrichten in de Kamer. Door het verkleinen van de kring van klachtgerechtigden wordt ook voorkomen dat klachten kunnen worden ingediend die zien op gedrag van Kamerleden op bijvoorbeeld *social media*.⁴

Beslispunt:

2. Wenst het Presidium een nieuwe toezichthouder zoals geschetst?

Ten slotte is er een lacune in het beleid omtrent ongewenste omgangsvormen waar het gaat om het doen van een klacht over een Kamerbewoner, waaronder wordt begrepen Kamerleden en de

³ Hieronder vallen dan alle Kamerbewoners waaronder de journalisten, maar ook bijvoorbeeld personen die hier hun werk u tvoeren als departementsambtenaren en vaklieden die in opdracht van de Kamer werkzaamheden uitvoeren zoals schilders.

⁴ Er wordt volledigheidshalve nogmaals op gewezen dat uitingen op social media enerzijds beschermd worden door de vrijheid van meningsuiting en anderzijds worden begrensd door het strafrecht, het burgerlijk recht en de gebruikersvoorwaarden van platforms. Overtredingen van de gebruikersvoorwaarden zijn in grofweg 95% van de gevallen de reden dat u tingen op social media worden verwijderd.

werknemers. Zoals aangegeven ontbreekt een overzicht voor (tijdelijke) Kamerbewoners van waar ze een klacht kunnen doen met betrekking tot ongewenste omgangsvormen, indien de Kamerbewoner waarover zij een klacht willen indienen niet behoort tot de eigen organisatie. Denk hierbij aan een klacht van een ambtenaar over een journalist. Dit zou kunnen worden opgelost door een soort centraal loket in te stellen, bijvoorbeeld bemand door vertrouwenspersonen van de ambtelijke organisatie en de journalistieke tak. Dit centrale loket werkt op basis van strikte vertrouwelijkheid en fungeert feitelijk als een soort doorgeefluik. Het loket hoort bijvoorbeeld klachten aan over ongewenst gedrag en verwijst de klager naar de instantie waar deze de klacht dan kan neerleggen.

Beslispunt:

- 3. Wenst het Presidium het instellen van een dergelijk loket nader te laten onderzoeken?**

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 15 december 2022 10:36
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Oplegnotitie presidium 25 jan 2023
Bijlagen: Oplegnotitie presidium 25 jan 2023.docx

Hoi 5.1.2e ,

Zie bijgaand wat tekstsuggesties en opmerkingen in verband met onderstaande.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e (Bureau Wetgeving)
070-3185.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 12 december 2022 13:27
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: Oplegnotitie presidium 25 jan 2023

Hoi 5.1.2e ,

Bijgaand de oplegnotitie voor de presidium vergadering van 25 januari 2023 aanstaande met betrekking tot de discussienota. Achterliggende gedachte: ik wil niet teveel in de oplegger doen, maar net genoeg triggeren om de inhoud van de notitie te gaan lezen zodat er een vruchtbare discussie plaats kan vinden in het presidium. Alle opmerkingen zijn als altijd zeer welkom!

Groetjes, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 20 december 2022 10:53
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Oplegnotitie presidium 25 jan 2023
Bijlagen: Oplegnotitie presidium 25 jan 2023 versie 20 dec 22.docx

Ha 5.1.2e ,

Dank! Eens met je verbeteringen- die zijn allemaal geaccepteerd-, behalve bij het beslippunt. Ik heb dit nu iets anders geformuleerd. Eens? En 5.1.2e en 5.1.2e- jullie nog opmerkingen?

Even voor het proces: uiterlijk 11 januari moet deze oplegger bij het presidium liggen. Gezien het komende reces en onze verlopen moeten we er dus een beetje vaart in zetten. 5.1.2e moet ook nog even meekijken als verantwoordelijke van HR.

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Griffie Plenair/Bureau Wetgeving

06-5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 19 januari 2023 10:54
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: vragen Voorzitter

Ha 5.1.2e ,

Excuus, die vraag had ik even over het hoofd gezien. Er is geen overlap tussen die twee. Het loket geeft alleen klachten door/wijst klagers door en doet geen klachtbehandeling . De toezichthouder doet juist de klachtbehandeling dmv onderzoek. Dat is echt iets anders.

Als er meer vragen zijn dan hoor ik het graag!

Hartelijke groet,
 5.1.2e

Van: "5.1.2e @tweedekamer.nl">
Verzonden: woensdag 18 januari 2023 14:35
Aan: "5.1.2e @tweedekamer.nl">
CC: "5.1.2e @tweedekamer.nl>,"5.1.2e @tweedekamer.nl>,"5.1.2e @tweedekamer.nl>,"5.1.2e @tweedekamer.nl>,"5.1.2e @tweedekamer.nl">
Onderwerp: RE: vragen Voorzitter

Ha 5.1.2e ,

Dank voor de antwoorden.
 Ik geef ze door.

De Voorzitter had ook nog als vraag: 'Zit er niet een overlap tussen een nieuwe toezichthouder en een loket (beslispunt 3).

Groet
 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: woensdag 18 januari 2023 12:42
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: vragen Voorzitter

Beste 5.1.2e ,

Naar aanleiding van je vragen per app heb ik de vragen even besproken met 5.1.2e. Als ik het goed begrijp zijn er feitelijk de volgende vragen:

1. Wordt een en ander niet afgedekt door de nieuwe bepaling in het Reglement van Orde over de sociale veiligheid?
2. Klopt het dat het College van onderzoek niet bevoegd is/zich niet bevoegd acht?

3. Moet de gedragscode nu worden uitgebreid of worden verduidelijkt?

De antwoorden hierop zijn als volgt:

1. Nee, dit wordt niet gedekt. De nieuwe bepaling in het RvO ziet immers alleen op het sociale veiligheidsbeleid bij fracties. Het zegt en regelt niets over de overige Kamerbewoners zoals beschreven in de notitie.
- 2 en 3. Het klopt dat in de notitie staat dat het onduidelijk is of het college nu wel of niet bevoegd is om klachten over ongewenste omgangsvormen in behandeling te nemen. Een strakke lezing van de regeling, zoals het college het nu ziet en de taak waarvoor ze zijn geworven, geeft die bevoegdheid niet. Gezien de implicaties van een dergelijke bevoegdheid en het feit dat er dan mogelijk een andere werkwijze moet worden gevolgd, brengt met zich mee dat het besispunt inderdaad luidt dat de gedragscode expliciet moet worden uitgebreid met ongewenste omgangsvormen.

Ik hoop hiermee de vragen te hebben beantwoord. Mochten er nog meer vragen zijn, dan horen we die natuurlijk graag.

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Griffie Plenair - Bureau Wetgeving
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

M 06-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 14 maart 2023 15:01
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: FW: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode
Bijlagen: Agendapunten overleg Presidium en COITK 2023.pdf; COI TK jaarverslag 2022 20230314.docx.pdf; Notitie Regeling en Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en Gedragscode COITK20230314.docx.pdf

Ha 5.1.2e en 5.1.2e,

Hierbij het jaarverslag en een notitie over de Regeling.

Aan de Voorzitter en Griffier heb ik voorgesteld om een annotatie te laten opmaken voor het Presidium. Ik houd jullie op de hoogte.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: Secretaris Integriteit <5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: dinsdag 14 maart 2023 14:48

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: Secretaris Integriteit <5.1.2e @tweedekamer.nl>; College Integriteit <5.1.2i @tweedekamer.nl>

Onderwerp: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode

Geachte mevrouw 5.1.2e,

Namens het College van onderzoek integriteit Tweede Kamer, stuur ik u bijgaand het jaarverslag van het College over 2022. Zoals toegezegd treft u in de bijlagen ook de notitie aan over de Regeling Toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en Gedragscode. Tot slot stuur ik u de agendapunten die het College graag met het Presidium wil bespreken. Het College maakt graag van de gelegenheid gebruik om de notitie samen met het jaarverslag met het Presidium te bespreken.

Een datumvoorstel voor een overlegmoment met de Voorzitter en voor de bespreking in het Presidium zie ik graag tegemoet.

Namens het College,
 Hoogachtend,

5.1.2e

Secretaris College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

06-5.1.2e

Aanwezig: 5.1.2e

Agendapunten overleg Presidium en College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

1. Jaarverslag 2022
2. Notitie ervaringen Regeling toezicht en de Gedragscode
3. Datum publicatie Jaarverslag
4. Gevolgen Woo

College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

Notitie Regeling Toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en Gedragscode

Aan het Presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Het College heeft u eerder toegezegd, de eerste ervaringen en bevindingen sinds zijn aantreden met de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (de Regeling), op schrift te stellen en met u te delen. Het College maakt graag van de gelegenheid gebruik om de uitkomsten daarvan samen met het jaarverslag van het College over 2022 met u te bespreken.

Geschiedenis

Met de op 1 april 2021 van kracht geworden Regeling heeft de Kamer voor het eerst invulling gegeven aan de elementen toezicht en handhaving als het gaat om de integriteit van haar leden. Belangrijke kritiek van de GRECO (Groep van Staten tegen corruptie binnen de Raad van Europa) was jarenlang naast het gebrek aan integriteitsregels binnen de Kamer het volkomen ontbreken van toezicht en handhaving. De Regeling introduceert een toezichtsorgaan, te weten het College van onderzoek integriteit. Het College is onafhankelijk en heeft de taak om klachten over schendingen van de Gedragscode te behandelen, te weten het doen van onderzoek, beoordeling over de al of niet gegrondheid van een klacht en het College kan aanbevelingen doen, onder meer voor het opleggen van een sanctie.

Regeling Toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Ervaringen en bevindingen ten aanzien van de Regeling:

5.1.2i

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

5.1.2i

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

[Redacted text block 5]

[Redacted text block 6]

[Redacted text block 7]

[Redacted text block 8]

[Redacted text block 9]

Conclusie

5.1.2i

[Redacted text block]

De Gedragscode

5.1.2i

[Redacted text block]

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 27 maart 2023 17:19
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode
Bijlagen: Annotatie_Aanbevelingen_CvOI_5.1.2e.docx

Ha 5.1.2e,

Mooi werk! Ik ben het, op een enkel punt na, geheel eens met je voorstellen. Zie bijgaand alvast een paar aanvullingen (vooral ter verdere ondersteuning van jouw voorstellen) en enkele opmerkingen van mijn kant. Ik zit over een paar dingetjes nog wat te dubben. Zullen we dinsdag of woensdag nog even bellen?

Groeten, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: vrijdag 24 maart 2023 14:13
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode

Dag 5.1.2e,

Bij deze alvast de (concept)kern van de annotatie die ik heb geschreven. Inleiding/aanleiding en dergelijke voeg ik nog wel toe, maar voor nu zou ik vooral jouw opmerkingen/aanvullingen horen bij bijgevoegde tekst. Als jij uiterlijk woensdag zou kunnen reageren, kan ik de annotatie tot vrijdag afmaken en tijdig naar de Voorzitter sturen (te bespreken op 5 april a.s.). Alvast bedankt!

Groet, 5.1.2e

Buiten reikwijdte

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 15 maart 2023 11:08
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: FW: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode

Dag 5.1.2e,

Ik stuur je, mede op verzoek van 5.1.2e, bijgevoegde stukken door. Aan jou de vraag of jij met mij samen een annotatie wilt schrijven voor het Presidium naar aanleiding van de opmerkingen over/wensen van het College over de Regeling. Aangezien jij bij de totstandkoming van de Regeling betrokken was, heb jij vast beter inzicht in het 'waarom' van huidige bepalingen en kun jij allicht beter aangeven of hun suggesties wel of niet kunnen/moeten worden overgenomen.

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 29 maart 2023 17:26
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode
Bijlagen: Annotatie_Aanbevelingen_CvOI_5.1.2e2.docx

Super, 5.1.2e Ik heb nog een paar kleine laatste puntjes, zie bijgaand, kijk maar of je daar nog wat in ziet.
Groeten, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: woensdag 29 maart 2023 15:33
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode

Ik heb geschrappt overeenkomstig wat we gisteren hebben besproken en een korte inleiding toegevoegd. (Zou namelijk niet weten wat er verder nog bij moet.)
Heb jij nog laatste opmerkingen/toevoegingen?

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 28 maart 2023 11:24
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: College van onderzoek integriteit Tweede Kamer jaarverslag 2022 en notitie Regeling en Gedragscode

Heel erg bedankt voor je aanvullingen 5.1.2e
Heb je vanmiddag even tijd om te bellen? (Ik ben overigens ook in de Kamer, mocht jij er vandaag ook zijn...)

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 30 maart 2023 22:14
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Fwd: Reactie op suggesties College

Ha 5.1.2e en 5.1.2e,

Voor de volledigheid stuur ik de vervolgvraag van de Vz ook even door.
 Wellicht komt woensdag de al dan niet toereikendheid van de Gedragscode ook aan de orde.

Groet

5.1.2e

In aanvulling.

College heeft geen feedback op de Gedragscode toch?

Ik denk dat wij daar nog wel naar moeten kijken. Is deze concreet genoeg? Niet verwarrend?
 Is de toelichting helder?
 Vergelijk met de EK.

Vera Bergkamp
 Voorzitter Tweede Kamer
 Postbus 20018
 2500 EA Den Haag

Op 30 mrt. 2023 om 21:12 heeft Voorzitter Tweede Kamer
 <voorzitter@tweedekamer.nl> het volgende geschreven:

Beste 5.1.2e ,

Dank voor de annotatie. We bespreken dit stuk woensdag.

Hoe gaan wij zelf de evaluatie doen? Al eerder gevraagd wat de aanpak hiertoe is.

Dit zijn nu punten van het College, maar hoe betrekken we de TK en onze eigen ideeën? Bijv andere type sancties, etc

Hier alvast wat vragen/reactie ter voorbereiding op gesprek over annotatie:

1.
 Hoe wil het College publiceren? Is het ook niet interessant om deze vraag te stellen?

Als ze dat willen en kunnen, zitten er dan voor het Presidium nadelen aan?

5.2.1

2.
Lopen zij dan nu tegen problemen aan? Kunnen zij nu onvoldoende hun werk goed doen? Dit moet concreter worden, voordat we hier wat over kunnen zeggen?

5.2.1

3.
Hoe gaat dat bij andere College's die te vergelijken zijn?

4.
Hoor- en wederhoor, etc

5.2.1

5.2.1

Ontvangen rapportage
Dit punt nemen we dus over?

5.
5.2.1

6.
5.2.1

7.
Bedoelen ze dat? Een register? Ik snap het College niet op dat punt.

En er is nog een tot slot.
Graag jullie reactie daarop.

Dank!

Vera Bergkamp
Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 3 april 2023 13:39
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: FW: Reactie op suggesties College

Ha 5.1.2e,

Hierbij de concept mail nav evaluatie regeling.

Wil je even kritisch meelesen op deze mail?

Groet

5.1.2e

5.2.1

[Redacted content]

1.

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>

Datum: 2 april 2023 om 11:38:32 CEST

Aan: "5.1.2e" <5.1.2e@tweedekamer.nl>

Kopie: "Hamilton, G.J.A." <5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: Antw: Reactie op suggesties College

Mbt het vette deel, zie ik graag deze week een voorstel van de Griffier en jou.
Ik wil woensdag in het Presidium er ook wat over zeggen. Over het proces.

Dank!

Vera Bergkamp
Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 3 april 2023 14:11
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Reactie op suggesties College

dankjewel

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: maandag 3 april 2023 14:02

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: RE: Reactie op suggesties College

Zie hieronder één suggestie in rood. Verder geen opmerkingen!

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: maandag 3 april 2023 13:39

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: FW: Reactie op suggesties College

Ha 5.1.2e,

Hierbij de concept mail nav evaluatie regeling.

Wil je even kritisch meelesen op deze mail?

Groet

5.1.2e

5.2.1

[Redacted content]

5.2.1

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: vrijdag 14 april 2023 11:23
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Fwd: Evaluatie

Zie hieronder, ter info.

Geen idee hoe dit betrokken moet worden bij de Raming.
Via een brief aan de Kamer?

Willen jullie meedenken, eventueel ook in slotdeel annotatie opnemen, hoe het vervolg eruit kan zien (mogelijk gecombineerd met uitwerking aanbevelingen onderzoek van UU).

Groet,
5.1.2e

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>
Datum: 14 april 2023 om 11:15:35 CEST
Aan: "5.1.2e" <5.1.2e@tweedekamer.nl>
Kopie: "Hamilton, G.J.A." <5.1.2e@tweedekamer.nl>
Onderwerp: Evaluatie

Hé 5.1.2e,

We hadden het gisteren over hoe betrekken van de TK erbij (evaluatie College en Gedragscode).

Het lijkt mij goed dat we het bespreken in het Presidium. En vervolgens ons advies doorgeleiden tbv de Raming. Dan kan de TK daar zo wat van vinden.

Idem, reactie van mij en Griffier op onderzoek UU.

Hrtgr,

Vera Bergkamp
Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 4 mei 2023 16:18
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Annotatie bij aanbevelingen CvOI
Bijlagen: Annotatie_Aanbevelingen_CvOI_5.1.2e_04052023.docx

Ha 5.1.2e,
Veel dank! Ziet er goed uit. Ik heb nog wat tekstsuggesties toegevoegd en op enkele punten wat aanvullingen gedaan. Maandag even contact hebben om te kijken of we helemaal tevreden zijn en eventuele laatste puntjes doornemen?
Fijn lang weekend in elk geval!
Groeten, 5.1.2e

P.S. Ik stuur deze conceptversie, in opgeschoonde vorm, ter informatie ook even aan 5.1.2e (mijn leidinggevende), dan is hij ook even op de hoogte van het voorstel om een werkgroep in te stellen.

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 2 mei 2023 15:33
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: Annotatie bij aanbevelingen CvOI

Dag 5.1.2e,

Bijgaand de aangevulde en herziene versie van de annotatie. Ik ben benieuwd naar jouw toevoegingen en opmerkingen!

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 8 mei 2023 12:56
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Annotatie bij aanbevelingen College

Ha 5.1.2e,

Dank voor de herziene annotatie.
 Ik stuur deze notitie ook naar de Griffier.

Als het overleg met het College morgen nog tot nieuwe/andere inzichten leidt bij de Voorzitter laat ik het weten.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
 Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA
 T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e@tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 8 mei 2023 12:41
Aan: 5.1.2e@tweedekamer.nl>
CC: 5.1.2e@tweedekamer.nl>
Onderwerp: Annotatie bij aanbevelingen College

Dag 5.1.2e,

Bijgevoegd is de herziene versie van de annotatie bij de aanbevelingen van het College m.b.t. de Regeling. Deel jij die ook weer met de Griffier? (Ten overvloede: hij zou hierbij natuurlijk ook betrokken zijn geweest, in ieder geval bij ons gesprek op 13 april, dus we nemen daarom aan dat hij ook deze versie weer ontvangt.)

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
 Griffie Plenair - Bureau Wetgeving
 Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA
 T +(31)70-3185.1.2e | M +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 8 mei 2023 12:27
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE:
Bijlagen: Memo_aanbevelingen_CvOI_5.1.2e.docx

Ha 5.1.2e,

Dank! Bijgaand nog wat kleine puntjes op de i m.b.t. begin en eind. En ik heb het lettertype nog even rechtgetrokken. 😊

Wat mij betreft kan ie zo door naar 5.1.2e !

Misschien goed om er (ten overvloede) in de begeleidende mail bij te zeggen dat wij er vanuit gaan dat zij de Griffier verder informeert op de manier die gebruikelijk is, aangezien hij eigenlijk bij het voorbereidende gesprek zou zijn?

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 8 mei 2023 11:29
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE:

Zo dan? 😊

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 8 mei 2023 11:12
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp:

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 15 mei 2023 16:57
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: aanpassing regeling toezicht en handhaving

Ha 5.1.2e en 5.1.2e ,

Zojuist sprak ik de Voorzitter over de evaluatie van de gedragscode/regeling.

5.2.1

Zij wil het Presidium voorstellen dat de regeling wordt aangepast en dan aan de CWW wordt voorgelegd.

Ik heb dat hieronder proberen te verwoorden in besluitvorming door het Presidium.
Willen jullie even kritisch meelesen?

5.2.1

5.2.1

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: Voorzitter Tweede Kamer
Verzonden: donderdag 25 mei 2023 20:45
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Re: Reflectie

Helder! Dank!

Vera Bergkamp
 Voorzitter Tweede Kamer
 Postbus 20018
 2500 EA Den Haag

Op 25 mei 2023 om 17:16 heeft 5.1.2e @tweedekamer.nl> het volgende geschreven:

Beste Vera,

Dit zou naar ons oordeel geen oplossing zijn, omdat het gevolg zou zijn dat de Regeling en de taak van het College dan sterk zouden worden uitgehouden. Als namelijk voor het indienen van een klacht op enigerlei wijze wordt vastgelegd dat de indiener zelf last moet hebben gehad, kan hoogstwaarschijnlijk niemand meer een klacht indienen over bijvoorbeeld het niet registreren van nevenfuncties of neveninkomsten, aangezien niemand daarvan in de regel zelf last heeft.

Bovendien, als we zouden uitgaan van klagers die zelf 'last' hebben gehad van het optreden van een Kamerlid, zouden we alsnog een geschillenprocedure tussen klager en Kamerlid (moeten) creëren, in afwijking van de huidige visie op de Regeling die is geënt op het algemeen belang van (de bevordering van) de integriteit van Kamerleden en niet op specifieke belangen van klagers (in hun rol als melders).

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
 Griffie Plenair - Bureau Wetgeving
 Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA
 T +(31)70-3185.1.2e | M +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I
www.tweedekamer.nl

Van: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>

Verzonden: donderdag 25 mei 2023 08:54

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e

@tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: Re: Reflectie

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Dank voor jullie heldere presentatie gisteren.

Bij het afscheid buiten gaf de voorzitter mij nog wat mee (wat ze niet helemaal helder had uitgelegd zei ze). Ze wilde zeggen: 5.1.2i

Zou dit gezien de 'discussie' nog een oplossing zijn?

Graag jullie reactie.

Hrtgr,

Vera Bergkamp
Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Op 15 mei 2023 om 18:35 heeft 5.1.2e @tweedekamer.nl het volgende geschreven:

Beste Vera,

We hebben niet uitdrukkelijk naar de artikelen verwezen in de tekst van de annotatie, omdat we er geen directe aanknopingspunten in zagen in reactie op de punten die het College opwerpt. We hebben ze wel vermeld in de voetnoten op de laatste pagina, omdat ze wel relevant kunnen zijn voor een bredere evaluatie van de gedragscode en de toezichtsregeling.

De discussie tussen Van den Berg en Bovend'Eert gaat met name over de vraag of gedragscodes in parlementen wenselijk zijn of niet. En of een handhavingsmechanisme met een onafhankelijk college en de mogelijkheid van sancties, zoals we dat in de Tweede Kamer hebben ingevoerd, passend en toereikend is. Zo vindt Van den Berg dat de gedragscode eigenlijk vooral gaat over fatsoensnormen, die je niet via formele regels en toezichthouders moet (willen) handhaven. Bovend'Eert ziet het fundamenteel anders en wijst erop dat gedragscodes in parlementen steeds gebruikelijker zijn geworden en dat de TK juist daarbij aansluit, mede omdat Nederland daarop werd gewezen door gezaghebbende instanties als GRECO. Onafhankelijk toezicht ziet hij juist als een best practice.

Dat zijn dus wat meer fundamentele discussiepunten die naar ons idee dus beter passen bij een bredere evaluatie van zowel gedragscode als Regeling. Voor de meer specifieke (deels technische) opmerkingen van het College gaven de artikelen ons geen aanvullende inzichten.

Vorige week verscheen van Bovend'Eert overigens nog een nieuw artikel over registratieverplichtingen en transparantie in het Tijdschrift voor

Constitutioneel Recht (zie bijlage). Daarin komt veel van wat hij ook in zijn eerdere bijdrage(n) ook heeft betoogd terug en trekt ook de vergelijking met de Eerste Kamer. Hij doet een aantal voorstellen voor verbetering, maar die zien vooral op aanscherping of verduidelijking van de regels in de gedragscode zelf, bijvoorbeeld over omgang met lobbyisten of het aannemen van geschenken. Ze gaan niet zozeer over de opzet van de Regeling. Wel ziet hij aanleiding om andere/zwaardere sancties (langere schorsingen of boetes) te overwegen en ook het strafrecht niet uit het oog te verliezen als dat nodig blijkt.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>

Verzonden: zondag 14 mei 2023 22:10

Aan: 5.1.2e <[redacted]@tweedekamer.nl>; 5.1.2e

<[redacted]@tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e <[redacted]@tweedekamer.nl>

Onderwerp: Fwd: Reflectie

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Even voor mijn eigen scherpte, welke punten hadden jullie hier uit gehaald voor de annotatie?

Dank!

Vera Bergkamp
Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Begin doorgestuurd bericht:

Van: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>

Datum: 14 april 2023 om 09:35:06 CEST

Aan: 5.1.2e <[redacted]@tweedekamer.nl>,

"5.1.2e <[redacted]@tweedekamer.nl>

Kopie: "5.1.2e <[redacted]@tweedekamer.nl>

Onderwerp: Reflectie

Beste 5.1.2e en 5.1.2e,

Ik zie in 't Nls juristenblad een vervolgdiscussie Joop vd Berg en Paul Bovend'eert over artikel vd eerste (college integriteit).

Kunnen jullie daar een reflectie op geven. Zitten er interessante punten voor ons nog in?

Dank!

Vera Bergkamp

Voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: vrijdag 26 mei 2023 08:45
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Evaluatie regeling gedragscode

Beste collega's,

Het Presidium heeft woensdag besloten de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode te evalueren. Dinsdag gaat het jaarverslag van het College onderzoek integriteit naar de Kamer en in de aanbiedingsbrief wordt ook melding gemaakt van deze evaluatie.

De Voorzitter vraagt naar een planning van deze evaluatie.

Ik heb haar aangegeven dat eerst de Raming wordt afgewacht en dat wellicht in het zomerreces van start kan worden gegaan.

Bij de Raming zal (naar alle waarschijnlijkheid) naar een tijdsplan van deze evaluatie gevraagd worden.

Tot nu toe zijn 5.1.2e en 5.1.2e betrokken geweest bij deze Regeling en de opzet voor een eventuele herziening. Is het mogelijk dat jullie ook de evaluatie (met voorstel tot aanpassing van de Regeling op een aantal punten) oppakken? En dan is de vervolgvraag: kan aangegeven worden wanneer een voorstel tot herziening voorgelegd kan worden aan het Presidium, zodat de Voorzitter dit tijdens de Raming kan aangeven en toelichten.

Vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 13 juni 2023 16:58
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_5.1.2e
Bijlagen: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode.docx

Ah, die brief herlezen maakt veel duidelijk inderdaad, dank! Dan is het helemaal helder zo. Nog een enkele tekstuele suggestie in de bijlage.

Groet,
 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 13 juni 2023 16:06
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_5.1.2e

Ha 5.1.2e ,
 Snap je punten. Ik heb eea nog wat aangevuld met de brief van het Presidium bij het jaarverslag van het College. [Zaak](#) Daar wordt al wat meer invulling gegeven aan de evaluatie. En dat er dus sowieso een wijzigingsvoorstel volgt om e.e.a. te verduidelijken. Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: dinsdag 13 juni 2023 15:21
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_5.1.2e

Ha 5.1.2e,

Zie in de bijlage nog een enkele suggestie. Misschien heb ik de laatste stand van zaken nog niet helemaal scherp, dan kan je mijn opmerkingen natuurlijk prima negeren.

Nu we elkaar toch hierover spreken: hadden jullie voor de werkzaamheden tot nu toe eigenlijk een teamsite, of zijn er documenten (de opzet voor de evaluatie) die jullie mijn kant op kunnen sturen? Heeft geen haast hoor, maar goed om me in te kunnen lezen. Alvast bedankt!

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
 Dienst Analyse en Onderzoek
 Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA
 M 06-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Verzonden: dinsdag 13 juni 2023 14:36

Aan: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Onderwerp: RE: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_ [redacted]

Geen opmerkingen – lijkt me een goed antwoord! (Hooguit in de allerlaatste zin – bij de vervolgvraag – “voorstel” vervangen door “wijzigingsvoorstel”.)

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Verzonden: dinsdag 13 juni 2023 14:34

Aan: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Onderwerp: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_ [redacted]

Urgentie: Hoog

Ha beiden,

Zie bijgaand een concept-antwoord over de evaluatie van de Regeling t.b.v. de Q&A voor de Raming. Hebben jullie misschien nog opmerkingen daarbij?

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 13 juni 2023 14:34
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_5.1.2e
Bijlagen: R24-QA-proces evaluatie College Integriteit en gedragscode_5.1.2e.docx
Urgentie: Hoog

Ha beiden,

Zie bijgaand een concept-antwoord over de evaluatie van de Regeling t.b.v. de Q&A voor de Raming. Hebben jullie misschien nog opmerkingen daarbij?

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 14 juni 2023 16:53
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Q en A evaluatie regeling toezicht en handhaving gedragscode
Bijlagen: Vraag en antwoord planning evaluatie regeling toezicht en handhaving.docx

Ha,

Voorzitter heeft gevraagd om een Q en A over de planning van de evaluatie regeling toezicht en handhaving gedragscode (voor de raming). In bijlage het antwoord wat ik voor haar heb gemaakt.

Als er maandag bij de Raming vragen over de Regeling/Gedragscode worden gesteld, worden deze maandag naar jullie gemaïld.

Als het over de evaluatie gaat kunnen jullie voortborduren op bijgaand antwoord.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e

Verzonden: woensdag 14 juni 2023 16:46

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: Q en A evaluatie regeling toezicht en handhaving gedragscode

Voor de map

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 15 juni 2023 09:55
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Q en A evaluatie regeling toezicht en handhaving gedragscode
Bijlagen: Vraag en antwoord planning evaluatie regeling toezicht en handhaving.docx

Herziene versie

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: woensdag 14 juni 2023 17:16

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e tweedekamer.nl>

Onderwerp: RE: Q en A evaluatie regeling toezicht en handhaving gedragscode

Ha 5.1.2e ,

Deze zin loopt niet.

5.2.1

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Stafdienst Financieel Economische Zaken

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 2 oktober 2023 11:58
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: (winstwaarschuwing) evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Ha 5.1.2e ,

Ja, inderdaad. Wat mij betreft worden dat dus: het verslag, het wijzigingsvoorstel voor de Regeling en de geannoteerde mail van de 2 leden van het College (het laatste stuk dient dan alleen voor de besluitvorming, en niet ter verdere verspreiding).

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Dienst Analyse en Onderzoek
 Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

M 06-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: maandag 2 oktober 2023 11:51

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e

@tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: RE: (winstwaarschuwing) evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Ha 5.1.2e ,

Dankjewel. Ik ga het lezen.

Het evaluatieverslag en het voorstel ter wijziging van de regeling zou als één geheel aan het Presidium worden voorgelegd, toch?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Verzonden: maandag 2 oktober 2023 11:29

Aan: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

CC: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Onderwerp: RE: (winstwaarschuwing) evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Dag 5.1.2e [redacted],

Hierbij stuur ik je een eerste versie van het verslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode. 5.1.2e [redacted] en 5.1.2e [redacted] hebben daarbij meegelezen. Zou jij eens willen kijken of dit naar jouw idee ongeveer is wat men in gedachten had?

Ik heb het stuk zojuist ook naar 5.1.2e [redacted] gestuurd, hij kan nu aan de slag met het voorstel ter wijziging van de Regeling (groen gearceerd). Ik vermoed dat een bespreking van het verslag tijdens het verkiezingsreces door het Presidium dus wel mogelijk moet zijn, maar dat hangt natuurlijk ook van 5.1.2e [redacted] planning af.

Verder in de bijlage de mail van de 2 leden van het College die je eerder aan ons doorstuurde, door mij kort geannoteerd. Ik denk dat het goed is om die ook aan de bespreking door het Presidium toe te voegen.

Hartelijke groet,

5.1.2e [redacted]

5.1.2e [redacted]

Dienst Analyse en Onderzoek

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

M 06-5.1.2e [redacted] | E 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)> | www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Verzonden: maandag 2 oktober 2023 10:50

Aan: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

CC: 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>; 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)>

Onderwerp: RE: (winstwaarschuwing) evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Ha 5.1.2e [redacted] en 5.1.2e [redacted],

De Voorzitter weet dat het niet lukt om voor het verkiezingsreces een evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode en een aangepast voorstel van de Regeling aan het Presidium voor te leggen.

Het ziet er naar uit dat het Presidium in het verkiezingsreces ook bij elkaar zal komen (een exacte datum is er nog niet). De Voorzitter vraagt of de evaluatie en een voorstel voor aanpassing van de Regeling dan op de agenda kan komen?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e [redacted]

5.1.2e [redacted]

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e [redacted] | E 5.1.2e [redacted] <[\[redacted\]@tweedekamer.nl](mailto:[redacted]@tweedekamer.nl)> | www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: maandag 4 september 2023 10:59

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

cc: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: (winstwaarschuwing) evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Hi 5.1.2e, goedemorgen,

Een van de toezeggingen bij de Raming ging over de evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode. Vanuit DAO zijn we voor het reces begonnen met die evaluatie (op basis waarvan een voorstel voor wijzigingen kan worden gemaakt). De betrokken collega's zijn allemaal weer terug van reces. We verwachten dat we over twee weken ongeveer een eerste versie klaar kunnen hebben, die kan dan worden meegelezen, waarop de feedback kan worden verwerkt. Vervolgens kan BW aan de slag met een voorstel voor aanpassing van de Regeling.

Er zit dus tempo in, en afronding van de notitie achten we haalbaar voor start verkiezingsreces, maar ik vrees dat dat we een bespreking in het Presidium in oktober dus niet gaan redden.

Hartelijke groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 2 oktober 2023 11:29
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: (winstwaarschuwing) evaluatie van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode
Bijlagen: Verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode.docx; Mail 6-7-2023_geannoteerd.docx

Dag 5.1.2e ,

Hierbij stuur ik je een eerste versie van het verslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode. 5.1.2e en 5.1.2e hebben daarbij meegelezen. Zou jij eens willen kijken of dit naar jouw idee ongeveer is wat men in gedachten had?

Ik heb het stuk zojuist ook naar 5.1.2e gestuurd, hij kan nu aan de slag met het voorstel ter wijziging van de Regeling (groen gearceerd). Ik vermoed dat een bespreking van het verslag tijdens het verkiezingsreces door het Presidium dus wel mogelijk moet zijn, maar dat hangt natuurlijk ook van 5.1.2e planning af.

Verder in de bijlage de mail van de 2 leden van het College die je eerder aan ons doorstuurde, door mij kort geannoteerd. Ik denk dat het goed is om die ook aan de bespreking door het Presidium toe te voegen.

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Dienst Analyse en Onderzoek
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

M 06-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 2 oktober 2023 11:19
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Verslag Regeling toezicht en handhaving Gedragscode
Bijlagen: Verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode.docx; Mail 6-7-2023_geannoteerd.docx

Ha 5.1.2e,

Ik heb inmiddels een eerste versie klaar van het verslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode, zie bijlage (op basis van het goede voorwerk van jou en 5.1.2e). Ik heb groen gearceerd waar er volgens mij wijzigingen van de Regeling nodig zijn. Wil jij eens kijken of je daar zo mee uit de voeten kan? En wat voor jou een haalbare planning is (gelet op de mail van 5.1.2e zojuist)?

Ik stuur het stuk zo vast even door aan 5.1.2e, zodat zij even kan kijken of dit ongeveer is wat men in gedachten had. In de bijlage ter info ook de mail van de overgebleven leden van het College, door mij kort geannoteerd.

Laat het natuurlijk gerust even weten als je wilt overleggen.

Groet,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 4 oktober 2023 14:57
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: FW: evaluatie regeling toezicht en handhaving Gedragscode
Bijlagen: 20231004 -DAO_Oplegnotitie PRESIDIUM verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode.docx; 20231004-DAO-Verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode.docx

Heb ze op de n schijf gezet.

Wellicht wijzigen ze nog iets.

Buiten reikwijdte

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: woensdag 4 oktober 2023 14:25

Aan: Voorzitter Tweede Kamer <voorzitter@tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: evaluatie regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Beste Vera, 5.1.2e , zie bijgaand twee stukken over doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode, tbv het Presidium. Kunnen jullie hier mee uit de voeten?

Hartelijke groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 5 oktober 2023 17:30
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: oplegnotitie

Dankjewel!

Ik heb de Voorzitter (globaal) laten weten dat er bij BW nog veel vragen leven bij dit voorstel.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: donderdag 5 oktober 2023 16:50

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: RE: oplegnotitie

Dag 5.1.2e ,

Bijgaand is de oplegger retour, voorzien van een aantal opmerkingen. Zoals je zult lezen kunnen we op dit moment vooral 'slecht uit de voeten' met de aanbeveling/besluitvorming rondom de voorgestelde uitbreiding van de schorsingsmogelijkheden. Die is o.i. nog te onbepaald om nu concreet te kunnen worden vertaald naar een wijzigingsvoorstel.

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: donderdag 5 oktober 2023 15:40

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: oplegnotitie

Ha 5.1.2e,

De oplegnotitie en het evaluatieverslag over de regeling toezicht en handhaving Gedragscode is aangepast. Het evaluatieverslag is nu geagendeerd voor de volgende presidiumvergadering.

In de oplegger staan nu de beslispunten en het te nemen besluit. Kunnen jullie hiermee uit de voeten? Ook als het besluit zo is geformuleerd als nu?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 5 oktober 2023 15:40
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: oplegnotitie
Bijlagen: 3.4a 20231004 -DAO_Oplegnotitie PRESIDIUM verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode.docx

Ha 5.1.2e,

De oplegnotitie en het evaluatieverslag over de regeling toezicht en handhaving Gedragscode is aangepast. Het evaluatieverslag is nu geagendeerd voor de volgende presidiumvergadering. In de oplegger staan nu de beslispunten en het te nemen besluit. Kunnen jullie hiermee uit de voeten? Ook als het besluit zo is geformuleerd als nu?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 19 oktober 2023 12:25
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: wijziging regeling toezicht en handhaving Gedragscode
Bijlagen: 2023-154 Evaluatie regeling en toezicht handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer.pdf

Dag 5.1.2e en 5.1.2e,

Het Presidium heeft maandag 16 oktober 2023 besloten Bureau Wetgeving te vragen een wijzigingsvoorstel uit te werken op basis van het evaluatieverslag van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De evaluatie is bij deze mail gevoegd.

Hieronder het deel uit de concept-notulen van de vergadering:

Evaluatie Regeling en toezicht handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer

5.2.1

[Redacted content]

Daarnaast zijn er de afgelopen periode nog een aantal meer technische wijzigingen onder de aandacht gebracht, die zijn niet meegenomen in deze evaluatie, maar kunnen wel onderdeel uitmaken van het concept-wijzigingsvoorstel.

Kunnen jullie een concept-wijzigingsvoorstel maken dat in het nieuwe jaar geagendeerd kan worden voor het Presidium?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

OPLEGNOTITIE PRESIDIUM

Titel/onderwerp :

Verslag Evaluatie Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

Opgesteld door :

5.1.2e (Dienst Analyse en Onderzoek)

1. Aard van de bespreking ¹

Ter besluitvorming

2. Beknopte samenvatting

Op 22 september 2020 stelde de Tweede Kamer de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Gedragscode) en de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Regeling) vast. De Gedragscode en de Regeling zijn op 1 april 2021 in werking getreden. Artikel 17 van de Regeling bepaalt dat de Kamer twee jaar na de inwerkingtreding van deze regeling een verslag opstelt over de doeltreffendheid en de effecten van deze regeling in de praktijk. Bijgevoegd verslag geeft hieraan gevolg.

Het College van onderzoek integriteit (hierna: College) heeft eerder in een notitie een aantal verbeteringsuggesties gedaan voor de Regeling. Deze zijn ambtelijk geannoteerd en besproken in het Presidium. Dat is de basis voor dit verslag.

Het verslag gaat eerst in op de totstandkoming van de Gedragscode en de Regeling (par. 2). Vervolgens komen aan de hand van de jaarverslagen van het College de ervaringen in de praktijk aan de orde (par. 3). Daarna worden de aanbevelingen van het College en de onafhankelijk adviseur integriteit toegelicht (par. 4). Het verslag sluit af met enkele voorstellen tot wijziging van de Regeling (par. 5 en zie hierna onder beslispunten). Het betreft voorstellen om voortaan in de Regeling te spreken over 'melding' en 'melder' in plaats van over 'klacht' en 'klager'; om een afgeronde rapportage aan de melder te sturen; om de Kamer een beperkt aantal plaatsvervangende leden te laten benoemen die tot het College kunnen toetreden bij langdurige afwezigheid of ziekte; om de sanctiemogelijkheden uit te breiden (in de vorm van gradaties van berispingen en gradaties van schorsingen); en om de naleving van sancties te verbeteren.

Het verslag benadrukt dat het gaat om een evaluatie met een beperkte reikwijdte. Het betreft niet een evaluatie van de Gedragscode zelf. Eventuele uitbreiding of verbreding is dus niet meegenomen, bijvoorbeeld in het kader van grensoverschrijdend gedrag. Met de Gedragscode is nog beperkte ervaring opgedaan. Het is belangrijk om hiervoor de nodige tijd te nemen.

1

- ter besluitvorming (bespreken of hamerstuk)
- opiniërend
- informierend

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

De Gedragscode en bijbehorende toelichting vormen immers een levend document, dat in de praktijk verdere invulling krijgt, zoals ook bij de totstandkoming ervan aangegeven. Op dit moment ontvangt het College echter wel veel meldingen over zaken die niet onder de Gedragscode vallen. Het Presidium kiest daarom nu al voor verduidelijking van de Gedragscode, en voor het beter laten aansluiten van de tekst van de Gedragscode op waar deze voor bedoeld is: integriteit in enge zin.

Beslispunten:

1. Het Presidium besluit aan de Kamer voor te stellen om voortaan in de Regeling te spreken over 'melding' en 'melder' in plaats van over 'klacht' en 'klager', hetgeen beter past bij de rol en positie van diegene.
2. Het Presidium besluit aan de Kamer voor te stellen dat het College een afgeronde rapportage voortaan ook naar de melder stuurt.
3. Het Presidium besluit aan de Kamer voor te stellen om:
 - a. Ofwel geen plaatsvervangende leden te benoemen;
 - b. Ofwel twee plaatsvervangende leden door de Kamer te benoemen, die tot het College kunnen toetreden bij langdurige afwezigheid of ziekte.
4. Het Presidium besluit aan de Kamer voor te stellen om gradaties van berispingen en gradaties van schorsingen toe te voegen aan de sanctiemogelijkheden uit de Regeling. Bij gradaties van berispingen gaat het om een vertrouwelijke of een ernstige berisping. Bij gradaties van schorsingen gaat het om:
 - a. Een gedeeltelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing voor debatten over het beleidsterrein waaraan iemand niet-geregistreerde nevenfunctie raakt of waarop belangenverstrengeling is aangetoond, schorsing van deelname aan commissievergaderingen, of schorsing van deelname aan plenaire vergaderingen;
 - b. Een voorwaardelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing wanneer een registratieverplichting niet binnen een bepaalde termijn wordt nagekomen;
 - c. Een langere schorsingsduur: in plaats van de huidige maximale schorsingsduur van een maand, kan gedacht worden aan een maximum van drie maanden.Ook het College beveelt een uitbreiding van de sanctiemogelijkheden aan.
5. Het Presidium besluit om te schrappen uit de Gedragscode:
 - a. het onderdeel Reikwijdte ("Deze gedragscode ziet op al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden.").
 - b. gedragsregel 5 ("Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer").
6. Het Presidium besluit aan de Kamer voor te stellen om in de Regeling op te nemen dat leden verplicht zijn om door de Kamer opgelegde aanwijzingen en andere sancties getrouw en binnen een redelijke termijn op te volgen. Daarmee ontstaat een expliciete grondslag voor het College om ook meldingen over niet-uitvoering van aanwijzingen te onderzoeken en zo nodig een aanvullende sanctie voor te stellen aan de Kamer. Het College kan daarbij de niet-uitvoering van een eerdere aanwijzing als verzwarende omstandigheid meewegen bij een aan te bevelen sanctie, net als het dat nu al doet ten aanzien van de weigering om medewerking te verlenen.

3. Financiële consequenties

Geen.

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

4. Formulering te nemen besluit

Het Presidium besluit Bureau Wetgeving te vragen om een wijzigingsvoorstel uit te werken op basis van het conceptverslag over de doeltreffendheid en de effecten in de praktijk van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Vervolgens wordt dit wijzigingsvoorstel, na accordering door het Presidium, doorgeleid naar de Kamer.

5. Status besluit ²

B

2

- A. openbaar actief (actie Stafdienst Communicatie)
- B. openbaar passief (publicatie op besluitenlijst met evt. link naar achterliggend stuk)
- C. vertrouwelijk (in ieder geval besluiten m.b.t. personen en besluiten m.b.t. veiligheid)

Verslag evaluatie Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

1. Inleiding

Op 22 september 2020 stelde de Tweede Kamer de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Gedragscode) en de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Regeling) vast.¹ De Gedragscode en de Regeling zijn op 1 april 2021 in werking getreden.²

Artikel 17 van de Regeling bepaalt dat de Kamer twee jaar na de inwerkingtreding van deze regeling een verslag opstelt over de doeltreffendheid en de effecten van deze regeling in de praktijk. Hieraan geeft het onderstaande gevolg.

Het Presidium besloot tijdens zijn vergadering van 24 mei 2023 een voorstel tot verduidelijking van de Regeling uit te werken, waarbij de ervaringen en aanbevelingen van het College van onderzoek integriteit (hierna: College) worden betrokken. Ook de aanbevelingen gedaan door de adviseur Integriteit worden meegenomen. Het Presidium gaat bij dit verslag uit van de aard en functie van de Regeling zoals deze besproken zijn bij de totstandkoming en vaststelling van de Gedragscode en de Regeling. Het Presidium informeerde de Kamer hierover bij brief van 30 mei 2023.³ Daarbij werden als aandachtspunten voor dit verslag genoemd onder andere de wijze van publiceren van rapportages en het jaarverslag, de sanctiemogelijkheden en de handhaving van de sancties. Ook de communicatie over doel en intentie van de Regeling werd genoemd.

Beperkte reikwijdte evaluatie

Dit verslag is gericht op de doeltreffendheid en de effecten van de Regeling in de praktijk. De evaluatie heeft daarmee een beperkte reikwijdte. Het betreft niet een evaluatie van de Gedragscode zelf. Eventuele uitbreiding of verbreding, bijvoorbeeld in het kader van grensoverschrijdend gedrag, is hier dus niet meegenomen. Met de Gedragscode is nog beperkte ervaring opgedaan. Het is belangrijk om hiervoor de nodige tijd te nemen. De Gedragscode en bijbehorende toelichting vormen immers een levend document, dat in de praktijk verdere invulling krijgt, zoals ook bij de totstandkoming ervan aangegeven.

Leeswijzer

Het onderstaande gaat allereerst in op de totstandkoming van de Gedragscode en de Regeling (par. 2). Vervolgens komen aan de hand van de jaarverslagen van het College de ervaringen in de praktijk aan de orde (par. 3). De aanbevelingen van het College en de onafhankelijk adviseur integriteit worden toegelicht (par. 4), waarna het Presidium enkele voorstellen doet tot wijziging van de Regeling (par. 5).

¹ Kamerstuk 35 351, nrs. 1 en 5; Handelingen 2020/21, nr. 4, 18 en 19.

² Kamerstuk 35 351, nrs. 9 en 10.

³ Kamerstuk 35 351, nr. 16.

2. Totstandkoming Gedragscode en Regeling

Voorgeschiedenis

De Gedragscode en de Regeling zijn op 1 april 2021 in werking getreden, nadat de Kamer beide op 22 september 2020 vaststelde.⁴ Daaraan vooraf gingen de werkzaamheden van de werkgroep 'Integriteit Leden van de Tweede Kamer', die het Presidium in 2013 instelde naar aanleiding van de motie-Heijnen c.s.⁵ De werkgroep betrok bij haar werkzaamheden de aanbevelingen van de 'Groep Staten Tegen Corruptie' (GRECO, orgaan van de Raad van Europa) van juni 2013 en presenteerde in oktober 2014 haar rapport.⁶ Een GRECO-nalevingsverslag leidde op verzoek van het Presidium in november 2018 opnieuw tot een rapport met aanbevelingen van deze werkgroep.⁷ Dat rapport bevat onder meer een overzicht van (de toenmalige) integriteitsregels in enkele andere parlementen.⁸

Tijdens het debat over de Raming voor 2020 werd het rapport van de werkgroep behandeld.⁹ Dat leidde tot de motie-Van der Molen c.s., die met algemene stemmen werd aangenomen.¹⁰ Die motie verzocht het Presidium met een voorstel te komen om maatregelen voor toezicht en handhaving nader uit te werken. Het Presidium bood vervolgens de Gedragscode en daarna ook een voorstel voor een regeling inzake toezicht en handhaving aan de Kamer aan.¹¹ De Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken stelde hierover een aantal vragen aan het Presidium.¹² Op 10 september 2020 vond vervolgens een plenair debat over de Gedragscode en de Regeling plaats.

Plenair debat over de Gedragscode en de Regeling

Tijdens het plenaire debat over de Gedragscode en de Regeling werd, aan de hand van twee amendementen, nadrukkelijk stilgestaan bij de vraag wie een melding van overtreding van de Gedragscode kan indienen en in hoeverre de mogelijkheid van schorsing van een Kamerlid gewenst was. Een amendement om enkel Kamerleden (in plaats van iedereen) het recht te geven om een melding in te dienen werd voor de stemming ingetrokken, net als een amendement dat de schorsing als sanctie uit de Regeling schraptte.¹³ Een amendement dat een evaluatiebepaling toevoegde aan de Regeling kwam wel in stemming en werd aangenomen.¹⁴

Onafhankelijk adviseur integriteit

Daarnaast benoemde het Presidium op basis van de aanbevelingen van de werkgroep per 1 januari 2020 een onafhankelijk adviseur integriteit.¹⁵ Kamerleden kunnen de onafhankelijk adviseur benaderen voor vertrouwelijk, schriftelijk advies over de uitleg en toepassing van de regels op het gebied van integriteit. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om vragen of dilemma's omtrent het aangaan van nevenfuncties of hoe om te gaan met belangen of geschenken. De adviseur stelt jaarlijks een geanoniseerd jaarverslag op, dat aan het Presidium wordt gezonden en vervolgens openbaar

⁴ Kamerstuk 35 351, nrs. 1, 5, 9 en 10; Handelingen 2020/21, nr. 4, 18 en 19.

⁵ Kamerstuk 28 844, nr. 69.

⁶ Kamerstuk 33 400 VII nr. 78; Kamerstuk 33 924, nr. 15.

⁷ Kamerstuk 35 166, nr. 5.

⁸ Zie bijlage 4.

⁹ Kamerstuk 35 166, nr. 21. Ook is er een schriftelijk overleg gevoerd over de aanbiedingsbrief van het Presidium bij het rapport van de werkgroep, zie: Kamerstuk 35 166, nr. 8.

¹⁰ Kamerstuk 35 166, nr. 20; Handelingen 2018/19, nr. 94, 8.

¹¹ Kamerstuk 35 351, nrs. 1, 2 en 5.

¹² Kamerstuk 35 351, nrs. 3 en 4.

¹³ Kamerstuk 35 351, nrs. 6 en 7; Handelingen 2020/21, nr. 4, 19.

¹⁴ Kamerstuk 35 351, nr. 8; Handelingen 2020/21, nr. 4, 19.

¹⁵ Brief van het Presidium inzake benoeming onafhankelijk adviseur integriteit d.d. 28 november 2019.

wordt gemaakt. In het jaarverslag kan de adviseur aanbevelingen doen voor verbetering van de integriteitsregels.

Inhoud van de Regeling

Kern van de Regeling, zoals die in april 2021 in werking trad, is dat iedereen een klacht kan indienen over niet-naleving van de Gedragscode door een Kamerlid, waarna het College die melding behandelt. Onderzoek door het College leidt tot een rapportage met bevindingen. Het College kan daarbij aanbevelen om een sanctie op te leggen. De sanctie kan bestaan uit een aanwijzing, een berisping of een schorsing. De Kamer beslist over het opleggen van de aanbevolen sanctie.

De Regeling stelt verschillende eisen aan meldingen. Zo moeten de naam en het postadres van de melder zijn vermeld, net als de naam van het Kamerlid over wie de melding gaat en de feiten die tot het doen van de melding hebben geleid.¹⁶ Het College kan besluiten een melding niet in behandeling te nemen wanneer niet is voldaan aan deze vereisten, wanneer het deze kennelijk ongegrond acht of wanneer eenzelfde melding door verschillende melders is gedaan.¹⁷ Het College kan verder geen meldingen in behandeling nemen over mogelijke overtredingen waarbij in het Reglement van Orde op andere wijze in het toezicht is voorzien, zoals uitspraken en gedragingen van Kamerleden tijdens debatten.¹⁸ Hetzelfde geldt voor meldingen over mogelijke strafbare feiten.¹⁹ In die gevallen is er immers al een andere vorm van toezicht beschikbaar. De Regeling is bedoeld om lacunes op te vullen waarvoor nog geen vorm van toezicht bestond.²⁰

3. Ervaringen in de praktijk

Eerste jaarverslag College

Sinds de inwerkingtreding van de Regeling zijn twee jaarverslagen van het College verschenen, die inzicht bieden in de ervaringen van het College met toepassing van de Regeling.²¹ In de eerste verslagperiode (van 1 april 2021 tot en met 31 januari 2022) zijn bij het College in totaal 108 meldingen binnengekomen.²² Verreweg de meeste meldingen hebben betrekking op gedragingen die niet vallen onder de Gedragscode.²³ Twee meldingen zijn door het College behandeld.

Verschenen rapportages in eerste verslagperiode

De eerste melding²⁴ betrof overtreding van coronaregels en daarmee van de huisregels van de Kamer. Hierbij was er sprake van het vermoeden van een strafbaar feit, omdat overtreding van de coronaregels strafbaar was gesteld. Het College heeft de melding ontvankelijk geacht, aangezien het Openbaar Ministerie aan het College had aangegeven geen vervolging te zullen instellen. In de ogen

¹⁶ Artikel 6, tweede lid.

¹⁷ Artikel 6, derde lid.

¹⁸ Artikel 6, vierde lid.

¹⁹ Artikel 6, vijfde lid.

²⁰ Zie ook: Kamerstuk 35 351, nr. 2, p. 2.

²¹ Te vinden via: <https://www.tweedekamer.nl/kamerleden-en-commissies/integriteit-en-openbare-registers/college-van-onderzoek-integriteit-0>.

²² Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 3.

²³ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 4.

²⁴ Kenmerk COI.2021.0003, 28 oktober 2021. De rapportages van het College zijn te vinden via:

<https://www.tweedekamer.nl/kamerleden-en-commissies/integriteit-en-openbare-registers/college-van-onderzoek-integriteit-0>.

van het College was daarmee voldaan aan de formele vereisten voor meldingen.²⁵ Het College deed daarop onderzoek naar de melding en verklaarde die vervolgens ongegrond. De Gedragscode was naar het oordeel van het College dus niet geschonden.

De tweede melding²⁶ betrof het niet registreren van nevenfuncties en was ten tijde van het verschijnen van het jaarverslag nog niet afgerond.

Het College merkte verder in zijn eerste jaarverslag op dat enkele Kamerleden niet de medewerking verleenden aan onderzoek die van hen mocht worden verwacht.²⁷ De Regeling vereist die medewerking expliciet.²⁸

Tweede jaarverslag College

Het tweede jaarverslag had betrekking op de periode 1 februari 2022 tot en met 31 december 2022. In die periode kwamen bij het College in totaal 314 meldingen binnen.²⁹ Dat betekent dat het totaal aantal meldingen sinds de inwerkingtreding van de Regeling tot eind 2022 422 bedraagt.

Ook in 2022 had het grootste aantal meldingen betrekking op gedragingen die niet vallen onder de Gedragscode.³⁰ Er zijn tien meldingen in behandeling genomen.³¹ Over drie meldingen is een rapportage verschenen. Daarnaast werd de behandeling van één melding uit de vorige verslagperiode afgerond. De behandeling van zes meldingen was ten tijde van het tweede jaarverslag nog niet afgerond en één melding is onderzocht, maar gaf geen aanleiding voor een rapportage.

Verschenen rapportages in tweede verslagperiode

De verschenen rapportages hebben betrekking op het niet registreren van nevenfuncties en eventuele neveninkomsten.³² De melding uit de vorige verslagperiode verklaarde het College gegrond, waarop een aanbeveling volgde om het betreffende Kamerlid een aanwijzing tot registratie en een berisping te geven.³³ Op 15 maart 2022 besloot de Kamer daartoe.³⁴

De drie meldingen uit verslagjaar 2022 zijn gevoegd behandeld en hebben betrekking op drie Kamerleden.³⁵ Het College verklaarde de meldingen gegrond voor zover die betrekking hadden op het niet registreren van nevenactiviteiten. Het College heeft niet kunnen vaststellen of er sprake was van neveninkomsten en sprak over dat deel van de melding daarom geen oordeel uit. Het College deed daarop de aanbeveling om de drie Kamerleden een aanwijzing tot registratie te geven en een berisping. Ten aanzien van één van de Kamerleden oordeelde het College dat er sprake was van verzwarende omstandigheden, omdat het College in een eerdere rapportage een melding over hetzelfde onderwerp (niet registreren van nevenfuncties) gegrond verklaarde, het Kamerlid registratie weigert en hij eveneens medewerking aan het onderzoek weigert. Dat leidde tot de aanbeveling om het betreffende Kamerlid, naast de aanwijzing tot registratie en een berisping, een

²⁵ Zie de vereisten uit artikel 6.

²⁶ Kenmerk COI.2021.0021, 22 februari 2022.

²⁷ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 6.

²⁸ Artikel 7, tweede lid: "Het Kamerlid verleent medewerking aan dat verzoek [om informatie]." en artikel 8, vierde lid: "Het Kamerlid verleent de medewerking die door het College in het kader van zijn onderzoek wordt verlangd."

²⁹ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 3.

³⁰ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 4.

³¹ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 5.

³² Kenmerk COI.2021.0021, 22 februari 2022; Kenmerk COI.2022.0139, 0140, 0141, 28 september 2022.

³³ Kenmerk COI.2021.0021, 22 februari 2022.

³⁴ Handelingen 2021/22, nr. 60, 18.

³⁵ Kenmerk COI.2022.0139, 0140, 0141, 28 september 2022.

schorsing op te leggen van zeven kalenderdagen, waarbij het Kamerlid is uitgesloten van het deelnemen aan plenaire vergaderingen (behoudens stemmingen), aan commissievergaderingen of aan andere activiteiten die door of namens de Kamer worden gehouden. Op 18 oktober 2022 besloot de Kamer daartoe.³⁶

De zes meldingen die in behandeling zijn genomen in 2022, maar nog niet zijn afgerond, betroffen het niet registreren van nevenactiviteiten (drie meldingen), het overtreden van regels van de Kamer (twee meldingen) en het aannemen van ongewenste giften en gunsten (één melding).

Doorlooptijd

Het College merkte verder in zijn jaarverslag 2022 op dat de doorlooptijd van meldingen in veel gevallen is toegenomen, sterk varieert en vooraf lastig te bepalen is.³⁷ Van meldingen die niet in onderzoek zijn genomen (bijvoorbeeld omdat ze kennelijk ongegrond of niet-ontvankelijk zijn of doordat het College niet bevoegd is), noemt het College een doorlooptijd “tussen de vier weken tot zelfs vier maanden”. Van meldingen die wel in onderzoek worden genomen, kan dit nog met enkele maanden toenemen, zo merkte het College op, bijvoorbeeld in het geval van complexe materie of doordat betrokkenen moeten worden gehoord. Het College noemt de doorlooptijden (te) lang en wijdt dat behalve aan de procedurele vereisten in de Regeling aan personele onderbezetting tijdens de verslagperiode. Het jaarverslag vermeldt dat de werkdruk voor zowel de Collegeleden als de ondersteunende medewerkers in de verslagperiode aanzienlijk is toegenomen, gelet op het toenemende aantal meldingen.³⁸ Het College heeft verzocht om uitbreiding van het aantal secretariaatsuren. Het College werkte verder aan een efficiënte afhandeling door het opstellen van standaardformuleringen en door niet-ontvankelijke en kennelijk ongegronde meldingen enkelvoudig af te doen.

Beperkte onderzoeksmogelijkheden College bij onderzoek naar neveninkomsten

Ook merkte het College op dat het beperkte onderzoeksmogelijkheden heeft in een onderzoek naar eventuele neveninkomsten.³⁹ Dat is naar het oordeel van het College ook niet nodig, omdat in de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer een goede regeling is opgenomen tussen Kamer en de Belastingdienst en forensisch onderzoek aan andere instanties bij wet is opgedragen. Het College is aangewezen op informatie uit (semi-)openbare bronnen, zoals de registers van de Kamer van Koophandel, en op informatie door partijen verstrekt. Het College merkte op dat in onderzoeken over neveninkomsten de conclusie daarom vaak zal zijn dat het College de feiten niet heeft kunnen achterhalen, waardoor het geen oordeel over dat onderdeel van de melding kan geven.

Medewerking Kamerleden: laat in aantal gevallen te wensen over

Net als in het eerste jaarverslag merkte het College ook ten aanzien van de tweede verslagperiode op dat het van een aantal Kamerleden niet de vereiste medewerking aan zijn onderzoeken heeft gekregen.⁴⁰ Het College gaf aan dat het niet meewerken als een verzwarende omstandigheid kan gelden die van invloed kan zijn op de aanbevolen sanctie bij gegronde meldingen.

³⁶ Handelingen 2022/23, nr. 13, 13.

³⁷ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 5.

³⁸ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 3.

³⁹ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 8.

⁴⁰ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 9.

4. Aanbevelingen College en onafhankelijk adviseur integriteit

Aanbevelingen College

In de beide jaarverslagen doet het College verschillende aanbevelingen ter verbetering van de toepassing van de Regeling.

Communicatie over bevoegdheid College en afbakening gedragsregels

Ten eerste beval het College in het eerste jaarverslag aan om bij het formulier op de website waarmee een melding kan worden ingediend te vermelden dat het College niet bevoegd is voor uitingen en gedragingen tijdens Kamerdebatten.⁴¹ Bijna de helft van de ontvangen meldingen had hierop betrekking.⁴² De betreffende webpagina is inmiddels naar suggestie van het College aangepast. Desalniettemin had ook in de tweede verslagperiode een aanzienlijk deel van de meldingen betrekking op uitlatingen gedaan tijdens Kamerdebatten.

In het tweede jaarverslag stelde het College voor om duidelijker vast te leggen welke integriteitsregels in gedragsregel 5 precies worden bedoeld.⁴³ Deze gedragsregel bepaalt: “Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer”. Naar het oordeel van het College is “niet erg duidelijk” welke regels hier precies worden bedoeld. Het Presidium deelt deze appreciatie en stelt daarom voor om deze gedragsregel te schrappen .

Op dit moment ontvangt het College veel meldingen over zaken die niet onder de Gedragscode vallen. Het Presidium kiest er daarom voor om een onduidelijkheid in de Gedragscode op te lossen, zodat de tekst van de Gedragscode beter aansluit op waar deze voor bedoeld is: integriteit in enge zin. Voorgesteld wordt om het onderdeel Reikwijdte te schrappen uit de Gedragscode (“... al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden.”).

Uitbreiding van sancties

Ten aanzien van de mogelijke sancties merkte het College op dat met name de stap tussen een berisping en een schorsing nu wel erg groot lijkt. Het wil voorstellen na te denken over verfijning van het repertoire aan sancties en mogelijke subtielere en effectievere sancties. Aanpassing van de sanctiemogelijkheden dient naar het oordeel van het College idealiter deel uit te maken van de meer algemene herziening van de Gedragscode en Regeling die het College nodig acht. Daarover merkte het College op dat het gedurende zijn bijna tweejarig functioneren (ten tijde van het verschijnen van het tweede jaarverslag) heeft geconstateerd dat de Gedragscode en Regeling (op onderdelen) moeten worden aangepast of herzien, waarover het in gesprek treedt met het Presidium.

Aanbevelingen onafhankelijk adviseur integriteit

De onafhankelijk adviseur integriteit is per 1 januari 2020 met haar werkzaamheden gestart. Zij heeft drie jaarverslagen aangeleverd.⁴⁴ In het eerste jaarverslag deed de adviseur aanbevelingen over de

⁴¹ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 6.

⁴² Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 5.

⁴³ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 9.

⁴⁴ Bijlages bij Kamerstuk 35 752, nr. 5; Kamerstuk 36 062, nr. 4; Kamerstuk 36 062, nr. 18.

toegankelijkheid van informatie over integriteitsregels en een permanente voorlichtingscampagne richting Kamerleden (niet enkel na verkiezingen). Het Presidium nam deze aanbevelingen over.⁴⁵

Het tweede en derde jaarverslag bevatten geen expliciete aanbevelingen over de Regeling. Wel merkte de adviseur op dat het verstrekken van (meer) informatie aan Kamerleden over de registers zoals genoemd in het Reglement van Orde en over de Gedragscode wenselijk is.

De adviseur integriteit is per 1 juni 2023 teruggetreden.⁴⁶ In afwachting van de uitkomsten van de evaluatie van de Regeling heeft het Presidium besloten de waarnemend Griffier aan te stellen als tijdelijk onafhankelijk adviseur integriteit.

5. Voorstellen tot wijziging

Naar aanleiding van het tweede jaarverslag heeft het College zoals toegezegd de eerste ervaringen met toepassing van de Regeling gedeeld met het Presidium. Het College heeft daarbij een aantal aandachtspunten geformuleerd die naar het oordeel van het College tot aanpassing van de Regeling nopen. Het Presidium deelt de opvatting van het College dat de eerste ervaringen met de Regeling laten zien dat verbeteringen van de Regeling mogelijk zijn. Het Presidium heeft in zijn vergadering van 24 mei 2023 gesproken met de leden van het College over het jaarverslag en over mogelijke verbeteringen van de Regeling en doet de volgende voorstellen.

5.1 Verhelderen van de rollen van het College, het Presidium en de melder

Onafhankelijkheid College en verzending rapportages en jaarverslagen door het Presidium

Zoals uitdrukkelijk vastgelegd in de Regeling, is het College onafhankelijk.⁴⁷ Desalniettemin kan de huidige Regeling op dit punt mogelijk voor verwarring zorgen, omdat niet het College zelf, maar het Presidium rapportages en jaarverslagen aan de Kamer zendt.

De Regeling bepaalt momenteel dat het College zijn jaarverslag aan het Presidium zendt en dat het Presidium het jaarverslag openbaar maakt.⁴⁸ Een rapportage zendt het College aan het Presidium en aan het Kamerlid dat het betreft.⁴⁹ Het College kan bij de toezending bepalen dat delen ervan vertrouwelijk blijven in verband met zwaarwegende redenen. Het Presidium maakt de rapportage uiterlijk vier weken na de toezending ervan openbaar, voor zover het College heeft bepaald dat deze openbaar kan worden.⁵⁰ Binnen twee weken na ontvangst van een rapportage kan een Kamerlid in beroep gaan tegen een rapportage.⁵¹ In dat geval maakt het Presidium de rapportage niet openbaar tot het oordeel in beroep. Het Presidium maakt het oordeel in beroep onverwijld na de toezending ervan tezamen met de rapportage openbaar.⁵²

Het Presidium benadrukt dat het op basis van de huidige Regeling geen beslissingsvrijheid heeft en zowel het jaarverslag als rapportages openbaar moet maken.⁵³ Het Presidium is wat rapportages betreft bovendien gebonden aan strikte termijnen. Voor deze route via het Presidium is eerder gekozen, omdat deze weg de meest praktische was, gelet op het feit dat de betreffende documenten

⁴⁵ Kamerstuk 35 752, nr. 5.

⁴⁶ Kamerstuk 35 351, nr. 15.

⁴⁷ Artikel 2, tweede lid.

⁴⁸ Artikel 4, eerste en derde lid.

⁴⁹ Artikel 9, eerste lid.

⁵⁰ Artikel 9, tweede lid.

⁵¹ Artikel 10, eerste lid.

⁵² Artikel 10, vijfde lid.

⁵³ Zie ook: Kamerstuk 35 351, nr. 3, p. 13.

onder alle leden moeten worden verspreid en de voorgestelde sancties op de stemmingslijsten moeten worden vermeld. **De onafhankelijkheid van het College staat voor het Presidium buiten kijf.**

De klager is melder, geen partij in een juridisch geschil

Daarnaast merkt het Presidium het volgende op over de rol van een klager. Een klager doet melding van een mogelijke overtreding van de Gedragscode. **Klager draagt met de melding van een klacht bij aan de handhaving van de Gedragscode.** De daarin vervatte verplichtingen, bijvoorbeeld tot de registraties die het ambt een Kamerlid oplegt, dienen het publiek belang. Zij zijn bedoeld om transparantie te betrachten bij de uitoefening van het Kamerlidmaatschap en ervoor te zorgen dat het Kamerlid enkel het algemeen, en geen persoonlijk, belang dient. Met een melding start de procedure uit de Regeling, waarna het College de melding onderzoekt en met bevindingen komt. De Regeling is niet bedoeld voor de toepassing van een rechterlijk geschil, waarbij gelijkwaardigheid van partijen essentieel is. De Regeling heeft als oogmerk een aanvullend handhavingsmechanisme te zijn voor de integriteitsregels uit de Gedragscode ten aanzien van Kamerleden, naast bestaande toezichtsmechanismen zoals uit het Reglement van Orde of via het strafrecht. In die gevallen kan het College meldingen niet in behandeling nemen. De mogelijkheid voor het betreffende Kamerlid om gedurende een procedure een zienswijze in te dienen is een waarborg dat alles wat relevant is naar voren kan worden gebracht in de betreffende kwestie.⁵⁴ De melder heeft hiervan reeds bij het indienen van de melding gebruik kunnen maken. De rol van de klager is in de ogen van het Presidium kortom gericht op de handhaving van de Gedragscode en het melden van mogelijke overtredingen, en is derhalve een andere dan de positie van het Kamerlid over wie de klacht gaat of die van een partij in een (juridisch) geschil. Om dit te verduidelijken **stelt het Presidium voor om voortaan in de Regeling te spreken over ‘melding’ en ‘melder’** in plaats van over ‘klacht’ en ‘klager’, zoals ook in dit verslag al zo veel mogelijk is toegepast.

Rapportage voortaan ook naar de melder

Wel kan het Presidium zich voorstellen dat het wenselijk is dat een rapportage ook naar een melder wordt gezonden. Nu zendt het College een rapportage enkel naar het Presidium en het Kamerlid op wie de rapportage betrekking heeft. De reden daarvoor is dat het Kamerlid nog (binnen twee weken) beroep kan aantekenen tegen de rapportage.⁵⁵ **Nu een melder met het indienen van een melding de procedure heeft opgestart, kan het Presidium zich voorstellen dat het gewenst is dat diegene ook van de uitkomst op de hoogte wordt gebracht.** Het Presidium doet daartoe onderstaand voorstel, op basis waarvan het College de melder een rapportage toestuurt op het moment dat dit niet meer verstoring kan werken voor de lopende procedure. Daarbij is van belang dat de periode van twee weken waarin een Kamerlid in beroep kan tegen een rapportage wordt afgewacht, omdat in dat geval de rapportage nog niet openbaar wordt.

5.2 Werkwijze van het College

Geen uitbreiding onderzoeksbevoegdheid College

Het Presidium heeft mede naar aanleiding van de jaarverslagen de onderzoeksbevoegdheid van het College nog eens bezien. Die onderzoeksbevoegdheid is in de Regeling in algemene zin geformuleerd.⁵⁶ Het College is daarmee niet beperkt tot bepaalde onderzoeksbevoegdheden. Het College is vrij om binnen de kaders van de Regeling meldingen te onderzoeken op de voor hem noodzakelijke wijze. Daarbij moeten bevoegdheden vanzelfsprekend proportioneel worden ingezet,

⁵⁴ Zie de toelichting bij artikel 8 van de Regeling.

⁵⁵ Artikel 10.

⁵⁶ Artikel 8.

gelet op de taak van het College om een melding te onderzoeken. Het gaat dan in veel gevallen om een mogelijke schending van registratieverplichtingen, waarvoor relatief geringe onderzoeksbevoegdheden nodig zijn. Het is daarom naar het oordeel van het Presidium niet nodig om specifieke(re) bevoegdheden in de Regeling op te nemen. Dat heeft immers tot gevolg dat daarin niet opgenomen bevoegdheden niet (meer) ter beschikking staan. **Het Presidium stelt daarom voor om de onderzoeksbevoegdheid van het College zoals geformuleerd in de Regeling in stand te laten.**

Aanwijzen van plaatsvervangende leden

Verder heeft het Presidium gezien in hoeverre het wenselijk is om een waarnemingsregeling in het leven te roepen voor het geval van afwezigheid en/of ziekte bij leden van het College. Leden van het College worden door de Kamer benoemd op voordracht van het Presidium.⁵⁷ Bij een periode van langere afwezigheid of ziekte van een van de leden van het College kunnen de werkzaamheden van het College vertraging oplopen. Het Presidium kan zich daarom voorstellen dat het wenselijk is dat de Kamer **een beperkt aantal plaatsvervangende leden benoemt, die tot het College kunnen toetreden bij langdurige afwezigheid of ziekte**, en doet daarvoor onderstaand voorstel.

Alternatief: geen plaatsvervangende leden benoemen en in geval van langdurige afwezigheid of ziekte bij een van de leden van het College, op zoek gaan naar een vervangend lid.

Geen uitbreiding bevoegdheid van het College in relatie tot het strafrecht

Ook heeft het Presidium de verhouding tussen de Regeling en het strafrecht nogmaals tegen het licht gehouden en gezien of het wenselijk is om de bevoegdheid van het College op dit punt uit te breiden.

Het College kan op basis van de huidige Regeling geen meldingen in behandeling nemen over mogelijke strafbare feiten.⁵⁸ Daarvoor staat immers de strafrechtelijke weg open. De Regeling is bedoeld om te voorzien in destijds bestaande lacunes in het toezicht op de integriteitsregels van de Kamer. Dit toezicht komt dus niet bovenop het toezicht dat al op een andere manier is geregeld, zoals via het strafrecht. Hetzelfde geldt voor de ordebevoegdheden van de Kamervoorzitter. Omdat het Reglement van Orde daar reeds in voorziet, kan het College ook geen meldingen in behandeling nemen over uitspraken en gedragingen van Kamerleden tijdens debatten.⁵⁹ Gelet daarop, acht het Presidium het ook **onwenselijk dat het College meldingen in behandeling kan nemen na afloop van een strafrechtelijk traject, dat bijvoorbeeld heeft geleid tot een sepot of een vrijspraak**. Het Presidium onderstreept hierbij daarom nadrukkelijk dat meldingen over mogelijke strafbare feiten niet in behandeling kunnen worden genomen. Wel kan het College een melder met een melding van een mogelijk strafbaar feit doorverwijzen naar het Openbaar Ministerie.⁶⁰

5.3 Sanctiemogelijkheden en toezicht op de handhaving van sancties

Uitbreiding van sancties: gradaties van berispingen en gradaties van schorsingen

Zoals opgemerkt in zijn tweede jaarverslag, is het College voorstander van een uitbreiding en verfijning van de sanctiemogelijkheden. Ook het Presidium meent dat de drie soorten sancties die het College kan voorstellen – een aanwijzing, een berisping of een schorsing – te beperkt zijn gebleken. Van belang is dat een sanctie in verhouding staat tot de vastgestelde schending van de

⁵⁷ Artikel 2, eerste lid.

⁵⁸ Artikel 6, vijfde lid.

⁵⁹ Artikel 6, vierde lid.

⁶⁰ Zie ook artikel 6, vijfde lid.

Gedragcode. Daarvoor is een verdere nuancering van de sanctiemogelijkheden naar het oordeel van het Presidium wenselijk.

In een aantal andere parlementen (zoals het Britse House of Commons, het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, het Europees Parlement en de Duitse Bondsdag) bestaat meer variëteit in de sancties die kunnen worden opgelegd. Te denken valt aan:

- Gradaties van berispingen, bijvoorbeeld een vertrouwelijke of ernstige berisping;
- Een verplichting om schriftelijk of mondeling excuses aan te bieden aan de Kamer;
- Het ontzeggen van het gebruik van bepaalde diensten en voorzieningen van de Kamer;
- Het vergoeden van verkeerd gebruikte voorzieningen (zoals kantoorartikelen);
- Een verplichting om een training bij te wonen;
- Het ontnemen van bepaalde parlementaire rechten;
- Het ontnemen van het lidmaatschap van een commissie;
- Een verbod om de Kamer te vertegenwoordigen in internationale gremia;
- Het opleggen van een boete of ontnemen van een (deel van) het salaris;
- Gradaties van schorsingen, zoals:
 - o Een gedeeltelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing voor debatten over het beleidsterrein waaraan iemands niet-geregistreerde nevenfunctie raakt of waarop belangenverstrengeling is aangetoond, schorsing van deelname aan commissievergaderingen, of schorsing van deelname aan plenaire vergaderingen;
 - o Een voorwaardelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing wanneer een registratieverplichting niet binnen een bepaalde termijn wordt nagekomen;
 - o Een langere schorsingsduur: in plaats van de huidige maximale schorsingsduur van een maand,⁶¹ kan gedacht worden aan een maximum van drie maanden.

Hierbij wordt opgemerkt dat voor het opnemen van financiële sancties in de Regeling, zoals een boete of een korting op de schadeloosstelling, een wijzing van de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer in beeld komt.

Gelet op het bovenstaande stelt het Presidium voor om zowel de bovengenoemde gradaties van berispingen als de genoemde gradaties van schorsingen toe te voegen aan de sanctiemogelijkheden uit de Regeling. Op deze wijze worden de sanctiemogelijkheden verfijnd en kunnen ze beter aansluiten bij de omstandigheden van een geconstateerde schending van de Gedragcode. Overigens is ook binnen de huidige sanctiemogelijkheden verdere verfijning mogelijk, bijvoorbeeld in de zin dat een aanwijzing in verschillende vormen kan worden voorgesteld of een schorsing een uiteenlopende duur of reikwijdte kan hebben.

Toezicht op de handhaving van sancties

Voor wat betreft het toezicht op de handhaving van sancties merkt het Presidium op dat indien een Kamerlid een aanwijzing, bijvoorbeeld om een nevenfunctie alsnog te registreren, momenteel niet opvolgt, dat zonder gevolgen kan blijven. Dat is onwenselijk en doet afbreuk aan het belang van de Gedragcode en het aanzien van de Tweede Kamer. Het College acht zich niet bevoegd om meldingen over het niet opvolgen van een aanwijzing in behandeling te nemen. In zijn jaarverslag heeft het College de verantwoordelijkheid van de Kamer benadrukt bij het toezicht op de handhaving van sancties.

⁶¹ Artikel 11.

Het Presidium stelt voor om **in de Regeling op te nemen dat leden verplicht zijn om door de Kamer opgelegde aanwijzingen en andere sancties getrouw en binnen een redelijke termijn op te volgen. Daarmee ontstaat een expliciete grondslag voor het College om ook meldingen over niet-uitvoering van aanwijzingen te onderzoeken en zo nodig een aanvullende sanctie voor te stellen aan de Kamer.** Het College kan daarbij de niet-uitvoering van een eerdere aanwijzing als verzwarende omstandigheid meewegen bij een aan te bevelen sanctie, net als het dat nu al doet ten aanzien van de weigering om medewerking te verlenen.

Tot slot

Het Presidium gaat ervan uit dat met deze voorstellen de Regeling verder verbeterd wordt. Deze evaluatie heeft zoals gezegd een beperkte reikwijdte en is gericht op de doeltreffendheid en de effecten van de Regeling in de praktijk. Met deze voorstellen verwacht het Presidium enkele praktische knelpunten rondom de Regeling weg te nemen. Het betreft niet een evaluatie van de Gedragscode zelf. De Gedragscode en bijbehorende toelichting vormen zoals aangegeven een levend document, dat in de praktijk verdere invulling krijgt.

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 22 januari 2024 14:12
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Beslispuntennotitie

Ah, over het vervolgproces - ik zie net toevallig nog in de besluitenlijst van het Presidium van 24 mei 2023: Het voorstel tot wijziging van de Regeling wordt voorgelegd aan de cie-werkwijze. Na behandeling wordt de Regeling voorgelegd aan de Kamer ter besluitvorming. Dus dat is helder!

Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 22 januari 2024 13:54
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: Beslispuntennotitie

Hoi 5.1.2e,

Zie bijgaand een paar opmerkingen en suggesties. Kijk maar even of je daarmee uit de voeten kunt.

Ik zat verder nog even te denken over het vervolgproces. Het lijkt mij dat het wijzigingsvoorstel dat op basis van deze beslispuntennotitie gemaakt kan worden, nog een keer wordt voorgelegd aan het Presidium toch? Op welke Presidiumbespreking mikken jullie dan? Wat mij betreft is eerder beter dan later, omdat er anders steeds weer nieuwe rapportages van het College (of andere ontwikkelingen) aan het verslag moeten worden toegevoegd. En daarna komt er denk ik een behandeling in een cie (de cie-BiZa? Die heeft het oorspronkelijke voorstel voor de Regeling behandeld. Of cie-werkwijze?), met evt. een plenaire afronding (tenzij men het als hamerstuk wil behandelen). Ik heb 5.1.2e ook even de suggestie gedaan om misschien een griffier aan ons clubje toe te voegen, om over dit soort vragen mee te denken. Als jij andere ideeën hierover hebt, laat het weten natuurlijk.

We hebben nog even contact over het toesturen van de stukken!

Groet,
5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 22 januari 2024 11:41
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: Beslispuntennotitie

Dag 5.1.2e ,

Bijgevoegd is de beslispuntennotitie inzake de wijziging van de sanctiemogelijkheden. Heb jij nog op- of aanmerkingen? Als het lukt, zou je vandaag ernaar willen kijken? Dan kan ik morgen zo nodig nog een en ander aanpassen en de notitie ook door 5.1.2e laten (dubbel)checken.

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: Presidium
Verzonden: dinsdag 23 januari 2024 17:26
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Vergaderstukken vergadering 7 feb. 2024

Dankjewel 5.1.2e,

Ik heb de stukken doorgestuurd naar de Griffier, ivm het overleg donderdag.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Verzonden: dinsdag 23 januari 2024 12:51

Aan: Presidium <5.1.2i @tweedekamer.nl>

Onderwerp: Vergaderstukken vergadering 7 feb. 2024

L.S.,

Voor bespreking tijdens de Presidiumvergadering van 7 februari a.s. zijn bijgevoegd:

- Beslispuntennotitie inzake de sanctiemogelijkheden bij schending van de Gedragscode – in het kader van het opstellen van een wijzigingsregeling van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- Geactualiseerde versie van het op 19 oktober 2023 in het Presidium besproken evaluatieverslag van genoemde Regeling – de actualisatie is met name beperkt het verwerken van de verschenen rapportages sinds genoemde datum;
- De bijbehorende oplegnotitie.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Griffie Plenair - Bureau Wetgeving

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | M +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 23 januari 2024 12:41
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Verslag Regeling toezicht en handhaving Gedragscode
Bijlagen: 20240104-Verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode.pdf

Hoi 5.1.2e,

Als het goed is, heb je inmiddels toegang tot de teamsite met het verslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode. Zie hierbij ook de pdf, die wat mij betreft richting Presidium kan (de actualisaties zijn afgestemd met 5.1.2e en 5.1.2e). Het lijkt me zoals gezegd goed om in de begeleidende mail even mee te geven dat de actualisatie sinds de vorige Presidiumbespreking beperkt is, tot met name het verwerken van de 5 verschenen rapportages sinds oktober.

Ik realiseerde me bij herlezen overigens ook dat er vermoedelijk op korte termijn (jan/febr) een volgend jaarverslag met evt. aanbevelingen van het College aankomt, dus nog een goede reden om het verslag hopelijk snel richting Kamer te krijgen.

Groet,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 29 januari 2024 15:29
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: RE: berisping

Check, ik zal hem ook weer even opmaken.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Stafbureau Voorzitter/Griffier
 Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

T +(31)6-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 29 januari 2024 15:28
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: FW: berisping

Aangepaste notitie.

Wil je deze op de sharepoint zetten

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 29 januari 2024 14:31
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: berisping

Dag 5.1.2e ,

Bijgevoegd is de 'nieuwe' beslispuntennotitie – met de toevoeging over de ernstige berisping zoals telefonisch besproken. Volstaat het als ik hem nu naar jou mail, of moet ie naar de Presidiumpostbus?

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 29 januari 2024 13:13
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: berisping

Ha

Jullie aanwezigheid bij dit agendapunt is inderdaad besproken.
Maar ik heb het wel zo gehoord dat er wel een nadere inkleuring van de 'ernstige berisping' in de notitie moet komen (hoeft niet uitgebreid, maar wel een beetje een denkrichting).
Als dat woensdag einde dag lukt kan het mee in het dossier.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA
T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 29 januari 2024 13:08
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: RE: berisping

Ik zal 5.1.2e vragen of dat lukt. Ik heb namelijk een andere conclusie getrokken tijdens het gesprek met de Griffier, namelijk dat 5.1.2e en ik stand-by zouden staan tijdens de vergadering om eventuele nadere uitleg te geven – ik wat betreft de vraagpunten, 5.1.2e wat betreft het evaluatieverslag.

Ik laat je weten of het lukt!

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 29 januari 2024 11:19
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: berisping

Ha 5.1.2e,

Naar aanleiding van het gesprek met de Griffier is aangegeven dat er nog een nadere uitwerking komt van de mogelijke sanctie 'ernstige berisping'.

Lukt het om uiterlijk woensdag hiervoor een aangepast memo aan te leveren?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 7 februari 2024 18:10
Aan: secretariaat.voorzitter
Onderwerp: concept brief
Bijlagen: Brief_aanbieden_evaluatieverlag vs 2 def.docx

Ha

Willen jullie morgenochtend de Voorzitter deze brief even laten zien.

De brief hoeft niet te worden ondertekend.

Het evaluatieverslag van de Gedragscode gaat donderdag naar de Kamer (komt in parlis). Dit is een geleidende brief daarbij. Er staat meteen in dat er gewerkt wordt aan een wijzigingsvoorstel van de regeling toezicht en handhaving Gedragscode. Dit wijzigingsvoorstel neemt de Kamer in behandeling.

De Kamer is dan op de hoogte van de voortgang van de evaluatie en de wijziging van de regeling waaraan gewerkt wordt.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 7 februari 2024 12:20
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: concept tekst notulen

Ha 5.1.2e,

De discussie vanochtend ging weer heel anders dan gisteren tijdens de voorbespreking ...
Hieronder de concept tekst van het verslag.
Is dit een goede weergave denk je?
Ik twijfel of ik de punten van Gidi in algemene zin moet benoemen.

3.1 Vraagpuntennotitie Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden Tweede Kamer der Staten-Generaal

5.2.1

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 7 februari 2024 15:20
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: FW: concept-brief
Bijlagen: aan de leden evaluatie gedragscode.docx

Hoi

Kun je nog even meelesen op bijgaande brief?

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: 5.1.2e

Verzonden: dinsdag 6 februari 2024 17:36

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

Onderwerp: concept-brief

Ha 5.1.2e,

Kun je even meelesen op deze concept-brief die meegestuurd wordt met openbaarmaken van het evaluatieverslag van de Gedragscode.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 7 februari 2024 12:42
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: formulering Presidiumbesluit

Ha 5.1.2e,

In de besluitenlijst van het Presidium heb ik het besluit van vanochtend als volgt verwoord:

Het Presidium besluit, in aanvulling op het besluit d.d. 16 oktober 2023, bij de uitwerking van het voorstel tot wijziging van de Gedragscode en de Regeling toezicht en handhaving van de Gedragscode ook een financiële sanctie toe te voegen aan de reeds bestaande sanctiemogelijkheden. Na bespreking van het concept-wijzigingsvoorstel in het Presidium wordt dit voorstel aan de Kamer voorgelegd voor verdere behandeling.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 7 februari 2024 18:15
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: FW: Jaarverslag 2023 College van onderzoek integriteit van de Tweede Kamer
Bijlagen: COI.jaarverslag.2023.pdf

Heb vz en griffier gevraagd of ze college willen uitnodigen in presidium.

Vooralsnog lijkt mij 13 maart een goed moment om te agenderen.
 Waarschijnlijk kan het jaarverslag van de adviseur integriteit dan ook op de agenda.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

T +(31)70-3185.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | I www.tweedekamer.nl

Van: Secretaris Integriteit <5.1.2i@tweedekamer.nl>

Verzonden: woensdag 7 februari 2024 17:46

Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>

CC: College Integriteit <5.1.2i@tweedekamer.nl>; Overeem, P. (Patrick) <5.1.2e@tweedekamer.nl>;
 Dijk, F.M.H. van (Frans) <5.1.2e@tweedekamer.nl>; Secretaris Integriteit <5.1.2i@tweedekamer.nl>

Onderwerp: Jaarverslag 2023 College van onderzoek integriteit van de Tweede Kamer

Geachte mevrouw 5.1.2e,

Namens het College van onderzoek integriteit van de Tweede Kamer stuur ik u bijgevoegd in PDF het jaarverslag van het College over 2023 (zie de bijlage).

Indien afstemming is gewenst over de woordvoering, kan contact worden opgenomen met Patrick Overeem (mobiele telefoonnummer: 06-5.1.2e).

Is het voorts mogelijk dat ik ter kennisgeving een kort bericht ontvang als het jaarverslag is gepubliceerd op het website van de Tweede Kamer? Alvast hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

College van Integriteit

Secretaris College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

Extern

Postbus 556, 2501 CN Den Haag

T +(31)70-5.1.2e | E 5.1.2e@tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 12 februari 2024 12:22
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Notitie financiële sancties
Bijlagen: 20240212 - Stafnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties.docx; 20240212 - Oplegnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties.docx

Alvast bedankt voor je kritische blik!

Groet, 5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: maandag 12 februari 2024 15:21
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Stukken Presidium financiële sancties Gedragscode
Bijlagen: 20240212 - Oplegnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties.docx; 20240212 - Stafnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties.docx

Hoi 5.1.2e en 5.1.2e,

Bijgevoegd vinden jullie een stafnotitie en oplegger voor het Presidium met een analyse van de mogelijkheid van financiële sancties bij overtreding van de Gedragscode. Het Presidium verzocht daar afgelopen woensdag om. Willen jullie eens kijken wat jullie daar zo van vinden?

Zou dat uiterlijk morgen einde dag lukken? We zouden de stukken graag woensdag naar het Presidium sturen voor de bespreking van 28 februari en dan kunnen we jullie input nog verwerken.

Veel dank alvast, ook namens 5.1.2e, en hartelijk groet,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 13 februari 2024 10:35
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Stukken Presidium financiële sancties Gedragscode
Bijlagen: 20240212 - Oplegnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties-JK.docx

Hi 5.1.2e ,
5.2.1

Bijgaand mijn reactie op de oplegger, gelezen ook de stafnotitie.

5.2.1

Groet, 5.1.2e

Van: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Verzonden: maandag 12 februari 2024 15:21
Aan: 5.1.2e @tweedekamer.nl>; 5.1.2e @tweedekamer.nl>
CC: 5.1.2e @tweedekamer.nl>
Onderwerp: Stukken Presidium financiële sancties Gedragscode

Hoi 5.1.2e en 5.1.2e,

Bijgevoegd vinden jullie een stafnotitie en oplegger voor het Presidium met een analyse van de mogelijkheid van financiële sancties bij overtreding van de Gedragscode. Het Presidium verzocht daar afgelopen woensdag om. Willen jullie eens kijken wat jullie daar zo van vinden?

Zou dat uiterlijk morgen einde dag lukken? We zouden de stukken graag woensdag naar het Presidium sturen voor de bespreking van 28 februari en dan kunnen we jullie input nog verwerken.

Veel dank alvast, ook namens 5.1.2e, en hartelijk groet,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: dinsdag 13 februari 2024 14:56
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: RE: Stukken Presidium financiële sancties Gedragscode

Ha 5.1.2e,

Dank voor je snelle reactie! Het idee van de financiële sancties ligt inderdaad ingewikkeld. 5.2.1

[Redacted]

Als men toch op deze weg van financiële sancties verder wil, dan is het inderdaad zaak om zo'n voorbereiding te starten (jouw optie 3). We gaan even kijken hoe we dat het beste in de oplegger kunnen weergeven.

Bedankt!

Groet,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 14 februari 2024 09:31
Aan: 5.1.2e
Onderwerp: Stukken financiële sancties

Ha 5.1.2e,

Ik heb geprobeerd de opmerkingen van 5.1.2e te verwerken, zie [hier](#). Zijn tekstuele opmerkingen heb ik geaccepteerd en aan het beslispunt heb ik wat lopen schaven. Wil jij eens kijken wat je daar zo van denkt? Ik heb in de [stafnotitie](#) dezelfde wijzigingen doorgevoerd, zodat beide documenten goed op elkaar aansluiten.

Heb jij misschien 5.1.2e gister nog hierover gesproken? Bel gerust als jou dat uitkomt.

Groet,
5.1.2e

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: woensdag 14 februari 2024 11:35
Aan: Presidium
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Stukken Presidium financiële sancties Gedragscode
Bijlagen: Stafnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties.docx;
Oplegnotitie Presidium Evaluatie Regeling Gedragscode financiële sancties.docx;
Verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving
Gedragscode.pdf

Beste 5.1.2e ,

Bijgevoegd vind je een stafnotitie over de mogelijkheid van financiële sancties bij overtreding van de Gedragscode, inclusief oplegnotitie, voor de Presidiumbespreking van 28 februari (zoals om verzocht bij de bespreking van 7 februari). Ter achtergrond is ook het evaluatieverslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode bijgevoegd.

Hartelijke groet,

Mede namens 5.1.2e,

5.1.2e

5.1.2e

Dienst Analyse en Onderzoek
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

M 06-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

INTERN GEBRUIK

Stafnotitie Financiële sancties Regeling Gedragscode

Bureau Wetgeving en Dienst Analyse en
Onderzoek

aan Presidium
van Bureau Wetgeving en Dienst Analyse en Onderzoek
datum 14 februari 2024
betreft Financiële sancties Regeling Gedragscode
pagina 1/4

5.1.2e & 5.1.2e

M 06-5.1.2e /

06-5.1.2e

E 5.1.2e @tweedekamer.nl

5.1.2e @tweedekamer.nl

1. Inleiding

Tijdens de vorige Presidiumvergadering van 7 februari 2024 lag een beslispuntennotitie van Bureau Wetgeving voor ter nadere uitwerking van het wijzigingsvoorstel voor de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode, naar aanleiding van het opgestelde evaluatieverslag dat eerder besproken is. Het Presidium vroeg vervolgens om een analyse van de mogelijkheid van financiële sancties bij een overtreding van de Gedragscode.

Deze financiële sancties zouden enerzijds via de fractiekostenregeling (Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer 2014) kunnen lopen en anderzijds via de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer. Het onderstaande gaat puntsgewijs in op beide opties.

2. Financiële sanctie voor een fractie

- De Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer 2014 regelt de bijdrage die elke fractie of groep jaarlijks ontvangt. Deze bijdrage bestaat uit een bedrag per zetel vermenigvuldigd met het aantal zetels van de bijbehorende fractie of groep.¹ Die bijdrage is bestemd ter dekking van de personele en materiële kosten en uitgaven van een fractie of groep en komt dus voor een groot deel ten goede aan de medewerkers van een fractie of groep.²
- De bijdrage staat los van de schadeloosstelling die een Kamerlid ontvangt. De bijdrage wordt ook niet verstrekt ten behoeve van individuele Kamerleden, maar ten behoeve van de fractie of groep als zodanig. De bijdrage wordt in de

¹ Artikel 2.

² Artikel 3.

datum 14 februari 2024
betreft Financiële sancties Regeling Gedragscode

praktijk verstrekt aan een ten behoeve van een fractie of groep opgerichte stichting.

- Tussen een Kamerlid en die stichting bestaat geen enkele relatie.
- De bestaande sancties wegens schending van de Gedragscode dienen ter bestraffing van een Kamerlid. Ook een financiële sanctie zou daarom het betreffende Kamerlid moeten straffen. Dat is niet het geval als de bijdrage voor de fractie of groep als zodanig wordt verminderd wanneer een Kamerlid de Gedragscode heeft overtreden. De overtreder wordt dan immers niet gesanctioneerd.
- Bovendien is de vraag of het wenselijk is dat de medewerkers van een fractie financiële consequenties ervaren van het gedrag van Kamerleden, terwijl zij op dat gedrag geen invloed kunnen uitoefenen.
- Verder is het de vraag wat een geschikte hoogte zou zijn voor een financiële sanctie. Het zetelbedrag bestaat voor fracties uit eenmaal loonschaal 10 (cao Rijk) en anderhalf loonschaal 13 (cao Rijk) exclusief overhead overeenkomstig de tarieven opgenomen in de Handleiding Overheidstarieven die jaarlijks wordt vastgesteld.³ Voor groepen is dit eenmaal loonschaal 10 (cao Rijk) en een half loonschaal 13 (cao Rijk) exclusief overhead, waarbij er een voorstel in voorbereiding is om hier eenmaal loonschaal 10 (cao Rijk) en eenmaal loonschaal 13 (cao Rijk) van te maken.⁴ Daarnaast wordt het bedrag voor kleinere fracties op grond van de Regeling opgehoogd.⁵ Voor de hoogte van een financiële sanctie kan gekozen worden voor een vast bedrag (waarbij er ook een bandbreedte aan het College kan worden meegegeven) of een percentage van het totale bedrag dat een fractie ontvangt. In beide gevallen is het de vraag wat een geschikt bedrag of percentage is. Volgens de Handleiding Overheidstarieven 2023 komt de bijdrage voor een lid van een fractie neer op een bedrag van € 264.000 euro per jaar.

3. Financiële sanctie voor een Kamerlid

- De Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer regelt alle vormen van compensatie voor het Kamerlidmaatschap. Daartoe behoren de schadeloosstelling en onkostenvergoedingen.

³ Artikel 2 lid 1.

⁴ Artikel 2 lid 1; besluitenlijst Commissie voor de Werkwijze 6 februari 2024.

⁵ Artikel 2 lid 4 en 5.

datum 14 februari 2024
betreft Financiële sancties Regeling Gedragscode

- Als een Kamerlid wegens schending van de Gedragscode een financiële sanctie zou kunnen worden opgelegd, zou dat wetssystematisch resulteren in een vermindering van de schadeloosstelling. Op die manier treft de financiële sanctie het Kamerlid rechtstreeks, wat past bij de aard van mogelijke sancties wegens overtreding van de Gedragscode, die dienen ter bestraffing van een Kamerlid.
- Niet valt uit te sluiten dat zo'n vermindering van de schadeloosstelling, zijnde een bestraffende sanctie, een 'criminal charge' oplevert in de zin van artikel 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM, recht op een eerlijk proces). Ingeval van een 'criminal charge' moet de rechtsbescherming van het Kamerlid met meer waarborgen zijn omkleed. Deze waarborgen betreffen in het kort onder meer het zwijgrecht, de cautieplicht, het 'fair trial' beginsel en de onschuldpresumptie. Het is de vraag of de nu geldende procedure bij meldingen over overtreding van de Gedragscode hier voldoende op is ingericht. Er is bewust geen sprake van een strafrechtelijke procedure met alle bijbehorende waarborgen, maar van een extern toezichtmechanisme bovenop vormen van toezicht die al langer bestonden zoals via het strafrecht of via het Reglement van Orde.
- Buiten deze juridisch-inhoudelijke consequenties van een financiële sanctie vergt het regelen ervan een wijziging van de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer. Dat betekent dat door een of meerdere Kamerleden (in dit geval bijv. alle leden van het Presidium) een initiatiefwetsprocedure moet worden gevolgd, inclusief advies van de Raad van State over het wetsvoorstel en behandeling in Tweede en Eerste Kamer. Dit proces neemt in de regel minimaal één jaar in beslag.

4. Algemene opmerking bij financiële sancties

- Het College heeft reeds meermaals een schorsing aanbevolen, waartoe de Kamer vervolgens heeft besloten. Als de financiële sanctie wordt toegevoegd aan de sanctiemogelijkheden, is echter niet gegarandeerd dat het College de schorsing niet meer zal aanbevelen en in plaats daarvan de financiële sanctie zal adviseren. Bovendien hebben de reeds opgelegde sancties in de vorm van schorsingen in sommige gevallen niet geleid tot het voldoen aan registratieverplichtingen waartoe de Gedragscode verplicht. Een financiële sanctie geldt als minder zwaar dan een schorsing. Het is dan ook de vraag of het wenselijk is om in toekomstige gevallen een minder zware sanctie op te

datum 14 februari 2024
betreft Financiële sancties Regeling Gedragscode

leggen voor gevallen waarin de zwaarste sanctie, de schorsing, niet tot het voldoen aan de Gedragscode heeft geleid.

Besispunt

- Het Presidium besluit Bureau Wetgeving te vragen de mogelijkheid van financiële sancties via de fractiekostenregeling en/of via de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer uit te werken;

OF

- Het Presidium besluit de mogelijkheid van financiële sancties niet toe te voegen aan de huidige drie sanctiemogelijkheden uit de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode (aanwijzing, berisping, schorsing).

5. Vervolgproces

Nadat het Presidium heeft besloten over de gewenste sanctiemogelijkheden in de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zal Bureau Wetgeving een wijzigingsvoorstel uitwerken. Vervolgens worden dit wijzigingsvoorstel, na accordering door het Presidium, en het evaluatieverslag doorgeleid naar de Kamer.

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

OPLEGNOTITIE PRESIDIUM

Titel/onderwerp :

Financiële sancties Regeling Gedragscode

Opgesteld door :

5.1.2e (Bureau Wetgeving) en 5.1.2e (Dienst Analyse en Onderzoek)

1. Aard van de bespreking ¹

Ter besluitvorming (bespreken)

2. Beknopte samenvatting

Tijdens de vorige Presidiumvergadering van 7 februari 2024 lag een beslispuntennotitie van Bureau Wetgeving voor ter nadere uitwerking van het wijzigingsvoorstel voor de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode, naar aanleiding van het opgestelde evaluatieverslag dat eerder besproken is. Het Presidium vroeg vervolgens om een analyse van de mogelijkheid van financiële sancties bij een overtreding van de Gedragscode.

De bestaande sancties wegens schending van de Gedragscode dienen ter bestraffing van een individueel Kamerlid. Een financiële sanctie is enerzijds mogelijk via de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer. Dit vergt een wetswijziging. Daarnaast is het de vraag of de huidige procedure voor meldingen over overtreding van de Gedragscode met voldoende waarborgen is en/of kan worden omkleed, gelet op artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM, recht op een eerlijk proces).

Financiële sancties kunnen anderzijds via de fractiekostenregeling (Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer 2014) lopen. Nadeel hiervan is dat deze bijdrage niet wordt verstrekt ten behoeve van een individueel Kamerlid, maar van een fractie of groep. De bijdrage is bestemd voor personele en materiële kosten en uitgaven, en die komen voor een groot deel ten goede aan de medewerkers van een fractie. Het is de vraag of het wenselijk is dat de *medewerkers* van een fractie financiële consequenties ervaren van het gedrag van *Kamerleden*, terwijl zij op dat gedrag geen invloed kunnen uitoefenen. Bovendien wordt de bijdrage in de praktijk verstrekt aan een ten behoeve van een fractie of groep opgerichte *stichting*, en bestaat er tussen een Kamerlid en die stichting geen enkele relatie.

Het opgestelde concept-evaluatieverslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode is ter achtergrond (opnieuw) bijgevoegd. Hoofdstuk 5 bevat de (voorlopige) voorstellen tot wijziging van het Presidium. Afhankelijk van de besluitvorming over de mogelijkheid van financiële sancties,

1

- ter besluitvorming (bespreken of hamerstuk)
- opiniërend
- informierend

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

zal dit hierop worden aangepast en zal Bureau Wetgeving een wijzigingsvoorstel voor de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode uitwerken, alsmede de wijziging van de fractiekostenregeling uitwerken c.q. starten met de initiatiefwetprocedure voor de wijziging van de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer.

Beslispunt:

- Het Presidium besluit Bureau Wetgeving te vragen de mogelijkheid van financiële sancties via de fractiekostenregeling en/of via de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer uit te werken;

OF

- Het Presidium besluit de mogelijkheid van financiële sancties niet toe te voegen aan de huidige drie sanctiemogelijkheden uit de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode (aanwijzing, berisping, schorsing).

3. Financiële consequenties (*indien van toepassing*)

Indien het Presidium besluit om de mogelijkheid van financiële sancties toe te voegen aan de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode (via de fractiekostenregeling of de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer), dan kan dit in de toekomst leiden tot een inhouding van de bijdrage aan fracties en groepen of de schadeloosstelling voor individuele Kamerleden.

4. Formulering te nemen besluit (*indien van toepassing*)

Het Presidium besluit over de gewenste sanctiemogelijkheden in de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en verzoekt Bureau Wetgeving een wijzigingsvoorstel uit te werken. Vervolgens wordt dit wijzigingsvoorstel, na accordering door het Presidium, doorgeleid naar de Kamer.

5. Status besluit ²

Openbaar passief.

²

- A. openbaar actief (actie Stafdienst Communicatie)
- B. openbaar passief (publicatie op besluitenlijst met evt. link naar achterliggend stuk)
- C. vertrouwelijk (in ieder geval besluiten m.b.t. personen en besluiten m.b.t. veiligheid)

5.1.2e

Van: 5.1.2e
Verzonden: donderdag 29 februari 2024 16:25
Aan: 5.1.2e
CC: 5.1.2e
Onderwerp: Definitieve versie verslag Regeling toezicht en handhaving Gedragscode
Bijlagen: 20240228-Verslag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode definitief.pdf

Beste 5.1.2e ,

Hierbij stuur ik je de definitieve versie van het verslag over de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode. Ik heb daarin de laatste besluitvorming in het Presidium zoals ik die gisteren van 5.1.2e heb doorgekregen, verwerkt. Wat mij betreft kan dit stuk naar de Kamer.

Mocht je nog vragen hebben, dan hoor ik het graag natuurlijk.

Hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Dienst Analyse en Onderzoek
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018, 2500 EA

M 06-5.1.2e | E 5.1.2e @tweedekamer.nl | www.tweedekamer.nl

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Verlag doeltreffendheid en effecten Regeling toezicht en handhaving Gedragscode

28 februari 2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Beperkte reikwijdte evaluatie.....	4
2 Totstandkoming Gedragscode en Regeling	5
2.1 Voorgeschiedenis	5
2.2 Plenair debat over de Gedragscode en de Regeling	5
2.3 Onafhankelijk adviseur integriteit	6
2.4 Inhoud van de Regeling	6
3 Ervaringen in de praktijk	7
3.1 Eerste jaarverslag College	7
3.2 Tweede jaarverslag College	8
3.3 Rapportages na tweede verslagperiode (2023)	10
4 Aanbevelingen College en onafhankelijk adviseur integriteit.....	12
4.1 Aanbevelingen College	12
4.2 Aanbevelingen onafhankelijk adviseur integriteit	13
5 Voorstellen tot wijziging	14
5.1 Verhelderen van de rollen van het College, het Presidium en de melder	14
5.2 Werkwijze van het College	16
5.3 Sanctiemogelijkheden en toezicht op de handhaving van sancties	17

Samenvatting

Op 22 september 2020 stelde de Tweede Kamer de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Gedragscode) en de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Regeling) vast.¹ De Gedragscode en de Regeling zijn op 1 april 2021 in werking getreden.² Artikel 17 van de Regeling bepaalt dat de Kamer twee jaar na de inwerkingtreding van deze regeling een verslag opstelt over de doeltreffendheid en de effecten van deze regeling in de praktijk.

Dit verslag heeft een beperkte reikwijdte. Het is gericht op de doeltreffendheid en de effecten van de Regeling in de praktijk. Het betreft niet een evaluatie van de Gedragscode zelf. Daarmee is nog beperkte ervaring opgedaan. Het is belangrijk om hiervoor de nodige tijd te nemen. De Gedragscode en bijbehorende toelichting vormen immers een levend document, dat in de praktijk verdere invulling krijgt, zoals ook bij de totstandkoming ervan aangegeven.

Dit verslag schetst in hoofdstuk 2 de hoofdlijnen van de totstandkoming van de Gedragscode en de Regeling. Vervolgens gaat hoofdstuk 3 aan de hand van het tweetal jaarverslagen van het College van onderzoek integriteit (hierna: College) dat sinds de inwerkingtreding van de Regeling is verschenen in op de ervaringen in de praktijk. Het gaat in op de meldingen die bij het College zijn binnengekomen, de verschenen rapportages van het College en de meer algemene opmerkingen die het College in de verschenen jaarverslagen heeft gemaakt.

De aanbevelingen die het College en de onafhankelijk adviseur integriteit in hun jaarverslagen doen, komen in hoofdstuk 4 aan de orde. Vervolgens doet het Presidium in hoofdstuk 5 een aantal voorstellen tot verbetering van de Regeling. Het gaat daarbij om verbeteringen ten aanzien van de reikwijdte van de Gedragscode en de Regeling, de positie van degene die een overtreding van de Gedragscode meldt, een verfijning van sanctiemogelijkheden en het toezicht op de handhaving van sancties. Een wijzigingsvoorstel ten aanzien van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode wordt zo snel mogelijk aan de Kamer voorgelegd, waarna behandeling in de Kamer plaatsvindt.

¹ Kamerstuk 35 351, nrs. 1 en 5; Handelingen 2020/21, nr. 4, 18 en 19.

² Kamerstuk 35 351, nrs. 9 en 10.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 22 september 2020 stelde de Tweede Kamer de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Gedragscode) en de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna: Regeling) vast.³ De Gedragscode en de Regeling zijn op 1 april 2021 in werking getreden.⁴

Artikel 17 van de Regeling bepaalt dat de Kamer twee jaar na de inwerkingtreding van deze regeling een verslag opstelt over de doeltreffendheid en de effecten van deze regeling in de praktijk. Hieraan geeft het onderstaande gevolg.⁵

Het Presidium besloot tijdens zijn vergadering van 24 mei 2023 een voorstel tot verduidelijking van de Regeling uit te werken, waarbij de ervaringen en aanbevelingen van het College van onderzoek integriteit (hierna: College) worden betrokken. Ook de aanbevelingen gedaan door de adviseur Integriteit worden meegenomen. Het Presidium gaat bij dit verslag uit van de aard en functie van de Regeling zoals deze besproken zijn bij de totstandkoming en vaststelling van de Gedragscode en de Regeling. Het Presidium informeerde de Kamer hierover bij brief van 30 mei 2023.⁶ Daarbij werden als aandachtspunten voor dit verslag genoemd onder andere de wijze van publiceren van rapportages en het jaarverslag, de sanctiemogelijkheden en de handhaving van de sancties. Ook de communicatie over doel en intentie van de Regeling werd genoemd.

1.2 Beperkte reikwijdte evaluatie

Dit verslag is gericht op de doeltreffendheid en de effecten van de Regeling in de praktijk. De evaluatie heeft daarmee een beperkte reikwijdte. Het betreft niet een evaluatie van de Gedragscode zelf. Eventuele uitbreiding of verbreding, bijvoorbeeld in het kader van grensoverschrijdend gedrag, is hier dus niet meegenomen.⁷ Alleen een enkele aanscherping van de reikwijdte van de Gedragscode wordt voorgesteld. Met de Gedragscode is nog beperkte ervaring opgedaan. Het is belangrijk om hiervoor de nodige tijd te nemen. De Gedragscode en bijbehorende toelichting vormen immers een levend document, dat in de praktijk verdere invulling krijgt, zoals ook bij de totstandkoming ervan aangegeven.

³ Kamerstuk 35 351, nrs. 1 en 5; Handelingen 2020/21, nr. 4, 18 en 19.

⁴ Kamerstuk 35 351, nrs. 9 en 10.

⁵ Dit verslag is opgesteld door het Presidium met ondersteuning van de Dienst Analyse en Onderzoek.

⁶ Kamerstuk 35 351, nr. 16.

⁷ Zie ook de brief van het Presidium van 17 november 2023 over onder meer het idee van een gedragscode over omgangsvormen tussen parlementsleden en ambtenaren naar Brits voorbeeld, Kamerstuk 36 221, nr. 14.

2 Totstandkoming Gedragscode en Regeling

2.1 Voorgeschiedenis

De Gedragscode en de Regeling zijn op 1 april 2021 in werking getreden, nadat de Kamer beide op 22 september 2020 vaststelde.⁸ Daaraan vooraf gingen de werkzaamheden van de werkgroep 'Integriteit Leden van de Tweede Kamer', die het Presidium in 2013 instelde naar aanleiding van de motie-Heijnen c.s.⁹ De werkgroep betrok bij haar werkzaamheden de aanbevelingen van de 'Groep Staten Tegen Corruptie' (GRECO, orgaan van de Raad van Europa) van juni 2013 en presenteerde in oktober 2014 haar rapport.¹⁰ Een GRECO-nalevingsverslag leidde op verzoek van het Presidium in november 2018 opnieuw tot een rapport met aanbevelingen van deze werkgroep.¹¹ Dat rapport bevat onder meer een overzicht van (de toenmalige) integriteitsregels in enkele andere parlementen.¹²

Tijdens het debat over de Raming voor 2020 werd het rapport van de werkgroep behandeld.¹³ Dat leidde tot de motie-Van der Molen c.s., die met algemene stemmen werd aangenomen.¹⁴ Die motie verzocht het Presidium met een voorstel te komen om maatregelen voor toezicht en handhaving nader uit te werken. Het Presidium bood vervolgens de Gedragscode en daarna ook een voorstel voor een regeling inzake toezicht en handhaving aan de Kamer aan.¹⁵ De Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken stelde hierover een aantal vragen aan het Presidium.¹⁶ Op 10 september 2020 vond vervolgens een plenair debat over de Gedragscode en de Regeling plaats.

2.2 Plenair debat over de Gedragscode en de Regeling

Tijdens het plenaire debat over de Gedragscode en de Regeling werd, aan de hand van twee amendementen, nadrukkelijk stilgestaan bij de vraag wie een melding van overtreding van de Gedragscode kan indienen en in hoeverre de mogelijkheid van schorsing van een Kamerlid gewenst was. Een amendement om enkel Kamerleden (in plaats van iedereen) het recht te geven om een melding in te dienen werd voor de stemming ingetrokken, net als een amendement dat de schorsing als sanctie uit de

⁸ Kamerstuk 35 351, nrs. 1, 5, 9 en 10; Handelingen 2020/21, nr. 4, 18 en 19.

⁹ Kamerstuk 28 844, nr. 69.

¹⁰ Kamerstuk 33 400 VII nr. 78; Kamerstuk 33 924, nr. 15.

¹¹ Kamerstuk 35 166, nr. 5.

¹² Zie bijlage 4.

¹³ Kamerstuk 35 166, nr. 21. Ook is er een schriftelijk overleg gevoerd over de aanbiedingsbrief van het Presidium bij het rapport van de werkgroep, zie: Kamerstuk 35 166, nr. 8.

¹⁴ Kamerstuk 35 166, nr. 20; Handelingen 2018/19, nr. 94, 8.

¹⁵ Kamerstuk 35 351, nrs. 1, 2 en 5.

¹⁶ Kamerstuk 35 351, nrs. 3 en 4.

Regeling schrapte.¹⁷ Een amendement dat een evaluatiebepaling toevoegde aan de Regeling kwam wel in stemming en werd aangenomen.¹⁸

2.3 Onafhankelijk adviseur integriteit

Daarnaast benoemde het Presidium op basis van de aanbevelingen van de werkgroep per 1 januari 2020 een onafhankelijk adviseur integriteit.¹⁹ Kamerleden kunnen de onafhankelijk adviseur benaderen voor vertrouwelijk, schriftelijk advies over de uitleg en toepassing van de regels op het gebied van integriteit. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om vragen of dilemma's omtrent het aangaan van nevenfuncties of hoe om te gaan met belangen of geschenken. De adviseur stelt jaarlijks een geanonimiseerd jaarverslag op, dat aan het Presidium wordt gezonden en vervolgens openbaar wordt gemaakt. In het jaarverslag kan de adviseur aanbevelingen doen voor verbetering van de integriteitsregels.

2.4 Inhoud van de Regeling

Kern van de Regeling, zoals die in april 2021 in werking trad, is dat iedereen een klacht kan indienen over niet-naleving van de Gedragscode door een Kamerlid, waarna het College die melding behandelt. Onderzoek door het College leidt tot een rapportage met bevindingen. Het College kan daarbij aanbevelen om een sanctie op te leggen. De sanctie kan bestaan uit een aanwijzing, een berisping of een schorsing. De Kamer beslist over het opleggen van de aanbevolen sanctie.

De Regeling stelt verschillende eisen aan meldingen. Zo moeten de naam en het postadres van de melder zijn vermeld, net als de naam van het Kamerlid over wie de melding gaat en de feiten die tot het doen van de melding hebben geleid.²⁰ Het College kan besluiten een melding niet in behandeling te nemen wanneer niet is voldaan aan deze vereisten, wanneer het deze kennelijk ongegrond acht of wanneer eenzelfde melding door verschillende melders is gedaan.²¹ Het College kan verder geen meldingen in behandeling nemen over mogelijke overtredingen waarbij in het Reglement van Orde op andere wijze in het toezicht is voorzien, zoals uitspraken en gedragingen van Kamerleden tijdens debatten.²² Hetzelfde geldt voor meldingen over mogelijke strafbare feiten.²³ In die gevallen is er immers al een andere vorm van toezicht beschikbaar. De Regeling is bedoeld om lacunes op te vullen waarvoor nog geen vorm van toezicht bestond.²⁴

¹⁷ Kamerstuk 35 351, nrs. 6 en 7; Handelingen 2020/21, nr. 4, 19.

¹⁸ Kamerstuk 35 351, nr. 8; Handelingen 2020/21, nr. 4, 19.

¹⁹ Brief van het Presidium inzake benoeming onafhankelijk adviseur integriteit d.d. 28 november 2019.

²⁰ Artikel 6, tweede lid.

²¹ Artikel 6, derde lid.

²² Artikel 6, vierde lid.

²³ Artikel 6, vijfde lid.

²⁴ Zie ook: Kamerstuk 35 351, nr. 2, p. 2.

3 Ervaringen in de praktijk

3.1 Eerste jaarverslag College

Sinds de inwerkingtreding van de Regeling zijn twee jaarverslagen van het College verschenen, die inzicht bieden in de ervaringen van het College met toepassing van de Regeling.²⁵ In de eerste verslagperiode (van 1 april 2021 tot en met 31 januari 2022) zijn bij het College in totaal 108 meldingen binnengekomen.²⁶ Verreweg de meeste meldingen hebben betrekking op gedragingen die niet vallen onder de Gedragscode.²⁷ Twee meldingen zijn door het College behandeld.

Verschenen rapportages in eerste verslagperiode (2021)

De eerste melding²⁸ betrof overtreding van coronaregels en daarmee van de huisregels van de Kamer. Hierbij was er sprake van het vermoeden van een strafbaar feit, omdat overtreding van de coronaregels strafbaar was gesteld. Het College heeft de melding ontvankelijk geacht, aangezien het Openbaar Ministerie aan het College had aangegeven geen vervolging te zullen instellen. In de ogen van het College was daarmee voldaan aan de formele vereisten voor meldingen.²⁹ Het College deed daarop onderzoek naar de melding en verklaarde die vervolgens ongegrond. De Gedragscode was naar het oordeel van het College dus niet geschonden.

De tweede melding³⁰ betrof het niet registreren van nevenfuncties en was ten tijde van het verschijnen van het jaarverslag nog niet afgerond.

Het College merkte verder in zijn eerste jaarverslag op dat enkele Kamerleden niet de medewerking verleenden aan onderzoek die van hen mocht worden verwacht.³¹ De Regeling vereist die medewerking expliciet.³²

²⁵ Te vinden via: <https://www.tweedekamer.nl/kamerleden-en-commissies/integriteit-en-openbare-registers/college-van-onderzoek-integriteit-0>.

²⁶ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 3.

²⁷ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 4.

²⁸ Kenmerk COI.2021.0003, 28 oktober 2021. De rapportages van het College zijn te vinden via: <https://www.tweedekamer.nl/kamerleden-en-commissies/integriteit-en-openbare-registers/college-van-onderzoek-integriteit-0>.

²⁹ Zie de vereisten uit artikel 6.

³⁰ Kenmerk COI.2021.0021, 22 februari 2022.

³¹ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 6.

³² Artikel 7, tweede lid: "Het Kamerlid verleent medewerking aan dat verzoek [om informatie]." en artikel 8, vierde lid: "Het Kamerlid verleent de medewerking die door het College in het kader van zijn onderzoek wordt verlangd."

3.2 Tweede jaarverslag College

Het tweede jaarverslag had betrekking op de periode 1 februari 2022 tot en met 31 december 2022. In die periode kwamen bij het College in totaal 314 meldingen binnen.³³ Dat betekent dat het totaal aantal meldingen sinds de inwerkingtreding van de Regeling tot eind 2022 422 bedraagt.

Ook in 2022 had het grootste aantal meldingen betrekking op gedragingen die niet vallen onder de Gedragscode.³⁴ Er zijn tien meldingen in behandeling genomen.³⁵ Over drie meldingen is een rapportage verschenen. Daarnaast werd de behandeling van één melding uit de vorige verslagperiode afgerond. De behandeling van zes meldingen was ten tijde van het tweede jaarverslag nog niet afgerond en één melding is onderzocht, maar gaf geen aanleiding voor een rapportage.

Verschenen rapportages in tweede verslagperiode (2022)

De verschenen rapportages hebben betrekking op het niet registreren van nevenfuncties en eventuele neveninkomsten.³⁶ De melding uit de vorige verslagperiode verklaarde het College gegrond, waarop een aanbeveling volgde om het betreffende Kamerlid een aanwijzing tot registratie en een berisping te geven.³⁷ Op 15 maart 2022 besloot de Kamer daartoe.³⁸

De drie meldingen uit verslagjaar 2022 zijn gevoegd behandeld en hebben betrekking op drie Kamerleden.³⁹ Het College verklaarde de meldingen gegrond voor zover die betrekking hadden op het niet registreren van nevenactiviteiten. Het College heeft niet kunnen vaststellen of er sprake was van neveninkomsten en sprak over dat deel van de melding daarom geen oordeel uit. Het College deed daarop de aanbeveling om de drie Kamerleden een aanwijzing tot registratie te geven en een berisping. Ten aanzien van één van de Kamerleden oordeelde het College dat er sprake was van verzwarende omstandigheden, omdat het College in een eerdere rapportage een melding over hetzelfde onderwerp (niet registreren van nevenfuncties) gegrond verklaarde, het Kamerlid registratie weigert en hij eveneens medewerking aan het onderzoek weigert. Dat leidde tot de aanbeveling om het betreffende Kamerlid, naast de aanwijzing tot registratie en een berisping, een schorsing op te leggen van zeven kalenderdagen, waarbij het Kamerlid is uitgesloten van het deelnemen aan plenaire vergaderingen (behoudens stemmingen), aan commissievergaderingen of aan andere activiteiten die door of namens de Kamer worden gehouden. Op 18 oktober 2022 besloot de Kamer daartoe.⁴⁰

³³ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 3.

³⁴ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 4.

³⁵ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 5.

³⁶ Kenmerk COI.2021.0021, 22 februari 2022; Kenmerk COI.2022.0139, 0140, 0141, 28 september 2022.

³⁷ Kenmerk COI.2021.0021, 22 februari 2022.

³⁸ Handelingen 2021/22, nr. 60, 18.

³⁹ Kenmerk COI.2022.0139, 0140, 0141, 28 september 2022.

⁴⁰ Handelingen 2022/23, nr. 13, 13.

De zes meldingen die in behandeling zijn genomen in 2022, maar nog niet zijn afgerond, betroffen het niet registreren van nevenactiviteiten (drie meldingen), het overtreden van regels van de Kamer (twee meldingen) en het aannemen van ongewenste giften en gunsten (één melding).

Doorlooptijd

Het College merkte verder in zijn jaarverslag 2022 op dat de doorlooptijd van meldingen in veel gevallen is toegenomen, sterk varieert en vooraf lastig te bepalen is.⁴¹ Van meldingen die niet in onderzoek zijn genomen (bijvoorbeeld omdat ze kennelijk ongegrond of niet-ontvankelijk zijn of doordat het College niet bevoegd is), noemt het College een doorlooptijd “tussen de vier weken tot zelfs vier maanden”. Van meldingen die wel in onderzoek worden genomen, kan dit nog met enkele maanden toenemen, zo merkte het College op, bijvoorbeeld in het geval van complexe materie of doordat betrokkenen moeten worden gehoord. Het College noemt de doorlooptijden (te) lang en wijdt dat behalve aan de procedurele vereisten in de Regeling aan personele onderbezetting tijdens de verslagperiode. Het jaarverslag vermeldt dat de werkdruk voor zowel de Collegeleden als de ondersteunende medewerkers in de verslagperiode aanzienlijk is toegenomen, gelet op het toenemende aantal meldingen.⁴² Het College heeft verzocht om uitbreiding van het aantal secretariaatsuren. Het College werkte verder aan een efficiënte afhandeling door het opstellen van standaardformuleringen en door niet-ontvankelijke en kennelijk ongegronde meldingen enkelvoudig af te doen.

Beperkte onderzoeksmogelijkheden College bij onderzoek naar neveninkomsten

Ook merkte het College op dat het beperkte onderzoeksmogelijkheden heeft in een onderzoek naar eventuele neveninkomsten.⁴³ Dat is naar het oordeel van het College ook niet nodig, omdat in de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer een goede regeling is opgenomen tussen Kamer en de Belastingdienst en forensisch onderzoek aan andere instanties bij wet is opgedragen. Het College is aangewezen op informatie uit (semi-)openbare bronnen, zoals de registers van de Kamer van Koophandel, en op informatie door partijen verstrekt. Het College merkte op dat in onderzoeken over neveninkomsten de conclusie daarom vaak zal zijn dat het College de feiten niet heeft kunnen achterhalen, waardoor het geen oordeel over dat onderdeel van de melding kan geven.

Medewerking Kamerleden: laat in aantal gevallen te wensen over

Net als in het eerste jaarverslag merkte het College ook ten aanzien van de tweede verslagperiode op dat het van een aantal Kamerleden niet de vereiste medewerking aan zijn onderzoeken heeft gekregen.⁴⁴ Het College gaf aan dat het niet meewerken als

⁴¹ Jaarverslag College van onderzoek integr teit 2022, p. 5.

⁴² Jaarverslag College van onderzoek integr teit 2022, p. 3.

⁴³ Jaarverslag College van onderzoek integr teit 2022, p. 8.

⁴⁴ Jaarverslag College van onderzoek integr teit 2022, p. 9.

een verzwarende omstandigheid kan gelden die van invloed kan zijn op de aanbevolen sanctie bij gegronde meldingen.

3.3 Rapportages na tweede verslagperiode (2023)

Sinds het verschijnen van het tweede jaarverslag van het College over 2022 heeft het Presidium in 2023 vijf rapportages van het College naar de Kamer gestuurd. De eerste rapportage heeft betrekking op het aannemen van geschenken, zoals de ontvangst van toegangsbewijzen voor sportevenementen.⁴⁵ Het College concludeerde geen schending van gedragsregel 1 van de Gedragscode (onafhankelijk en in het algemeen belang uitoefenen van het ambt) en/of gedragsregel 2 (geen giften of gunsten accepteren die bedoeld zijn om het handelen van een Kamerlid in het ambt te beïnvloeden).

De tweede rapportage heeft betrekking op het niet registreren van nevenfuncties.⁴⁶ Hoewel het College een overtreding van de Gedragscode constateerde, deed het geen aanbeveling, omdat de betreffende persoon inmiddels geen Kamerlid meer is. Zoals in een eerdere rapportage heeft het College niet kunnen vaststellen of er neveninkomsten zijn ontvangen, waardoor het geen oordeel uitsprak over de registratie daarvan.

Een derde rapportage heeft betrekking op vier Kamerleden, van wie er één ten tijde van het verschijnen van de rapportage geen Kamerlid meer was.⁴⁷ De melding betrof eveneens het niet registreren van nevenfuncties. Het College constateerde een schending van de Gedragscode en beval aan de drie zittende Kamerleden een aanwijzing tot registratie, een berisping en een schorsing van zeven aaneengesloten kalenderdagen op te leggen. Daarbij speelde een rol dat de betreffende leden niet meewerkten aan het onderzoek van het College en er sprake is van recidive ten aanzien van het niet naleven van geldende registratieverplichtingen. Het College deed geen aanbeveling ten aanzien van degene die geen Kamerlid meer was. Op 19 december 2023 stemde de Kamer in met de aanbevelingen van het College.⁴⁸

Ook de vierde rapportage heeft betrekking op het niet registreren van nevenfuncties en neveninkomsten.⁴⁹ Het College constateerde een schending van de Gedragscode. Het ging hierbij om nevenfuncties als (voormalig) Statenlid en lid van de gemeenteraad. Het College merkte op dat de ontvangst van de neveninkomsten vaststaat, nu die volgt uit wettelijke regels.⁵⁰ Ook merkte het College als verzwarende omstandigheden op dat het Kamerlid geen medewerking heeft verleend aan het onderzoek van het College en dat er sprake is van recidive ten aanzien van het niet naleven van

⁴⁵ Kenmerk COI.2022.0423, 3 oktober 2023.

⁴⁶ Kenmerk COI.2022.0156, 5 oktober 2023.

⁴⁷ Kenmerk COI.2023.0428, 0434, 0435, 0436, 19 oktober 2023.

⁴⁸ Handelingen nog niet beschikbaar, zie ongecorrigeerd stenogram via

https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2023A07768.

⁴⁹ Kenmerk COI.2023.0440, 19 oktober 2023.

⁵⁰ Kenmerk COI.2023.0440, 19 oktober 2023, p. 4.

registratieverplichtingen. Daar staat tegenover, zo overwoog het College, dat het in dit geval gaat om het niet registreren van twee publieke nevenfuncties. Deze nevenfuncties en de genoten neveninkomsten zijn ten gevolge daarvan kenbaar voor het publiek, aldus het College. Ook met die omstandigheid hield het College rekening. Op basis daarvan kwam het College tot de aanbeveling om een aanwijzing tot registratie en een berisping op te leggen. Op 19 december 2023 stemde de Kamer in met de aanbevelingen van het College.⁵¹

De vijfde rapportage betrof twee meldingen ten aanzien van één Kamerlid, over het niet registreren van nevenactiviteiten en het schenden van coronaregels.⁵² Het College concludeerde een schending van de registratieverplichtingen, doordat belangen in een restaurant niet zijn geregistreerd. Het Kamerlid heeft de deelneming op afstand geplaatst door middel van een stichting administratiekantoor (STAK). Het College is echter van oordeel dat het Kamerlid zijn belang afzonderlijk had moeten registreren. Het College heeft niet kunnen vaststellen of het Kamerlid al dan niet neveninkomsten heeft ontvangen en heeft daarover derhalve geen oordeel. Het College achtte het niet opportuun om een sanctie aan te bevelen.

Over het schenden van coronaregels concludeerde het College geen overtreding van de Gedragscode. Na een positieve COVID-test is het betreffende Kamerlid niet vijf dagen in quarantaine of zelfisolatie gegaan, zoals op dat moment de COVID-richtlijnen van het RIVM voorschreven, waaraan iedereen in Nederland dringend verzocht was zich te houden. Deze verplichting was op dat moment echter niet wettelijk of anderszins voorgeschreven, zo overwoog het College. Daarom was er geen sprake van een overtreding van de Gedragscode. Wel merkte het College op dat van het Kamerlid verwacht had mogen worden zich aan de COVID-richtlijnen van het RIVM te houden. Gelet op zijn voorbeeldfunctie had het Kamerlid de voorgeschreven termijn thuis moeten blijven of in zelfisolatie moeten gaan, aldus het College.

⁵¹ Handelingen nog niet beschikbaar, zie ongecorrigeerd stenogram via

https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2023A07768.

⁵² COI.2022.0158(a+b), 0159(a+b), 19 oktober 2023.

4 Aanbevelingen College en onafhankelijk adviseur integriteit

4.1 Aanbevelingen College

In de beide jaarverslagen doet het College verschillende aanbevelingen ter verbetering van de toepassing van de Regeling.

Communicatie over bevoegdheid College en afbakening gedragsregels

Ten eerste beval het College in het eerste jaarverslag aan om bij het formulier op de website waarmee een melding kan worden ingediend te vermelden dat het College niet bevoegd is voor uitingen en gedragingen tijdens Kamerdebatten.⁵³ Bijna de helft van de ontvangen meldingen had hierop betrekking.⁵⁴ De betreffende webpagina is inmiddels aangevuld. Desalniettemin had ook in de tweede verslagperiode een aanzienlijk deel van de meldingen betrekking op uitlatingen gedaan tijdens Kamerdebatten.

In het tweede jaarverslag stelde het College voor om duidelijker vast te leggen welke integriteitsregels in gedragsregel 5 precies worden bedoeld.⁵⁵ Deze gedragsregel bepaalt: "Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer". Naar het oordeel van het College is "niet erg duidelijk" welke regels hier precies worden bedoeld. Het Presidium deelt deze appreciatie en stelt daarom voor om deze gedragsregel te schrappen.

Op dit moment ontvangt het College veel meldingen over zaken die niet onder de Gedragscode vallen. Het Presidium kiest er daarom voor om een onduidelijkheid in de Gedragscode op te lossen, zodat de tekst van de Gedragscode beter aansluit op waar deze voor bedoeld is: integriteit in enge zin. Voorgesteld wordt om het onderdeel Reikwijdte te schrappen uit de Gedragscode ("... al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden.").

Uitbreiding van sancties

Ten aanzien van de mogelijke sancties merkte het College op dat met name de stap tussen een berisping en een schorsing nu wel erg groot lijkt. Het wil voorstellen na te denken over verfijning van het repertoire aan sancties en mogelijke subtielere en effectievere sancties. Aanpassing van de sanctiemogelijkheden dient naar het oordeel van het College idealiter deel uit te maken van de meer algemene herziening van de Gedragscode en Regeling die het College nodig acht. Daarover merkte het College op dat het gedurende zijn bijna tweejarig functioneren (ten tijde van het verschijnen van het tweede jaarverslag) heeft geconstateerd dat de Gedragscode en Regeling (op

⁵³ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 6.

⁵⁴ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2021, p. 5.

⁵⁵ Jaarverslag College van onderzoek integriteit 2022, p. 9.

onderdelen) moeten worden aangepast of herzien, waarover het in gesprek treedt met het Presidium.

4.2 Aanbevelingen onafhankelijk adviseur integriteit

De onafhankelijk adviseur integriteit is per 1 januari 2020 met haar werkzaamheden gestart. Zij heeft drie jaarverslagen aangeleverd.⁵⁶ In het eerste jaarverslag deed de adviseur aanbevelingen over de toegankelijkheid van informatie over integriteitsregels en een permanente voorlichtingscampagne richting Kamerleden (niet enkel na verkiezingen). Het Presidium nam deze aanbevelingen over.⁵⁷

Het tweede en derde jaarverslag bevatten geen expliciete aanbevelingen over de Regeling. Wel merkte de adviseur op dat het verstrekken van (meer) informatie aan Kamerleden over de registers zoals genoemd in het Reglement van Orde en over de Gedragscode wenselijk is.

De adviseur integriteit is per 1 juni 2023 teruggetreden.⁵⁸ In afwachting van de uitkomsten van de evaluatie van de Regeling heeft het Presidium besloten de waarnemend Griffier aan te stellen als tijdelijk onafhankelijk adviseur integriteit. Na zijn terugtreden als waarnemend Griffier heeft het Presidium hem benoemd als onafhankelijk adviseur.⁵⁹

⁵⁶ Bijlages bij Kamerstuk 35 752, nr. 5; Kamerstuk 36 062, nr. 4; Kamerstuk 36 062, nr. 18.

⁵⁷ Kamerstuk 35 752, nr. 5.

⁵⁸ Kamerstuk 35 351, nr. 15.

⁵⁹ Kamerstuk 35 351, nr. 24.

5 Voorstellen tot wijziging

Naar aanleiding van het tweede jaarverslag heeft het College zoals toegezegd de eerste ervaringen met toepassing van de Regeling gedeeld met het Presidium. Het College heeft daarbij een aantal aandachtspunten geformuleerd die naar het oordeel van het College tot aanpassing van de Regeling nopen. Het Presidium deelt de opvatting van het College dat de eerste ervaringen met de Regeling laten zien dat verbeteringen van de Regeling mogelijk zijn. Het Presidium heeft in zijn vergadering van 24 mei 2023 gesproken met de leden van het College over het jaarverslag en over mogelijke verbeteringen van de Regeling en doet, naast het hiervoor vermelde **schrapen van gedragsregel 5 uit de Gedragscode en het onderdeel 'Reikwijdte'**, de volgende voorstellen.

5.1 Verhelderen van de rollen van het College, het Presidium en de melder

Onafhankelijkheid College en verzending rapportages en jaarverslagen door het Presidium

Zoals uitdrukkelijk vastgelegd in de Regeling, is het College onafhankelijk.⁶⁰ Desalniettemin kan de huidige Regeling op dit punt mogelijk voor verwarring zorgen, omdat niet het College zelf, maar het Presidium rapportages en jaarverslagen aan de Kamer zendt.

De Regeling bepaalt momenteel dat het College zijn jaarverslag aan het Presidium zendt en dat het Presidium het jaarverslag openbaar maakt.⁶¹ Een rapportage zendt het College aan het Presidium en aan het Kamerlid dat het betreft.⁶² Het College kan bij de toezending bepalen dat delen ervan vertrouwelijk blijven in verband met zwaarwegende redenen. Het Presidium maakt de rapportage uiterlijk vier weken na de toezending ervan openbaar, voor zover het College heeft bepaald dat deze openbaar kan worden.⁶³ Binnen twee weken na ontvangst van een rapportage kan een Kamerlid in beroep gaan tegen een rapportage.⁶⁴ In dat geval maakt het Presidium de rapportage niet openbaar tot het oordeel in beroep. Het Presidium maakt het oordeel in beroep onverwijld na de toezending ervan tezamen met de rapportage openbaar.⁶⁵

Het Presidium benadrukt dat het op basis van de huidige Regeling geen beslissingsvrijheid heeft en zowel het jaarverslag als rapportages openbaar

⁶⁰ Artikel 2, tweede lid.

⁶¹ Artikel 4, eerste en derde lid.

⁶² Artikel 9, eerste lid.

⁶³ Artikel 9, tweede lid.

⁶⁴ Artikel 10, eerste lid.

⁶⁵ Artikel 10, vijfde lid.

moet maken.⁶⁶ Het Presidium is wat rapportages betreft bovendien gebonden aan strikte termijnen. Voor deze route via het Presidium is eerder gekozen, omdat deze weg de meest praktische was, gelet op het feit dat de betreffende documenten onder alle leden moeten worden verspreid en de voorgestelde sancties op de stemmingslijsten moeten worden vermeld. **De onafhankelijkheid van het College staat voor het Presidium buiten kijf.**

De klager is melder, geen partij in een juridisch geschil

Daarnaast merkt het Presidium het volgende op over de rol van een klager. Een klager doet melding van een mogelijke overtreding van de Gedragscode. **Klager draagt met de melding van een klacht bij aan de handhaving van de Gedragscode.** De daarin vervatte verplichtingen, bijvoorbeeld tot de registraties die het ambt een Kamerlid oplegt, dienen het publiek belang. Zij zijn bedoeld om transparantie te betrachten bij de uitoefening van het Kamerlidmaatschap en ervoor te zorgen dat het Kamerlid enkel het algemeen, en geen persoonlijk, belang dient. Met een melding start de procedure uit de Regeling, waarna het College de melding onderzoekt en met bevindingen komt. De Regeling is niet bedoeld voor de toepassing van een rechterlijk geschil, waarbij gelijkwaardigheid van partijen essentieel is. De Regeling heeft als oogmerk een aanvullend handhavingsmechanisme te zijn voor de integriteitsregels uit de Gedragscode ten aanzien van Kamerleden, naast bestaande toezichtsmechanismen zoals uit het Reglement van Orde of via het strafrecht. In die gevallen kan het College meldingen niet in behandeling nemen. De mogelijkheid voor het betreffende Kamerlid om gedurende een procedure een zienswijze in te dienen is een waarborg dat alles wat relevant is naar voren kan worden gebracht in de betreffende kwestie.⁶⁷ De melder heeft hiervan reeds bij het indienen van de melding gebruik kunnen maken. De rol van de klager is in de ogen van het Presidium kortom gericht op de handhaving van de Gedragscode en het melden van mogelijke overtredingen, en is derhalve een andere dan de positie van het Kamerlid over wie de klacht gaat of die van een partij in een (juridisch) geschil. Om dit te verduidelijken **stelt het Presidium voor om voortaan in de Regeling te spreken over 'melding' en 'melder'** in plaats van over 'klacht' en 'klager', zoals ook in dit verslag al zo veel mogelijk is toegepast.

Rapportage voortaan ook naar de melder

Wel kan het Presidium zich voorstellen dat het wenselijk is dat een rapportage ook naar een melder wordt gezonden. Nu zendt het College een rapportage enkel naar het Presidium en het Kamerlid op wie de rapportage betrekking heeft. De reden daarvoor is dat het Kamerlid nog (binnen twee weken) beroep kan aantekenen tegen de rapportage.⁶⁸ **Nu een melder met het indienen van een melding de procedure heeft opgestart, kan het Presidium zich voorstellen dat het gewenst is dat diegene ook van de uitkomst op de hoogte wordt gebracht.** Het Presidium doet daartoe onderstaand voorstel, op basis waarvan het College de melder een rapportage toestuurt op het moment dat dit niet meer verstorend kan werken voor de lopende procedure. Daarbij is van belang dat de periode van twee weken waarin een Kamerlid

⁶⁶ Zie ook: Kamerstuk 35 351, nr. 3, p. 13.

⁶⁷ Zie de toelichting bij artikel 8 van de Regeling.

⁶⁸ Artikel 10.

in beroep kan tegen een rapportage wordt afgewacht, omdat in dat geval de rapportage nog niet openbaar wordt.

5.2 Werkwijze van het College

Geen uitbreiding onderzoeksbevoegdheid College

Het Presidium heeft mede naar aanleiding van de jaarverslagen de onderzoeksbevoegdheid van het College nog eens gezien. Die onderzoeksbevoegdheid is in de Regeling in algemene zin geformuleerd.⁶⁹ Het College is daarmee niet beperkt tot bepaalde onderzoeksbevoegdheden. Het College is vrij om binnen de kaders van de Regeling meldingen te onderzoeken op de voor hem noodzakelijke wijze. Daarbij moeten bevoegdheden vanzelfsprekend proportioneel worden ingezet, gelet op de taak van het College om een melding te onderzoeken. Het gaat dan in veel gevallen om een mogelijke schending van registratieverplichtingen, waarvoor relatief geringe onderzoeksbevoegdheden nodig zijn. Het is daarom naar het oordeel van het Presidium niet nodig om specifieke(re) bevoegdheden in de Regeling op te nemen. Dat heeft immers tot gevolg dat daarin niet opgenomen bevoegdheden niet (meer) ter beschikking staan. **Het Presidium stelt daarom voor om de onderzoeksbevoegdheid van het College zoals geformuleerd in de Regeling in stand te laten.**

Waarnemingsregeling

Verder heeft het Presidium gezien in hoeverre het wenselijk is om een waarnemingsregeling in het leven te roepen voor het geval van afwezigheid en/of ziekte bij leden van het College. Leden van het College worden door de Kamer benoemd op voordracht van het Presidium.⁷⁰ Het Presidium meent dat hiermee **voldoende mogelijkheden bestaan om in geval van langere afwezigheid of ziekte te voorzien in vervanging** en ziet geen noodzaak voor een afzonderlijke waarnemingsregeling.

Geen uitbreiding bevoegdheid van het College in relatie tot het strafrecht

Ook heeft het Presidium de verhouding tussen de Regeling en het strafrecht nogmaals tegen het licht gehouden en gezien of het wenselijk is om de bevoegdheid van het College op dit punt uit te breiden.

Het College kan op basis van de huidige Regeling geen meldingen in behandeling nemen over mogelijke strafbare feiten.⁷¹ Daarvoor staat immers de strafrechtelijke weg open. De Regeling is bedoeld om te voorzien in destijds bestaande lacunes in het toezicht op de integriteitsregels van de Kamer. Dit toezicht komt dus niet bovenop het toezicht dat al op een andere manier is geregeld, zoals via het strafrecht. Hetzelfde geldt voor de ordebevoegdheden van de Kamervoorzitter. Omdat het Reglement van

⁶⁹ Artikel 8.

⁷⁰ Artikel 2, eerste lid.

⁷¹ Artikel 6, vijfde lid.

Orde daar reeds in voorziet, kan het College ook geen meldingen in behandeling nemen over uitspraken en gedragingen van Kamerleden tijdens debatten.⁷² Gelet daarop, acht het Presidium het ook **onwenselijk dat het College meldingen in behandeling kan nemen na afloop van een strafrechtelijk traject, dat bijvoorbeeld heeft geleid tot een sepot of een vrijspraak**. Het Presidium onderstreept hierbij daarom nadrukkelijk dat meldingen over mogelijke strafbare feiten niet in behandeling kunnen worden genomen. Wel kan het College een melder met een melding van een mogelijk strafbaar feit doorverwijzen naar het Openbaar Ministerie.⁷³

5.3 Sanctiemogelijkheden en toezicht op de handhaving van sancties

Uitbreiding van sancties: voorwaardelijke schorsing

Zoals opgemerkt in zijn tweede jaarverslag, is het College voorstander van een uitbreiding en verfijning van de sanctiemogelijkheden. Ook het Presidium meent dat de drie soorten sancties die het College kan voorstellen – een aanwijzing, een berisping of een schorsing – te beperkt zijn gebleken. Van belang is dat een sanctie in verhouding staat tot de vastgestelde schending van de Gedragscode. Daarvoor is een verdere nuancering van de sanctiemogelijkheden naar het oordeel van het Presidium wenselijk.

In een aantal andere parlementen (zoals het Britse House of Commons, het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, het Europees Parlement en de Duitse Bondsdag) bestaat meer variëteit in de sancties die kunnen worden opgelegd. Te denken valt aan:

- Gradaties van berispingen, bijvoorbeeld een ernstige berisping;
- Een verplichting om schriftelijk of mondeling excuses aan te bieden aan de Kamer;
- Het ontzeggen van het gebruik van bepaalde diensten en voorzieningen van de Kamer;
- Het vergoeden van verkeerd gebruikte voorzieningen (zoals kantoorartikelen);
- Een verplichting om een training bij te wonen;
- Het ontnemen van bepaalde parlementaire rechten;
- Het ontnemen van het lidmaatschap van een commissie;
- Een verbod om de Kamer te vertegenwoordigen in internationale gremia;
- Het opleggen van een boete of ontnemen van (een deel van) het salaris;
- Gradaties van schorsingen, zoals:
 - o Een gedeeltelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing voor debatten over het beleidsterrein waaraan iemands niet-geregistreerde nevenfunctie raakt of waarop belangenverstremming is aangetoond, schorsing van deelname aan commissievergaderingen, of schorsing van deelname aan plenaire vergaderingen;

⁷² Artikel 6, vierde lid.

⁷³ Zie ook artikel 6, vijfde lid.

- Een voorwaardelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing wanneer een registratieverplichting niet binnen een bepaalde termijn wordt nagekomen;
- Een langere schorsingsduur: in plaats van de huidige maximale schorsingsduur van een maand,⁷⁴ kan gedacht worden aan een maximum van drie maanden.

Hierbij wordt opgemerkt dat voor het opnemen van financiële sancties in de Regeling, zoals een boete of een korting op de schadeloosstelling, een wijziging van de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer in beeld komt. Het Presidium heeft deze mogelijkheid overwogen. Een wetswijziging vergt echter een langdurig traject. Omdat deze evaluatie een beperkte reikwijdte heeft, is dat op dit moment niet meegenomen.

Gelet op het bovenstaande stelt het Presidium voor om een voorwaardelijke schorsing toe te voegen aan de sanctiemogelijkheden uit de Regeling. Een Kamerlid wordt dan geschorst wanneer een opgelegde aanwijzing, bijvoorbeeld om alsnog aan een registratieverplichting te voldoen, niet binnen een bepaalde termijn wordt nagekomen. Op deze wijze worden de sanctiemogelijkheden verfijnd en kunnen ze beter aansluiten bij de omstandigheden van een geconstateerde schending van de Gedragscode. Overigens is ook binnen de huidige sanctiemogelijkheden verdere verfijning mogelijk, bijvoorbeeld in de zin dat een aanwijzing in verschillende vormen kan worden voorgesteld of een schorsing een uiteenlopende duur of reikwijdte kan hebben.

Toezicht op de handhaving van sancties

Voor wat betreft het toezicht op de handhaving van sancties merkt het Presidium op dat indien een Kamerlid een aanwijzing, bijvoorbeeld om een nevenfunctie alsnog te registreren, niet opvolgt, dat momenteel zonder gevolgen kan blijven. Dat is onwenselijk en doet afbreuk aan het belang van de Gedragscode en het aanzien van de Tweede Kamer. De introductie van een voorwaardelijke schorsing, zoals hiervoor voorgesteld, kan hiervoor een oplossing bieden. Het College acht zich niet bevoegd om meldingen over het niet opvolgen van een aanwijzing in behandeling te nemen. In zijn jaarverslag heeft het College de verantwoordelijkheid van de Kamer benadrukt bij het toezicht op de handhaving van sancties.

Het Presidium stelt voor om **in de Regeling op te nemen dat leden verplicht zijn om door de Kamer opgelegde aanwijzingen en andere sancties getrouw en binnen een redelijke termijn op te volgen. Daarmee ontstaat een expliciete grondslag voor het College om ook meldingen over niet-uitvoering van aanwijzingen te onderzoeken en zo nodig een aanvullende sanctie voor te stellen aan de Kamer.** Het College kan daarbij de niet-uitvoering van een eerdere aanwijzing als verzwarende omstandigheid meewegen bij een aan te bevelen sanctie, net als het dat nu al doet ten aanzien van de weigering om medewerking te verlenen.

⁷⁴ Artikel 11.

Tot slot

Het Presidium gaat ervan uit dat met deze voorstellen de Regeling verder verbeterd wordt. Een wijzigingsvoorstel ten aanzien van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode wordt zo snel mogelijk aan de Kamer voorgelegd, waarna behandeling in de Kamer plaatsvindt. Deze evaluatie heeft zoals gezegd een beperkte reikwijdte en is gericht op de doeltreffendheid en de effecten van de Regeling in de praktijk. Met deze voorstellen verwacht het Presidium enkele praktische knelpunten rondom de Regeling weg te nemen. Het betreft niet een evaluatie van de Gedragscode zelf. De Gedragscode en bijbehorende toelichting vormen zoals aangegeven een levend document, dat in de praktijk verdere invulling krijgt.

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Voorzitter

Voorzitter College van onderzoek integriteit Tweede Kamer

Mr. S.J.E. Horstink-von Meyenfeldt

Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T 070 318 5.1.21

Den Haag, 13 oktober 2022

E voorzitter@tweedekamer.nl
I www.tweedekamer.nl

Geachte mevrouw Horstink-von Meyenfeldt,

Het Presidium heeft de rapportage en begeleidende brief van 28 september 2022 van het College voor Onderzoek Integriteit in goede orde ontvangen. Het Presidium legt, overeenkomstig artikel 9 lid 2 van de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, deze rapportage voor aan de Kamer. In deze brief wil ik graag ingaan op het door u naar voren gebrachte onderwerp met betrekking tot het informeren van de klager.

In uw brief geeft u aan zorgen te hebben over de borging van de informatievoorziening van de klager zoals op dit moment is vastgelegd in de Regeling. Ik wijs u er graag op dat het u vrij staat aanbevelingen te doen over verduidelijkingen en wijzingen van de Regeling en dat deze aanbevelingen zullen worden meegenomen bij de evaluatie van de Regeling.

In uw brief van d.d. 28 september verzoekt u het Presidium de verantwoordelijkheid voor de informatievoorziening over de voortgang van de procedure alsook de informatie over de rapportage aan de klager op zich te nemen. Deze overdracht van verantwoordelijkheden beschouwen wij niet in lijn met de Regeling zoals deze bij het Presidium bekend is. Het Presidium onderhoudt geen contacten met de melder van de klacht. De tot nu toe door u gehanteerde werkwijze is dat u dit onderdeel van de procedure op u neemt. Het Presidium blijft graag bij de bestaande verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

Het juiste moment voor een gesprek over dit verschil in opvatting tussen Presidium en College is bij de evaluatie van de Regeling.

Met vriendelijke groet,

Namens het Presidium,

Vera Bergkamp

Voorzitter Tweede Kamer der Staten-Generaal

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Volgnummer Presidium: 2023-14
Datum vergadering: 8 februari 2023

OPLEGNOTITIE PRESIDIUM

Titel/onderwerp:

Discussienota ongewenste omgangsvormen

Opgesteld door:

Griffie Plenair/Bureau Wetgeving - Stafdienst HR

1. Aard van de bespreking:

Opiniërend/ter bespreking

2. Beknopte samenvatting:

De bijgaande discussienota is tot stand gekomen op verzoek van de Voorzitter naar aanleiding van het maatschappelijke debat over de ongewenste omgangsvormen. Doel van de nota is te bezien of binnen de Kamer voor alle Kamerbewoners voldoende beleid aanwezig is om grensoverschrijdend gedrag en andere ongewenste omgangsvormen te voorkomen en klachten hierover te behandelen. Desgewenst kan het Presidium daarbij richting geven aan een meeromvattend beleid inzake ongewenste omgangsvormen. In de discussienota wordt het bestaande beleid geanalyseerd voor de diverse Kamerbewoners, waaronder ook mensen die regelmatig hun werk in de Kamer verrichten (zoals journalisten). Daarbij wordt geconstateerd dat er lacunes zijn en worden daarvoor mogelijke oplossingen geboden. De eerste oplossing is het uitbreiden van de Gedragscode met ongewenste omgangsvormen. Aangezien er bij ongewenste omgangsvormen sprake is van een heel eigen expertisegebied en het huidige College daarop niet is geselecteerd, wordt voorgesteld om het toezicht op dit deel van de Gedragscode te laten uitvoeren door een nieuw op te richten toezichthouder. Tot slot wordt de mogelijkheid voorgesteld om, gezien de onbekendheid met elkaars klachtenregelingen op dit gebied, voor alle Kamerbewoners een loket in te stellen waar zij terecht kunnen met klachten.

3. Formulering te nemen besluit

Het Presidium bespreekt de wenselijkheid van de voorstellen gedaan in deze discussienota.

4. Status besluit

Vertrouwelijk

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Memo EVALUATIE REGELING TOEZICHT EN HANDHAVING GEDRAGSCODE Annotatie bij aanbevelingen College van onderzoek integriteit

aan Vz TK
 van 5.1.2e (Bureau Wetgeving) & 5.1.2e (Dienst Analyse en Onderzoek)
 datum 8 mei 2023
 pagina 1/5

Aanleiding

Het College van onderzoek integriteit heeft zijn tweede jaarverslag aangeboden. Daarbij heeft het College aan het Presidium suggesties gedaan ter wijziging van de 'Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal'.

Op grond van artikel 4 van de Regeling kan het College in zijn jaarverslag aanbevelingen doen ter wijziging en/of verduidelijking van de Gedragscode. Aangezien de Regeling uitvoering geeft aan de Gedragscode, wordt aangenomen dat het College ook aanbevelingen voor de Regeling kan doen. Op grond van artikel 17 van de Regeling wordt de Regeling na twee jaar door de Kamer geëvalueerd. Dat evaluatiemoment is nu.

De Voorzitter heeft verzocht om een duiding van de aanbevelingen van het College en mogelijkheden voor vervolgstappen. Een eerdere versie van deze annotatie is besproken op 13 april jongstleden.

Hieronder worden de individuele suggesties met betrekking tot de Regeling becommentarieerd. Tevens is voor elk punt ter overweging een conceptinzet geformuleerd.

1. Bevoegdheid publiceren rapportages en jaarverslag

- Het College wil zelf de bevoegdheid hebben zijn rapportages en jaarverslagen openbaar te maken. Thans doet het Presidium dat.
- Bij onafhankelijke adviescolleges is het gangbaar dat zij zelf hun adviezen openbaren, al verloopt de verzending daarvan aan de Kamer vaak wel via de betrokken minister, al dan niet voorzien van een kabinetsreactie. Op overeenkomstige wijze worden rapportages en jaarverslagen via het Presidium aan de Kamer gezonden en daarmee openbaar gemaakt.
- In zijn bevoegdheid om een rapportage van het College openbaar te maken is het Presidium strikt gebonden. Het Presidium heeft geen beslissingsvrijheid en moet de rapportage binnen de gestelde termijn openbaar maken. Ook een aanbeveling van het College tot het opleggen van een sanctie moet het Presidium onverkort en ongewijzigd ter besluitvorming aan de Kamer voorleggen,¹ in tegenstelling tot wat het College hierover – ten onrechte – stelt in haar jaarverslag. De betrokkenheid van het Presidium doet daarmee niet af aan de onafhankelijkheid van het College.
- Het College beschikt niet over een eigen website waar het de adviezen en jaarverslagen kan publiceren.
- Na toezending van een rapportage aan Presidium en Kamerlid, heeft het Kamerlid gedurende twee weken de mogelijkheid om daartegen in beroep te gaan bij de Kamer (art. 10). In dat geval maakt het Presidium, ter bescherming van het betrokken Kamerlid, de rapportage nog niet openbaar.

¹ Zie bijv. Kamerstuk 35 351, nr. 3, p. 13.

datum 8 mei 2023

Mogelijke inzet: 5.2.1

2. Onderzoeksbevoegdheden

- Het College geeft aan over te weinig onderzoeksbevoegdheden te beschikken, zoals het horen van getuigen en deskundigen.
- De onderzoeksbevoegdheid van het College is algemeen geformuleerd (art. 8).
- Het College is dus niet beperkt tot bepaalde onderzoeksbevoegdheden.
- Het opnemen van specifieke bevoegdheden heeft tot gevolg dat in de Regeling niet opgenomen bevoegdheden niet (meer) ter beschikking staan.
- Het opnemen van specifieke, dwingend geformuleerde onderzoeksbevoegdheden verlangt waarschijnlijk ook een zwaarder rechtsbeschermingsregime ten behoeve van het onderzochte Kamerlid en eventueel te betrekken getuigen of deskundigen. Dat kan tot juridisering en vertraging van het toezicht leiden. Bovendien kunnen externen niet via een interne regeling van de Kamer tot medewerking worden verplicht; daartoe is een wettelijke regeling noodzakelijk.

Mogelijke inzet: 5.2.1

3. Waarnemingsregeling

- Het College mist een waarnemingsregeling voor afwezigheid en/of ziekte van zijn leden.
- Leden van het College worden door de Kamer benoemd op voordracht van het Presidium.
- Dat geldt dus ook voor een tijdelijk lid.
- Bij afwezigheid van een lid van het College -en zonder waarnemingsregeling- zullen de werkzaamheden van het College vertraging oplopen.
- Een waarnemingsregeling waarbij een vacature wordt geplaatst, het Presidium met kandidaten spreekt, vervolgens een voordracht doet en de Kamer daarover tot slot laat beslissen, is vanwege de bijbehorende tijdsinvestering niet geschikt.

Mogelijke inzet: 5.2.1

4. Positie klager

- Het College is van mening dat de positie van de klager onvoldoende is gewaarborgd in de Regeling.

Hoor en wederhoor, zienswijze op conceptrapportage

- Het College heeft een andere blik op de rol/positie van de klager in de Regeling en de klachtprocedure.
- Het College is van mening dat het de facto optreedt als een 'rechterlijk college' bij een 'geschil' tussen een klager en een Kamerlid.
- Bij die visie sluit aan dat het College principes uit de rechtspraak wil opnemen in de Regeling. Het gaat daarbij om het beginsel van hoor en wederhoor en de gelijke mogelijkheid voor klager en Kamerlid om op de conceptrapportage te reageren (nu alleen voor Kamerlid geregeld).
- Aan de huidige regeling ligt ten grondslag, mede gelet op de soort klachten die het College in behandeling kan nemen (bijv. klachten over schenden registratieverplichtingen), dat de klager enkel een mogelijke schending van de Gedragscode meldt.
- Het College onderzoekt vervolgens, met het betrokken Kamerlid, in hoeverre die melding terecht is.
- Als klager een klacht indient over een gedragscodeschending waarbij hij niet zelf is betrokken (bijv. niet geregistreerde inkomsten), dan hoeft de klager geen rol meer te hebben in het verdere proces. Als een klager een klacht indient over een schending van de Gedragscode waarbij hij wél is betrokken (bijv. ongewenst gedrag jegens klager), dan is mogelijk al sprake van een strafbaar feit en is het College niet bevoegd.

Mogelijke inzet: 5.2.1

datum 8 mei 2023

Ontvangen rapportage

- Het College stuurt een rapportage naar Presidium en Kamerlid, maar niet naar de klager. Dan begint een termijn van twee weken waarin het Kamerlid tegen de rapportage in beroep kan gaan (art. 10). In dat geval maakt het Presidium de rapportage (nog) niet openbaar.
- De Klager wordt intussen niet geïnformeerd over de uitkomst van zijn klacht. Tot nu toe stelde het College daarom de klager, op eigen initiatief en pas na openbaarmaking van de rapportage door het Presidium, in kennis van de uitkomst van de klacht onder toezending van de rapportage. Het College doet dat niet langer en wil in plaats daarvan dat het Presidium de rapportage naar de klager stuurt. Enkel het College beschikt echter over de contactgegevens van de klager.
- Klager kan niet gelijktijdig met Presidium en Kamerlid de rapportage ontvangen, omdat niet valt niet uit te sluiten dat een klager de rapportage over zijn klacht deelt (bijv. op sociale media), terwijl een Kamerlid daartegen beroep heeft aangetekend en in welk geval de rapportage nog niet openbaar wordt gemaakt.

Mogelijke inzet: 5.2.1

5. Strafbare feiten²

- Het College wil klachten over strafbare feiten in behandeling kunnen nemen, als de strafrechtelijke route is afgerond.
- Klachten die zien op een strafbaar feit, mag het College nu niet in behandeling nemen, omdat de strafrechtelijke weg in die gevallen open staat. De Regeling is immers bedoeld om te voorzien in destijds bestaande lacunes in het toezicht op de integriteitsregels van de Kamer. Dit toezicht komt dus niet bovenop toezicht dat al op een andere manier is geregeld, zoals via het strafrecht of de ordebevoegdheden van de voorzitter tijdens de vergadering.
- Als het Openbaar Ministerie besluit geen vervolging in te stellen voor een mogelijk strafbaar feit of als een Kamerlid daarvoor wordt vrijgesproken, is het onwenselijk dat het College daarna nog tot de conclusie zou kunnen komen dat het betrokken Kamerlid de Gedragscode heeft geschonden. Er heeft immers al een vorm van onafhankelijk toezicht plaatsgevonden. Het is politiek moeilijk verklaarbaar als OM/strafrechter oordeelt dat er niets aan de hand is dan wel onvoldoende bewijs ziet, maar het College tot een andere conclusie komt.
- Het College heeft zichzelf in een enkel geval al bevoegd geacht om, in afwijking van de Regeling, klachten op te pakken die zien op mogelijke strafbare feiten van Kamerleden. Zie rapportage m.b.t. de leden Kerseboom en Van Meijeren. Het College treedt daarmee op als een soort ombudsman, die (wel) - onafhankelijk van de uitkomst van een eventuele strafrechtelijke vervolging over dezelfde feiten - onderzoek kan doen naar de behoorlijkheid van gedragingen van bestuursorganen.

Mogelijke inzet: 5.2.1

6. Sanctiemogelijkheden

- Het College vindt de bestaande sancties (aanwijzing, berisping, schorsing) te beperkt en adviseert uitbreiding en nuancering van de sanctiemogelijkheden.
- Het College geeft in zijn jaarverslag aan dat de preventieve en signalerende werking van het bestaan van sancties op dit moment onvoldoende is en dat de stap tussen een berisping en schorsing erg groot is. Het is niet duidelijk welke verbeteringen het College concreet voor zich ziet.

² "Het algemene uitgangspunt in het klachtrecht is dat klachtrecht aanvullend is op bestaande rechterlijke procedures en zo lang er een procedure loopt, de klachtbehandelaar pas op de plaats maakt. Daarin past ook dat het College geen strafrechter is en eerst de beslissing uit de strafsector zal moeten afwachten indien de klacht betrekking heeft op een vermoeden van een strafbaar feit. Dat neemt niet weg dat in geval van een sepot tot aan een rechterlijke uitspraak toe er wel ruimte over kan blijven om nadien de gedraging waarover wordt geklaagd aan een toets van de Gedragscode te onderwerpen. De wetgeving over klachtrecht en de jurisprudentie is daar helder over; in die zin is de Regeling dan ook te strikt opgesteld."

datum 8 mei 2023

- In een aantal andere parlementen (VK, VS, EP, Duitsland) bestaat meer variëteit in de maatregelen of sancties die kunnen worden opgelegd, zoals:
 - een vertrouwelijke berisping
 - verplichting om schriftelijk of mondeling excuses aan te bieden aan de Kamer
 - ontzeggen van het gebruik van bepaalde diensten en voorzieningen van de Kamer
 - vergoeden van verkeerd gebruikte voorzieningen (zoals kantoorartikelen)
 - verplichting om een training bij te wonen
 - ontnemen van bepaalde parlementaire rechten
 - ontnemen van het lidmaatschap van een commissie
 - verbod om de Kamer te vertegenwoordigen in internationale gremia
 - opleggen van een boete of ontnemen van een (deel van) het salaris
 - opschorten van de parlementaire immuniteit
 - ontnemen van het Kamerlidmaatschap
- N.B. Financiële sancties zoals een boete of korting op de schadeloosstelling is hoogstwaarschijnlijk onmogelijk zonder wijziging van bestaande wetgeving (Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer). Het opschorten van de parlementaire immuniteit en het ontnemen van het Kamerlidmaatschap is in Nederland vanuit grondwettelijk oogpunt niet mogelijk.

Mogelijke inzet: 5.2.1

7. Toezicht op opvolgen aanwijzing

- Het College beveelt aan om de Regeling aan te vullen met toezicht op de uitvoering van opgelegde sancties, met name van aanwijzingen (bijv. om een nevenfunctie alsnog te registreren).
- Nu kan een Kamerlid een aanwijzing krijgen en die zonder gevolgen niet opvolgen. Het College acht zich namelijk niet bevoegd om klachten over het niet opvolgen van een aanwijzing in behandeling te nemen.
- In het Verenigd Koninkrijk is het niet opvolgen van aanwijzingen of andere sancties wegens overtreding van de gedragscode op zichzelf aangemerkt als een overtreding van de gedragscode. Verder is op de website van het Britse parlement beter inzichtelijk welke onderzoeken naar leden hebben plaatsgevonden en wat de uitkomst daarvan was. In het Europees Parlement bepaalt de gedragscode dat opgelegde sancties gedurende een jaar op een prominente plaats op de website worden gepubliceerd.

Mogelijke inzet:

5.2.1

[Redacted text block]

8. Vervolgstappen

- De aanbevelingen van het College zijn te onbepaald en vereisen nadere toelichting, of raken aan de basis van de Regeling en visie van de Kamer daarop. Sommige aanbevelingen vergen bovendien nadere doordenking en politieke afweging.
- De aanbevelingen van het College komen op het moment dat de Regeling in zijn geheel moet worden geëvalueerd door de Kamer. Een mogelijke aanpak daarvoor is het instellen van een werkgroep uit de Kamer, die deze evaluatie in opdracht van het Presidium op zich neemt. Zo is de betrokkenheid van Kamer gewaarborgd. Ook kan externe expertise worden betrokken, alsmede de zienswijzen die de afgelopen periode in wetenschappelijke

datum 8 mei 2023

publicaties zijn verschenen.³ De werkgroep kan ook worden verzocht de Gedragscode zelf bij haar werkzaamheden te betrekken gezien de sterke samenhang.

Voorstel: 5.2.1

³ Zie bijvoorbeeld: P. Bovend'Eert, 'Integriteit in het parlement. De eerste ervaringen met de gedragscodes voor Kamerleden', NJB 2022/404, p. 464-471; J. van den Berg, 'Grenzen aan het parlementaire debat', NJB 2023/211, p. 210-218.

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Verslag Presidium

vergaderdatum 16 oktober 2023

locatie Eerste Commissiekamer 12.00 uur – 14.00 uur

deelnemers Voorzitter, mevrouw Kamminga, de heer Bosma, de heer Wassenberg, de heer Van der Lee, mevrouw Kuik, de heer Hammelburg, wnd. Griffier, mevrouw [5.1.2e](#) (stafbureau)

afwezig de heer Van Nispen

Verslag Presidiumvergadering 16 oktober 2023

1. Opening en mededelingen

Buiten reikwijdte

[Redacted text]

[Redacted text]

2. Verslag Presidiumvergadering 27 september

Buiten reikwijdte

[Redacted text]

[Redacted text]

3. Kamerorganisatie

Buiten reikwijdte

[Redacted text]

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

3.2 Ondersteuning oud-Kamerleden en medewerkers bij verhoren

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

3.3 Rapportage College van onderzoek integriteit - I

Het Presidium besluit de rapportage van het College van onderzoek integriteit inzake een klacht over het aannemen van geschenken door te geleiden naar de Kamer, overeenkomstig de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Het Presidium informeert het College dat de contacten met de melder van de klacht via het College lopen.

3.4 Rapportage College van onderzoek integriteit - II

Het Presidium besluit de rapportage van het College van onderzoek integriteit inzake het niet registreren van nevenfuncties en eventuele neveninkomsten door te geleiden naar de Kamer, conform de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode en zal het College informeren dat de contacten met de melder van de klacht via het College lopen.

3.5 Evaluatie Regeling en toezicht handhaving Gedragscode leden van de Tweede Kamer

De Voorzitter zegt prioriteit te hebben gegeven aan de evaluatie van de Regeling en toezicht en handhaving Gedragscode zodat op korte termijn een concept-wijziging van de Regeling aan het Presidium kan worden voorgelegd. Het gaat om een evaluatie met een beperkte reikwijdte. Het Presidium kiest voor een verduidelijking van de Gedragscode waaruit blijkt dat de Code het begrip integriteit in smalle zin interpreteert. Het Presidium besluit een wijziging van de Regeling uit te werken waarin wordt voorgesteld om voortaan in de Regeling te spreken over 'melding' en 'melder' in plaats van 'klacht' en 'klager', hetgeen beter past bij hun rol en positie. Het Presidium besluit in de gewijzigde Regeling aan de Kamer voor te stellen dat het College een afgeronde rapportage voortaan ook naar de melder stuurt. Het Presidium besluit geen plaatsvervangende leden te benoemen die tot het College kunnen toetreden bij langdurige afwezigheid of ziekte. Het Presidium besluit in de concept-aangepaste Regeling aan de Kamer voor te stellen om gradaties van berispingen en gradaties van schorsingen toe te voegen aan de sanctiemogelijkheden uit de Regeling. Bij gradaties

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

van berispingen gaat het om een vertrouwelijke of een ernstige berisping. Bij gradaties van schorsingen gaat het om:

- Een gedeeltelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing voor debatten over het beleidsterrein waaraan iemands niet-geregistreeerde nevenfunctie raakt of waarop belangenverstrengeling is aangetoond, schorsing van deelname aan commissievergaderingen, of schorsing van deelname aan plenaire vergaderingen;
- Een voorwaardelijke schorsing, bijvoorbeeld schorsing wanneer een registratieverplichting niet binnen een bepaalde termijn wordt nagekomen;
- Een langere schorsingsduur: in plaats van de huidige maximale schorsingsduur van een maand, kan gedacht worden aan een maximum van drie maanden.

Het Presidium besluit het onderdeel Reikwijdte ("Deze gedragscode ziet op al het handelen in het ambt van Kamerlid, waaronder tevens wordt begrepen gedragingen die het gezag of de waardigheid van de Kamer in ernstige mate schaden.") en gedragsregel 5 ("Het Kamerlid handelt conform de regels van de Kamer") te schrappen uit de Gedragscode.

Het Presidium besluit aan de Kamer voor te stellen om in de Regeling op te nemen dat leden verplicht zijn om door de Kamer opgelegde aanwijzingen en andere sancties getrouw en binnen een redelijke termijn op te volgen. Daarmee ontstaat een expliciete grondslag voor het College om ook meldingen over niet-uitvoering van aanwijzingen te onderzoeken en zo nodig een aanvullende sanctie voor te stellen aan de Kamer. Het College kan daarbij de niet-uitvoering van een eerdere aanwijzing als verzwarende omstandigheid meewegen bij een aan te bevelen sanctie, net als het dat nu al doet ten aanzien van de weigering om medewerking te verlenen.

Het Presidium besluit Bureau Wetgeving te vragen om een wijzigingsvoorstel uit te werken. Dit wijzigingsvoorstel zal, na accordering door het Presidium, doorgeleid worden naar de Kamer.

3.6 Jaarverslag vertrouwenspersonen 2022

Buiten reikw jdte

[Redacted text]

3.7 Voortbestaan informatieplatform Parlement.com

Buiten reikw jdte

[Redacted text]

3.8 Notitie actieve openbaarmaking

Buiten reikw jdte

[Redacted text]

3.9 Eindverantwoording fractiegelden 2022 + bijlagen

Buiten reikw jdte

[Redacted text]

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Verslag Presidium

vergaderdatum 7 februari 2024 09.30 uur – 10.15 uur

locatie Eerste Commissiekamer

deelnemers Voorzitter, mevrouw Kamminga, de heer Van der Lee, mevrouw Van Vroonhoven, de heer Vermeer, de heer Markuszower (tot 10.00 uur), mevrouw Paulusma, Griffier, mevrouw [S.1.2a](#) (stafbureau)

Verslag Presidiumvergadering 7 februari 2024

1. Opening en mededelingen

Buiten reikwijdte

[Redacted content]

2. Verslag Presidiumvergadering 24 januari 2024

Buiten reikwijdte

3. Kamerorganisatie

3.1 Vraagpuntennotitie Regeling toezicht en handhaving Gedragscode leden Tweede Kamer der Staten-Generaal

De Regeling toezicht en handhaving Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is geëvalueerd. Tijdens de Presidiumvergadering van 16 oktober 2023 heeft het Presidium besloten een aantal wijzigingsvoorstellen op te laten stellen. Het Presidium bespreekt de verdere verfijning van de bestaande sanctiemogelijkheden zodat Bureau Wetgeving dit verder kan uitwerken. Het Presidium is van mening dat een financiële sanctie een goede aanvulling kan zijn op het huidige instrumentarium. Tussen de berisping en de schorsing zou een financiële sanctie opgelegd kunnen worden aan de fractie waar het Kamerlid toe behoort. De financiële sanctie moet betrekking hebben op het niet registreren van nevenactiviteiten en de daarbij behorende inkomsten. Op andere integriteitstekwesties past geen financiële sanctie. Het aanbrengen van gradaties bij berispingen laat het Presidium niet nader uitwerken. Verder wordt het karakter van de Regeling kort besproken. De Regeling lijkt op een 'tip-lijn' en is geen formele klachtenprocedure. Een voorstel tot wijziging van de Gedragscode en de Regeling

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

toezicht en handhaving van de Gedragscode op het punt van de financiële sancties wordt door Bureau Wetgeving nader uitgewerkt.

3.2 Statutenwijziging stichting fractieondersteuning NSC

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

4. Constitutioneel

4.1 Voorstel instellen werkgroep constitutionele toetsing

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

4.2 Percentageregeling Binnenhof

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

4.3 Werkbezoek interparlementaire conferentie Gemeenschappelijk buitenlands-, veiligheids- en defensiebeleid te Brugge

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

4.4 Werkbezoek ministeriële conferentie WTO MC13 Abu Dhabi

[Redacted text block]

5. Rondvraag

- Buiten reikwijdte

[Redacted text block]